ΤΕΥΧΟΣ ΔΕΚΑΤΟΝ ΕΚΤΟΝ. —— ΕΝ ΠΑΡΙΣΙΟΙΣ ΤΗ 1 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1871. —— ΕΤΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Ο ΛΙΜΗΝ

ΤΗΣ

ΛΙΒΕΡΠΟΥΛΗΣ.

Α΄.

Οὐδεὶς ἀγνοεῖ ὅτι οἱ Ἄγγλοι, καίτοι μεγάλως σπουδάζοντες περὶ τὴν βιομηχανίαν, φροντίζουσι μᾶλλον ὅπως διὰ τῆς ναυτιλίας καὶ τῆς ἐμπορίας εὑρίσκωσι πάντοτε νέας ἐθνικοῦ πλούτου πηγάς. Ἡ Μεγάλη Βρεττανία κάμνει ἐν τῷ παρόντι περὶ 300 000 000 λ. στερλινῶν ἐμπόριον πρὸς τὰς λοιπὰς χώρας τῆς γῆς. Τὰ δὲ ἐμπορεύματα τὰ ἐξαγόμενα πανταχόσε, καὶ συρρέοντα εἰς αὐτὴν ἐξ ἁπάντων τῶν μερῶν τῆς οἰκουμένης διέρχονται μάλιστα διὰ τῶν δώδεκα αὐτῆς ἐπιθαλασσίων πόλεων, ὧν ἓξ μὲν ἀνήκουσιν εἰς τὴν Ἀγγλίαν (Λονδῖνον, Λιβερπούλη, Χούλλ, Σαούθάμπτων, Νιουκάστλ καὶ Βριστὼλ), τρεῖς δὲ εἰς τὴν Σκωτίαν (Γλάσκοβον, Λεῖθ καὶ Γρηνόχη), τρεῖς δὲ εἰς τὴν Ἰρλανδίαν (Κὸρκ, Βελφάστ καὶ Δουβλῖνον).

Ἁπασῶν δὲ τῶν ἐμπορικωτάτων τούτων τῆς Μεγάλης Βρεττανίας πόλεων πρωτεύει ἡ Λιβερπούλη. Διότι ὁ λιμὴν αὐτῆς κατέστη ἤδη ἐπίνειον καὶ ἀφετήριον τοῦ ἡμίσεως τῶν ἐξαγομένων καὶ τοῦ τρίτου τῶν εἰσαγομένων εἰς Ἀγγλίαν ἐμπορευμάτων, ἑλκόντων βάρος περὶ τὰ πέντε καὶ ἥμισυ ἑκατομμύρια τόννων. Διὸ καὶ ἡ πόλις αὕτη δικαίως ἐναβρύνεται ἐυημερᾳ καὶ πλούτῳ, ἀναμιμνησκομένη μάλιστα τῆς πρὸ δύο ἔτι αἰώνων ταπεινωτάτης αὐτῆς ἀρχῆς καὶ καταστάσεως. Διότι ἐνῷ ἡ Βενετία, ἡ Γένουα, ἡ Φλωρεντία, ἡ Λυβέκη, τὸ Ἀμβοῦργον, καὶ αἱ ἄλλαι Ἀνσεάτιδες πόλεις ἦσαν ἤδη περίφημοι παντοχοῦ τῆς γῆς, ἡ Λιβερπούλη ἐκοιμᾶτο ἔτι ἄγνωστον, μικρὸν καὶ ῥυπαρὸν πολίχνιον ἐν τῷ βυθῷ τῶν βορβορωδῶν τελμάτων τοῦ ποταμοῦ αὐτῆς Μερσέϋ.

Κατὰ ποίαν ἠθικὴν ἢ πολιτικὴν συγκυρίαν ἡ τέως ἄσημος αὕτη πόλις τῶν ἀκτῶν τοῦ Λαγκασὶρ προήχθη οὕτω ταχέως εἰς τοσοῦτον ναυτικῆς δυνάμεως; Ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας Ἰωάννης ἔδωκεν αὐτῇ τῇ 28 αὐγούστου 1207 χάρτην, ἀπαλλάξαντα αὐτὴν τῆς ἀρχαίας τιμαριωτικῆς δουλείας, τῆς καταστρεφούσης πᾶσαν πρωτοβουλίαν καὶ πᾶσαν ἐλευθερίαν, καὶ μεταβαλόντα ὁλοσχερῶς τὸν δημοτικὸν τῆς πόλεως βίον, λαβούσης ἐξουσίαν ἵνα ἐκλέγῃ τοὺς νομάρχας αὐτῆς καὶ καθιστᾷ τοπικὰ δικαστήρια. Ἅμα δ' ἐλευθερωθεῖσα ἡ Λιβερπούλη ἐγένετο ἐμπορικωτάτη, μάλιστα τῆς ἀνακαλύψεως ἕνεκα τῆς Ἀμερικῆς, πρὸς ἣν ἀπέβλεψαν τότε ἅπασαι αἱ ἐμπορικαὶ πόλεις.

Ἀλλ' ὅμως ἡ πρώτη σελὶς τῆς ἱστορίας τῆς Λιβερπούλης ἐκηλιδώθη αἰσχρῶς· διότι οἱ τότε ἔμποροι, μὴ ἀρκούμενοι ταῖς ἀπὸ τῆς νομίμου ἐμπορίας ὠφελείαις, μετήρχοντο καθ' ὅλον τὸν δέκατον ὄγδοον αἰῶνα τὴν σωματεμπορίαν. Ἐπειδὴ τὰ πλοῖα αὐτῆς ἐκόμιζον τὰ ἐμπορεύματα τῆς Μαγκεστρίας καὶ τοῦ Ὑορκσὶρ εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Ἀφρικῆς, ἔνθεν, λαμβάνοντα τοὺς μαύρους δούλους, μετέφερον εἰς τὰς ἀποικίας τοῦ Νέου Κόσμου· ὕστερον δὲ ἐπανήρχοντο εἰς Λιβερπούλην πεφορτισμένα ζάκχαριν, ῥώμιον καὶ ταβάκον. Ἡ δὲ ἀποτρόπαιος αὕτη σωματεμπορία ἔφερε τῇ Λιβερπούλῃ καθαρὸν ὄφελος 300 000 λιρῶν στερλινῶν κατ' ἔτος. Ἐκ δὲ τῶν στατιστικῶν τοῦ καιροῦ ἐκείνου καταφαίνεται ὅτι ἐν δέκα ἔτεσιν, ἤτοι ἀπὸ τοῦ 1783-1793, 74 000 μαύρων μετηνέχθησαν ἀπὸ τῶν ἀκτῶν τῆς Ἀφρικῆς εἰς τὴν Ἀμερικήν.

Διαγράφουσι δὲ αὗται ἐν ταῖς ἐφημερίσιν ἀπαθέστατα τὰς κατὰ τὸν διάπλουν δεινὰς τῶν ταλαιπώρων Αἰθιόπων κακοπαθείας, οἵτινες, σχεδὸν νήστεις, ἀλυσόδετοι, δεδεμένοι τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας ἐν τῷ ἄντλῳ, ἦσαν ἐστοιχισμένοι ὡς ἰχθύες τεταριχευμένοι ἐναλλὰξ ἐπάλληλος, ὅπως καταλαμβάνοντες ὀλίγιστον τόπον, καθιστῶνται οὕτως ἀβλαβεῖς καὶ ἀκίνδυνοι τοῖς ὀλίγοις Ἄγγλοις ναύταις, οἵτινες ἦγον αὐτοὺς ὡς ποίμνια εἰς πώλησιν.

Ἀλλ' ἐν τούτῳ ἡ κοινὴ γνώμη ἤρξατο ἵν' ἀποδοκιμάζῃ καὶ στιγματίζῃ τὴν σωματεμπορίαν. Ἑταιρία δέ τις, συσταθεῖσα ἐν Λονδίνῳ ὑπὲρ τῆς καταλύσεως αὐτῆς (Society for the abolition of the African slave trade), ἐξέδωκε προκήρυξιν, ἀποτρέπουσαν τοὺς Ἄγγλους δουλαγωγοὺς τῆς σωματεμπορίας, ὑπογεγραμμένην καὶ ὑπὸ δύο τῶν ἐπισημοτάτων τῆς Λιβερπούλης ἐμπόρων. Διηγοῦνται δὲ ὅτι τότε δουλαγωγοῦν τι πλοῖον ναυαγῆσαν κατεποντίσθη ἐν τῷ Ὠκεανῷ, οἱ δὲ ἐπιβάται λευκοὶ

καὶ μέλανες ἐπάλαιον πρὸς τὰ κύματα· καὶ οἱ μὲν ἀδύνατοι καὶ ἄπειροι τοῦ κολυμβᾶν κατεποντίζοντο, οἱ δὲ ῥωμαλεώτεροι ἐσώζοντο ὀρατόμενοι τῶν σανίδων καὶ τῶν κάδων. Εἷς δέ τις τῶν μαύρων κατώρθωσεν ἵν' ἁρπάσῃ ἐπιπλέουσαν πιθάκνην. Ἀλλ' ἰδὼν πνιγόμενον μεταξὺ δύο κυμάτων τὸν ἐπιστάτην τοῦ φορτίου, ὅστις κατὰ τὴν ἐπίβασιν τῶν μαύρων συγκατένευσεν ἵνα μὴ χωρίσῃ αὐτὸν ἀπὸ τῆς γυναικὸς καὶ τῶν τέκνων κατὰ τὸν διάπλουν, εὐγνωμονῶν, ἀφῆκε τὸν πίθον, ὤθησεν αὐτὸν πρὸς τὸν πνιγόμενον ἐπιστάτην, καὶ ἡφανίσθη αὐτὸς ὑπὸ τὰ κύματα. Ὁ δ' ἐπιστάτης, ἁρπάσας τὸν πίθον, ἐσώθη ὕστερον παρά τινος πλοίου, ὀφείλων ἤδη τὴν ζωὴν ἐνὶ τῶν δυστήνων μαύρων, πρὸς οὓς οἱ Ἄγγλοι προσφέρονται ὡς πρὸς ὄντα ἄλογα καὶ ἀναίσθητα. Κατεπλάγη δὲ τοσοῦτον ὑπὸ τῆς ἰδέας ταύτης, ὥστε τυχὸν ὕστερον ἐν ἄλλῳ τινὶ πλοίῳ πεφορτισμένῳ τὰ ἀνθρώπινα θρέμματα, ἠθέλησεν ἵνα πληρώσῃ τὸ πρὸς τὴν ἀφρικανικὴν φυλὴν χρέος τιμῆς.

Ἐπειδὴ, ἐπισκηψάσης εἰς τὸν ἄντλον λοιμικῆς ὀφθαλμίας, πολλῶν ὑπὸ ταύτης τυφλουμένων, καὶ μηδενὸς τολμῶντος ἵνα θεραπεύσῃ αὐτούς, οὗτος, ἀναμιμνησκόμενος τοῦ ὑπὲρ αὐτοῦ πνιγέντος μαύρου, κατέβη εἰς τὸν ἄντλον τοῦ πλοίου, καὶ ἐθεράπευεν ἐπιμελῶς τοὺς πάσχοντας. Ἀλλὰ ληφθεὶς ὑπὸ τῆς νόσου ἐτυφλώθη.

Β΄.

Ἀλλ' ἐν τῷ παρόντι ἡ ἀληθὴς ἐμπορία διεδέχθη ἐν αὐτῇ τὴν σωματεμπορίαν. Τρία δὲ μεγάλα ἔργα συνέβαλον διαφερόντως εἰς τὴν ἐπίδοσιν αὐτῆς· — ἡ κατασκευὴ 300 μιλλίων σιδηροδρόμων, ὁρμωμένων ἀπὸ τοῦ Λαγκασχὶρ καὶ λιμένων εἰς Λονδῖνον· — ἡ ἐξάρτυσις τῶν μεγάλων ἀτμοπλοίων, ἅτινα, διαπερῶντα τὸν Ἀτλαντικὸν, συνάπτουσι τὴν Εὐρώπην τῇ Ἀμερικῇ, καὶ ἡ ἐξεύρεσις τῶν ἠλεκτρικῶν τηλεγράφων. Τὸ ἀξίωμα καὶ ἡ δύναμις τῶν ἐμπορικῶν πόλεων φαίνονται νῦν ἐκ τοῦ πλήθους καὶ τοῦ μεγέθους τῶν ἀποθηκῶν, εἰς ἃς συναθροίζονται τὰ ἐμπορεύματα· καὶ ἐκ τῶν πολλῶν καὶ μεγάλων δεξαμενῶν (docks), ἔνθα ναυλοχοῦσι τὰ πλοῖα. Ἡ δὲ Λιβερπούλη εἶναι ἡ κατ' ἐξοχὴν πόλις τῶν τοιούτων ἀποθηκῶν καὶ δεξαμενῶν. Διὸ καὶ οἱ κάτοικοι ἐπιδεικνύονται τοῖς ξένοις ἐναβρυνόμενοι καὶ καλλυνόμενοι τὰ θαύματα ταῦτα τῆς νεωτέρας βιομηχανίας.

Ἡ πρώτη δεξαμενὴ τῆς Λιβερπούλης κατεσκευάσθη ἐν ἔτει 1790. Ἑπτὰ δὲ μετὰ ταῦτα ἔτεσιν ἐγένετο χρεία καὶ δευτέρας, ὀνομασθείσης Sathouse dock. Μετ' ὀλίγον δὲ αἱ πελώριαι αὗται ἀποθῆκαι τῆς κατὰ θάλασσαν ἐμπορίας κατεκάλυψαν πάσας τὰς περὶ τὴν πόλιν ἀκτάς. Σύγκεινται δὲ αὗται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκ πλατειῶν περιεχομένων κύκλῳ ὑπὸ ὑψηλῶν τοίχων, παρεχουσῶν τρεῖς εἰσόδους καὶ τρεῖς ἐξόδους, τὴν μὲν τοῖς πεζοῖς, τὴν δὲ ταῖς ἁμάξαις, τὴν δὲ τοῖς πλοίοις. Ἡ δίοδος τῶν πλοίων ἀπολήγει εἰς δεξαμενὴν πληρουμένην ὕδατος ἐκ τοῦ ποταμοῦ. Τὸ ὕδωρ, ὅπως μὴ ἐκφεύγῃ κατὰ τὰς ἀμπώτιδας, κατέχεται ὑπὸ μεγάλων καταῤῥακτῶν (écluses). Τὴν δὲ πρὸς τὴν δεξαμενὴν ἄγουσαν ὁδὸν διευθύνουσι πολλαὶ γέφυραι, αἵτινες χωρίζονται ἐν τῷ μέσῳ καὶ ἀνοίγονται ἑκατέρωθεν, ὁσάκις πλοῖόν τι μέλλει ἵνα διαπλεύσῃ. Ὁ περὶ τὴν δεξαμενὴν τόπος κατέχεται ὑπὸ πολυαρίθμων ἀποθηκῶν βαρειῶν ἐπικαθημένων πελωρίαις σιδηραῖς ἀντηρίσιν. Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ αὐτῶν εἶναι κυκλώπιος, στερεὰ μέν, ἀλλ' ἄχαρις, μεγαλεία μὲν ἀλλ' ἀκαλλώπιστος. Πρὸ τῆς εἰσόδου ἑκάστης δεξαμενῆς ἵστανται παρὰ τὸν ποταμὸν δύο πελώριοι ἐκ γρανίτου πύργοι ἔχοντες ἀρετήν τινα οἰκοδομῆς χαρακτηριστικωτάτην.

Ἐπὶ τῆς ἀντιπέραν τοῦ ποταμοῦ ὄχθης καὶ ἀντικρὺ τῆς ἀτελευτήτου τάξεως τῶν δεξαμενῶν τῆς Λιβερπούλης κεῖται τὸ Βιρκενχὲδ, πρώην μὲν ἄσημος κώμη, νῦν δὲ πόλις μεγίστη καὶ ἐμπορικωτάτη. Ἆρά γε ἔσται ἀδελφὴ ἢ ἀντίπαλος τῆς Λιβερπούλης;

Γ΄.

Ὁ ἀναπλέων τὸν ποταμὸν τῆς Λιβερπούλης διέρχεται μεταξὺ δύο ἀπεράντων στοίχων πελωρίων οἰκοδομῶν, καταπληττόμενος ὑπὸ τοῦ μεγαλοπρεποῦς αὐτῶν θεάματος, γερόντων παντοίων ἐμπορευμάτων καὶ πλοίων, ἐρχομένων πανταχόθεν τῆς οἰκουμένης. Ἀλλὰ καταπληκτικώτατον πάντων εἶναι τὸ λεγόμενον Huskinson dock, τὸ καύχημα τῆς ναυτικῆς ἀρχιτεκτονικῆς, δεξαμενὴ ἀποτεταγμένη εἰς ναυλοχίαν καὶ κατάρτυσιν τῶν ἀτμοπλοίων (mail steamers), ὅσα πλέουσιν ἀπὸ Λιβερπούλης εἰς Νέαν Ὑόρκην. Τὸ ὕδωρ τῆς μεγάλης ταύτης δεξαμενῆς περιλαμβάνει ὑπὲρ τὰ ἓξ πλέθρα. Τὰ δὲ περὶ αὐτὴν κτιστὰ προχώματα ἔχουσι μῆκος 1039 ἀγγλικῶν μέτρων. Ὁ περίφημος αὐτῶν ἀρχιτέκτων Κ. Χαρτλεῦ κατέστη πλουσιώτατος, κατασκευάσας δεκαοκτὼ νέας δεξαμενὰς, καὶ ἐπισκευάσας ἓξ παλαιὰς ἐν τῷ λιμένι τῆς Λιβερπούλης.

Ἡ κατασκευὴ τῶν κολοσσαίων τούτων ἔργων (sea wall) δὲν εἶναι τοῦ τυχόντος· διότι τὸ γρανιτικὸν ἔδαφος, εἰς ὃ κατεστάθησαν, καὶ αἱ πλημμυρίδες ἦσαν σχεδὸν ἀνυπέρβλητα ἐμποδίσματα τῆς ἐξορύξεως τοῦ ἐδάφους. Κατὰ τρεῖς μόνον πόδας ἡ ἐκ γρανίτου αὕτη προκυμαία ἀπήτησε δαπάνην 75 λιρῶν. Ἓξ δὲ χιλιάδες ἐργάται εἰργάζοντο νυχθημερὸν, παλαίοντες πρὸς τὰς πλημμυρίδας, τοὺς ἀνέμους καὶ τὰς δυσχωρίας. Τὰ στοιχεῖα δαμάζονται μόνον διὰ τῆς ὑπομονῆς καὶ τῶν χρημάτων· διὰ δὲ τούτων ὁ ἄνθρωπος κατέστησε τὸν πρώην ἐπικίνδυνον καὶ ἄβλιον λιμένα τῆς Λιβερπούλης ἀσφαλέστατον πάντων καὶ μεγαλοπρεπέστατον.

Δ΄.

Ἀντικρὺ δὲ τῶν ἄλλων δεξαμενῶν παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ ἀνελίσσονται αἱ λεγόμεναι Canada docks, κατασκευασθεῖσαι ἐπὶ ἀρχαίων σύρτεων. Ὁ καταῤῥάκτης ὁ κατέχων τὰ ὕδατα μιᾶς τούτων ἔχει μῆκος μὲν 498 ποδῶν, πλάτος δὲ 100. Ὅπως δὲ ὑπερβῶσι τὰ ἀπὸ τῆς φορᾶς τῶν ὑδάτων προσκρίματα, αὐξανόμενα ἐφ' ὅσον ἐπλησίαζον πρὸς τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Μερσεῦ, οἱ ἀρχιτέκτονες διώρυξαν κύκλῳ τάφρους βαθείας, ἢ μᾶλλον βάραθρα φοβερὰ, εἰς ἃ τὰ μέγιστα κύματα κατεκρημνίζοντο καὶ ἠφανίζοντο βρυχώμενα, οὐδόλως ἐμποδίζοντα τὰ ἔργα.

Οἱ Ἄγγλοι διακρίνουσι τριῶν εἰδῶν δεξαμενὰς· τὰς πλήρεις ὕδατος, ἐν αἷς τὰ πλοῖα καταφεύγουσι πρὸς ἐφορτισμόν· — τὰς dry docks, ἤτοι ξηρὰς δεξαμενὰς, ἐν αἷς τὰ μικρὰ πλοῖα καθίζουσι κατὰ τὰς ἀμπώτιδας ἐπὶ ἰλυώδεντος πυθμένος· καὶ τέλος τὰς graving docks, αἵτινες πληροῦνται ὕδατος ἢ ἐκκενοῦνται ἐπ' ἐξουσίας διὰ τῆς ἄρσεως ἢ ὑφέσεως τῶν καταῤῥακτῶν. Ἐν ταῖς τελευταίαις ταύταις γίνεται ἡ ἐπισκευὴ τῶν πλοίων, ὧν τινα εἶναι κολοσσαῖα. Ὁπόσους κοπάνων καὶ σφυρῶν κρότος! Οἱ Λεβιάθαν οὗτοι τῆς θαλάσσης φαίνονται οἱονεὶ αἰσχυνόμενοι ὅτι ἀναγκάζονται ἵνα δειχνύωσι τὰ γυμνὰ αὐτῶν στέρνα, καὶ ξενοπαθοῦντες πρὸς τὴν ἐκ τῆς ἐπισκευῆς γινομένην αὐτοῖς ὠφέλειαν.

Ἑτέρωθι δὲ ἐν δεξαμεναῖς μεσταῖς ὕδατος ἵστανται ἄλλοι γίγαντες τῆς ἀβύσσου, ἤρεμοι καὶ ἀπολαύοντες ἡδέως τῆς μετὰ τὸν κοπιώδη καὶ μαύρον πλοῦν ἀναπαύσεως. Ἐν αὐτοῖς διαπρέπουσι τὰ μέγιστα τῆς ὑφηλίου πλοῖα, καὶ μάλιστα ἐκεῖνα, δι' ὧν οἱ Γερμανοὶ μεταναστεύουσιν εἰς τὴν Ἀμερικὴν, πορεύμενοι τὸ μὲν πρῶτον ἀπὸ Ἀμβούργου εἰς Χούλλην, ἐκεῖθεν δὲ εἰς Λιβερπούλην διὰ τοῦ σιδηροδρόμου.

Ἀδύνατον ἵνα φαντασθῇ τις τὴν ἀθλιότητα τῶν δυστυχῶν τούτων Γερμανῶν. Γυναῖκες ἔχουσαι τὴν κεφαλὴν γυμνὴν καὶ ἀκάθαρτον, παιδία κατισχνασμένα, ἄνδρες νέοι καὶ ῥωμαλέοι, ἀλλὰ ῥακένδυτοι καὶ καταπεπονημένοι ἐκ τῆς πενίας καὶ τοῦ ἀλλίου βίου· πλήθη ἀνθρώπων ἐλεεινῶν, οἵτινες, πλεονάζοντες ἐν ταις κώμαις αὐτῶν καὶ ταλαιπωρούμενοι ὑπὸ τῆς πενίας, ἀπέρχονται διαζήσοντες εὐκολώτερον εἰς τὴν Νέαν Γῆν τῆς ἐπαγγελίας. Τρία δὲ ἢ τεσσαρακοντάετη μετὰ τὴν κατάστασιν αὐτῶν εἰς τὴν Ἀμερικὴν γράφουσι τοῖς συγγενέσι καὶ φίλοις αὐτῶν, ὅτι ἤδη ἠγόρασαν καὶ καλλιεργοῦσιν ἴδιον ἀγρὸν, ὅτι εἶναι πολῖται τῶν Ἡνωμένων πολιτειῶν καὶ μετέχουσι τῆς πολιτείας λαοῦ μεγάλου καὶ ἐλευθέρου.

Κατ' ὀλίγον αἱ ἀγαθαὶ αὗται ἀγγελίαι διαδίδονται εἰς τὰς πτωχὰς τῆς Γερμανίας κώμας, ὧν οἱ πενέστατοι κάτοικοι, ἐλκόμενοι ὑπὸ τοῦ κατοπτρισμοῦ τούτου τοῦ Ἀτλαντικοῦ πελάγους, ἔρχονται εἰς Λιβερπούλην, ἔνθεν ἀναχωροῦσι κατὰ διαδοχὴν εἰς τὴν βορείαν Ἀμερικήν.

Παράδοξον δὲ εἶναι τὸ θέαμα τῶν πλοίων τούτων, ἅτινα συνωθούμενα πρὸς ὥραν ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ δεξαμενῇ, μέλλουσιν ἐντὸς ὀλίγου ἵνα χωρισθῶσι, πλέοντα ὑπερφάνως ἐπὶ τῶν ὠκεανῶν, ἀπαράλλακτως ὡς σμῆνος μεγάλων θαλασσίων πτηνῶν, καταβάντων πρὸς ὥραν ἐπὶ λείαν εἰς τὸν αἰγιαλὸν, ἔπειτα δὲ ἀναπετόμενον πρὸς παντοίας διευθύνσεις εἰς τὸν αἰθέρα.

(Ἕπεται συνέχεια.)

ΟΙ ΠΡΙΓΚΙΠΕΣ ΤΗΣ ΑΥΡΗΛΙΑΣ

Ἐκ τῶν δύο ἀνάκτων τῆς Αὐρηλίας ὁ μὲν Φραγκίσκος, ἀνὰξ τῆς Ζοαμβίλλης, τρίτος υἱὸς τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου Φιλίππου καὶ τῆς βασιλίσσης Μαρίας Ἀμαλίας, ἐγεννήθη τῇ 14 αὐγούστου τοῦ 1818 ἔτους. Ἐκπαιδευθεὶς ἐν τῷ γυμνασίῳ Ἐρρίκου τοῦ τετάρτου, μετέσχεν ἐν μὲν τῷ ἔτει 1837 τῶν κατὰ τὴν Ἀλγερίαν πολέμων τῶν Γάλλων, καὶ τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντίνης· ἐν δὲ τῷ 1838 τῆς ἐπὶ τὸ Μεξικὸν ἐκστρατείας, ὅπου διέπρεψε μάλιστα κατὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Βέρα Κρούζης. Κατὰ δὲ τὸ ἔτος 1840 ἐπετάχθη ἵνα μετακομίσῃ εἰς Γαλλίαν ἐκ τῆς Ἁγίας Ἑλένης τὰ λείψανα Ναπολέοντος τοῦ πρώτου. Ὕστερον δὲ ἀπῆλθεν εἰς Βραζιλίαν, ὅπου ἐνυμφεύθη τὴν ἀδελφὴν τοῦ αὐτοκράτορος δὸν Πέτρου τοῦ δευτέρου.

Ἐν ἔτει 1845, καταστὰς ὑποναύαρχος, ἐστάλη εἰς Μαρόκον, οὗτινος ἐπυροβόλησε τὴν πρωτεύουσαν πόλιν Τάγγερ καὶ κατέλαβε τὸ Μογάδωρ. Ἐτύγχανε δὲ διατρίβων ἐν Τάγγερ μετὰ τοῦ δουκὸς τῆς Ὠμάλης, ὅτε συνέβη ἡ γαλλικὴ ἐπανάστασις τοῦ 1848.

Ὁ πρίγκηψ τῆς Ζοαμβίλλης.

Οἱ δύο πρίγκηπες, ἀντὶ τοῦ ζητῆσαι βοήθειαν παρὰ τοῦ πρὸς αὐτοὺς εὐνοϊκῶς ἔχοντος γαλλικοῦ στρατοῦ, τοῦ ὄντος τότε ὑπ' αὐτοὺς ἐν Ἀφρικῇ, προὐτίμησαν, πρὸς ἀποφυγὴν ἐμφυλίου πολέμου, ἵν' ἀποχωρήσωσι, παρέδωκαν εὐθὺς τὴν ἀρχὴν τοῖς ὑπὸ τῆς δημοκρατίας ἀντ' αὐτῶν ἀντικατασταθεῖσιν εἰς Ἀφρικὴν στρατηγοῖς, καὶ ἀπῆλθον εἰς Κλάρεμοντ τῆς Ἀγγλίας, ὅπου κατέφυγεν ἤδη ὁ ἐξόριστος βασιλεὺς Λουδοβίκος Φίλιππος μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ φεβρουαρίου.

Κατὰ τὸν ἐν ἔτει 1861 ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις ἐκραγέντα ἐμφύλιον πόλεμον ὁ πρίγκηψ τῆς Ζοαμβίλλης ἀπῆλθε μετὰ τῶν ἀνεψιῶν αὐτοῦ, τοῦ δουκὸς τῶν Παρισίων καὶ τοῦ δουκὸς τῆς Σάρτρης, εἰς Ἀμερικὴν, καὶ συνέστησε τῷ προέδρῳ Λιγκὸλν αὐτοὺς ἐπιθυμοῦντας ἵνα συμμετάσχωσι τοῦ πρὸς τοὺς νοτίους πολέμου.

Ὁ δὲ Ἑβρίκος τῆς Αὐρηλίας, δοὺξ τῆς Ὠμάλης, εἶναι ὁ τέταρτος υἱὸς τοῦ Λουδοβίκου Φιλίππου. Γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις τῇ 16 ἰανουαρίου 1822, κατετάχθη, δεκαεπτὰ ἐτῶν ὤν, εἰς τὸν στρατὸν, καὶ ἀπῆλθε μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ δουκὸς τῆς Αὐρηλίας εἰς Ἀφρικὴν, ὅπου ἐπολέμησε γενναίως, καὶ συνετέλεσεν εἴπερ τις καὶ ἄλλος Γάλλος στρατηγὸς εἰς τὴν κατάληψιν τῆς Σμάλας τοῦ Ἀβδ-Ἐλ-Καδὲρ. Πορευθεὶς εἰς Νεάπολιν, ἐνυμφεύθη κατὰ τὸ ἔτος 1845 τὴν ἄνασσαν Μαρίαν Καρολίναν τὴν ἐκ Βουρβώνων, θυγατέρα τοῦ πρίγκηπος τοῦ Σαλέρνου. Τῇ δὲ 21 δεκεμβρίου 1847 ἀντικατεστάθη ἀντὶ τοῦ στρατηγοῦ Βωγὼ γενικὸς διοικητὴς τῆς Ἀλγερίας, ἔνθα διέτριψε μέχρι τῆς παραδόσεως τοῦ Ἀβδ-Ἐλ-Καδὲρ καὶ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1848. Ἔκτοτε διέζησεν ἐν Ἀγγλίᾳ.

Ὁ δοὺξ τῆς Ὠμάλης.

Κατὰ τὰς κατὰ τὸν παρελθόντα φεβρουάριον γενομένας βουλευτικὰς ἐκλογὰς οἱ δύο ἀδελφοὶ ἐξελέχθησαν βουλευταὶ ὁ μὲν ἐν Μάγχῃ καὶ Ἄνω Μάρνῃ ὁ δὲ ἐν Seine et-Oise. Ἡ ἐθνικὴ συνέλευσις ἐπεκύρωτε τὰς ἐκλογὰς ταύτας, ἀφοῦ ἐπεψήφισε τὴν κατάλυσιν τοῦ περὶ ἐξορίας τῶν ἀνάκτων νόμου, ὅσων οἱ προπάτορες ἐβασίλευσαν ἐν Γαλλίᾳ. Οἱ δύο ἄνακτες ἦλθον τότε μετὰ μακρὰν ἐξορίαν εἰς Γαλλίαν καὶ παρέστησαν τῷ προέδρῳ τῆς δημοκρατίας Θιέρσῳ, ὥτινι ὑπέσχοντο ἵνα μὴ μετάσχωσι ἐπί τινα καιρὸν τῶν συνεδριῶν τῆς συνελεύσεως πρὸς ἀποφυγὴν νέων πολιτικῶν ταραχῶν, καὶ ἐφύλαξαν μέχρι τινὸς πίστιν. Ἀλλ' ἡ πρό τινων ἡμερῶν αἰφνιδία αὐτῶν ἐν τῇ συνελεύσει παρουσία οὐ μόνον κατετάραξε σφόδρα τοὺς δημοκρατικοὺς, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν ὀρλεανιζόντων τινὰς ἐλύπησε, καταδείξασα ὅτι οὗτοι, ὑστέραν τιθέμενοι τὴν τῆς πατρίδος ἀσφάλειαν καὶ εἰρήνην, περὶ ἑνὸς ἤδη μενιμνῶσιν, ὅπως δηλαδὴ ἀνακτίσωνται τὴν βασιλείαν.

ΟΙ ΠΡΩΣΣΟΙ ΕΝ ΙΑΠΩΝΙΑ.

Οἱ Πρῶσσοι ἐργάζονται ἀπό τινος ἐπιμόνως ὅπως καταστραθῶσιν εἰς τὴν Ἰαπωνίαν.

Ἐκ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κολωνίας μανθάνομεν ὅτι κατὰ τὸν τελευταῖον ἰούνιον τὸν ἀτμόπλοιον Γοκοχάμα ἀπεβίβασεν εἰς τὸν Ἅγιον Φραγκίσκον 29 νέους Ἰαπωνοὺς πρίγκηπας, οἵτινες ἀνεχώρησαν ἐκεῖθεν εἰς Νέαν Ὑόρκην διὰ τοῦ σιδηροδρόμου τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ, καὶ ἔνθεν ἀπέπλευσαν εἰς Βερολῖνον, ὅπως ἐκπαιδευθῶσιν.

Κατὰ τὴν ἔκθεσιν τοῦ ἐν Ἰαπωνίᾳ πρεσβευτοῦ τῆς Πρωσσίας 30,000 Ἰαπώνων εἶναι ἤδη γεγυμνασμένοι κατὰ τὸν πρωσσικὸν στρατόν· ἡ δὲ κυβέρνησις τῆς Ἰαπωνίας ζητεῖ ἤδη παρὰ τῆς Πρωσσίας γερμανοὺς ἰατροὺς, φυσιολόγους καὶ διδασκάλους.

Κατὰ τοὺς τελευταίους ὑπολογισμοὺς ἡ Ἰαπωνία ἔχει τριάκοντα τέσσαρα ἑκατομμύρια καὶ ὀκτακοσίας ὀγδοήκοντα χιλιάδας περίπου κατοίκων, ὧν στρατιῶται μὲν περὶ ἓν ἑκατομμύριον καὶ τριακοσίας ἑβδομήκοντα δύο χιλιάδας, ἱερεῖς δὲ περὶ τὰς τριακοσίας πεντήκοντα ὀκτὼ χιλιάδας, μὴ λογιζομένων τῶν Κινέζων καὶ ἄλλων τινῶν ξένων ἀποίκων.

Ἐρείπια τῆς ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν.

Η ΠΟΙΚΙΛΗ.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ

Ο ΔΕΥΤΕΡΟΣ.

ΣΤ'.

Ἡ ἐν Ἐπιδαύρῳ πρώτη τῶν Ἑλλήνων ἐθνικὴ συνέλευσις περιελάμβανεν ἤδη ἐν ἑαυτῇ τὰς διαφόρους μερίδας, αἵτινες ἐστασίασαν τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὴν ἐπανάστασιν, καὶ μεταμορφωθεῖσαι ὑπὸ τῆς καταστάσεως τῆς πολιτείας καὶ ὑπὸ τῆς παιδείας, διετέλεσαν ὕστερον ἁμιλλώμεναι πρὸς ἀλλήλας περὶ τῆς ἀρχῆς.

Καὶ πρῶτον βλέπομεν ἐν αὐτῇ τοὺς Ἑταίους, οἵτινες ὠνομάσθησαν ὕστερον ῥωσσόφρονες· μετ' αὐτοὺς δὲ τοὺς στρατιωτικοὺς, ἢ πολεμάρχους, ὧν ἀρχηγὸς ἦτο ὁ ἄτρομος καὶ γενναῖος Κολοκοτρώνης, ᾧτινι ἡ ἅλωσις τῆς Τριπόλεως περιεποίησε νέαν δόξαν. Ἀλλ' οὗτοι, μηδὲν ἄλλο πλὴν τοῦ πολέμου προνοοῦντες, ἠξίουν ἵνα διέπωσιν αὐτὸν κατὰ τὴν ἑαυτῶν γνώμην, καὶ ἀσμένως ἂν διῄρουν τὴν Ἑλλάδα εἰς πολλὰς μικρὰς αὐτονόμους ἡγεμονίας ὑπὲρ τῶν ἀρχηγῶν. Τέλος δὲ βλέπομεν ἐν αὐτῇ τὴν μερίδα τῶν προεστώτων ἢ πολιτικῶν, ἰσχυροτάτην καὶ πολλὴν μάλιστα ἐν τῇ Πελοποννήσῳ, ἥτις δὲν διῳκεῖτο κατὰ τὴν κατοχὴν τῶν Τούρκων ὁμοίως τῇ λοιπῇ Ἑλλάδι. Διότι ἐν ᾧ ἡ Αἰτωλία, ἡ Ἤπειρος καὶ ἡ Θεσσαλία, στρατιωτικῶς διοικούμεναι, ἀντέταττον τοὺς Ἁρματωλοὺς αὐτῶν πρὸς τοὺς Τούρκους, ἡ Πελοπόννησος (ἐξῃρημένης τῆς Μάνης, ἥτις διεφύλαξε τὰ ἀρχαῖα φεουδαλικὰ καὶ στρατιωτικὰ ἤθη διῳκεῖτο ἰδιωτικῶς. Ὁ δὲ λαὸς αὐτῆς δὲν συνεστέλλεττο εἰς τὰς φωλεὰς τῶν Ἁρματωλῶν, ἀλλ' εἰς τὸν δῆμον, ὅστις, διοικούμενος παρὰ τῶν προεστώτων, ἀνθίστατο πρὸς τὴν δουλείαν, πιεζόμενος, ὑποταττόμενος καὶ καρτερῶν. Ἡ κατάστασις αὕτη τῆς Πελοποννήσου ἔσχε μεγάλην ῥοπὴν πρὸς τὴν ἀναγεννωμένην πατρίδα. Ἐπειδὴ ἐξ αὐτῆς ἐγεννήθη τὸ δημοτικὸν πνεῦμα τὸ ἀναζωπυρῆσαν σύμπασαν τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἐπιῤῥῶσαν τὴν ψυχὴν τῶν Ἑλλήνων ἐν τοῖς κινδύνοις κατὰ τὴν παλιγγενεσίαν τοῦ ἔθνους.

Οἱ προεστῶτες τῆς Πελοποννήσου, συνελθόντες εἰς τὴν Ἐπίδαυρον, ἀπῄτησαν ἀναβοῶντες ἵνα κατασταθῇ τάχιστα πολιτεία ἔννομος, ὑποτάττουσα τοὺς στρατιωτικοὺς κοινῷ τινι νόμῳ.

Αὐτοὶ δ' ἀνηγόρευσαν πρόεδρον τὸν Μαυροκορδᾶτον, ὅστις φρονίμως πολιτευσάμενος εἰρήνευσεν ἤδη ἐν ὀλίγαις ἑβδομάσι τὴν ἠπειρωτικὴν Ἑλλάδα.

Περὶ δὲ τὸν Μαυροκορδᾶτον συνετάχθησαν πρὸς τούτοις καὶ οἱ βουλευταὶ τῶν νήσων, καὶ οἱ τῆς εὐγνωμονούσης Αἰτωλίας· τέλος δὲ πάντες οἱ ἐν Εὐρώπῃ ἐκπαιδευθέντες Ἕλληνες καὶ οἱ φιλέλληνες.

Ἡ πομπικὴ πρᾶξις δι' ἧς οἱ Ἕλληνες ἐπεκύρωσαν τὴν παλιγγενεσίαν αὐτῶν, ὀνομαζομένη μέχρι τοῦδε ψήφισμα τῆς Ἐπιδαύρου, ἦτο ἔργον τοῦ Μαυροκορδάτου, ὅστις τότε ἔσωσε τὴν Ἑλλάδα ἐκ τῶν ἀπὸ τῆς νέας πολιτικῆς καταστάσεως, τῆς σφοδρότητος τῶν παθῶν, τῆς μνησικακίας τῶν παρελθόντων δεινῶν, τοῦ ἀδήλου μέλλοντος καὶ τῶν ἀντιζηλουμένων μερίδων καθ' ἑκάστην ἀναφυομένων κινδύνων. Τὸ ψήφισμα τῆς Ἐπιδαύρου ἦτο συνταγματικὸν, περιέχον τὴν ἀρχὴν πασῶν τῶν προνομιῶν, ὧν ἀπολαύει νῦν ἡ Ἑλλάς· ἦτο σύνταγμα μεγαλομερῶς ἐσχεδιασμένον, περιέχον θεσμοὺς μᾶλλον γενικοὺς ἢ διατάγματα λεπτομερῆ,

Ἐρείπια τῶν Ἀθηνῶν. — Τὰ Προπύλαια.

διαγράφον κατάστασιν πολιτείας, ὁποίαν ἂν ἔθετο λαὸς μὴ αὐτονομούμενος, καὶ ἔτι πολεμῶν περὶ τῆς χώρας.

Ἀφοῦ ἀνέμνησε τὰ ἀτυχήματα τοῦ ἔθνους, καὶ ἀπεκήρυξε τὰ δίκαια αὐτοῦ πρὸς τὴν αὐτονομίαν, ἡ συνέλευσις, πειθομένη τῷ παντοδυνάμῳ Μαυροκορδάτῳ, εὔξατο εὐχὴν ἵνα κατασταθῇ εἰς τὴν Ἑλλάδα μοναρχία, αἱ δὲ Ἀθῆναι μητρόπολις αὐτῆς. Ἀπεκήρυξε δὲ τὴν γνώμην ταύτην μάλιστα πρὸς τὸ δοῦναι ἀσφάλειαν τοῖς ἐν τῇ Εὐρώπῃ ἰσχύουσι φίλοις τῆς Ἑλλάδος, ἀγνοοῦσιν ἔτι τὴν φύσιν τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως.

Δὲν δυνάμεθα ἵνα διαγράψωμεν ἐνταῦθα τὰ καθ' ἕκαστα τῶν πολιτευμάτων τοῦ Μαυροκορδάτου καὶ τοὺς μεγάλους αὐτοῦ πόνους πρὸς τὸ καταστῆσαι τὴν νέαν διοίκησιν, τὰ δικαστήρια, τὰ στρατιωτικὰ, τὸ ναυτικὸν, ἅμα δὲ μεταπεῖσαι τοὺς βασιλεῖς τῆς Εὐρώπης, ὀκνοῦντας ἵν' ἀποφαίνωνται ἄντικρυς τὴν πρὸς τὴν Ἑλλάδα εὐμενῆ αὐτῶν γνώμην. Ἐκ δὲ τῶν λεπτομερῶς ἱστορηθέντων παρὰ τῶν νεωτέρων συγγραφέων τοῦ ἔθνους καὶ ἐκ τῶν ἀπομνημονευμάτων φιλελλήνων τινῶν γίνεται κατάδηλον τὸ κυριώτατον τοῦτο, ὅτι ὁ Μαυροκορδᾶτος συνετέλεσεν εἴπερ τις καὶ ἄλλος εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς πατρίδος. Εἶναι δὲ οὗτος ἡ εἰκὼν τῆς πάλης τοῦ μηκέτι ἔτι ἀφανισθέντος ἡρωϊκοῦ καὶ ἡμιβαρβάρου πνεύματος τῆς παλαιᾶς Ἑλλάδος πρὸς τὸν νοῦν τῶν νεωτέρων πεπαιδευμένων κοινωνιῶν. Διότι, ἐπιψηφισθέντος ἐν Ἐπιδαύρῳ τοῦ συντάγματος της νέας πολιτείας, ἡ παιδεία κατίσχυσε τότε τῆς βαρβαρότητος· ἀλλὰ δυστυχῶς δὲν ἔπαυσε πολεμουμένη ὑπὸ τῆς στρατιωτικῆς μερίδος, κατορθωσάσης ἵνα συστείλῃ εἰς ἓν μόνον ἔτος τὴν νέαν συνέλευσιν.

Ζ'.

Παρελθόντος δὲ τοῦ χρόνου τούτου ἡ νέα ἐθνικὴ συνέλευσις συνῆλθεν εἰς τὸ Ἄστρος ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τοῦ κόλπου τοῦ Ναυπλίου. Ἀλλ' ἡ τῶν δύο μερίδων πάλη ἐπανελήφθη πάλιν ἐπίμονος καὶ μανιώδης, αἱ δὲ ἐκ τῆς καταστάσεως ταύτης ἀπορίαι ηὐξήθησαν ἐκ τῆς κατὰ φύσιν περὶ τὰς ἐκλογὰς ἀπειρίας τῶν Ἑλλήνων, ἀποστειλάντων εἰς Ἄστρος πλῆθος βουλευτῶν. Ἐξ ἑκάστου δήμου ἔφθανον τρεῖς, τέσσαρες, πέντε ἢ καὶ πλείονες βουλευταὶ ἐκπροσωποῦντες ἕκαστος τὴν ἰδίαν μερίδα. Ἄλλοι δὲ πολλοὶ ἀπεστάλησαν ὑπὸ τῶν εἰς τὰ ὄρη τῆς Ἑλλάδος διεσπαρμένων στρατιωτῶν, καὶ ἄλλοι τέλος ἦλθον αὐτόκλητοι, ὅπως ἐπιτελέσωσι τὰ ἴδια βουλεύματα.

Η'.

Ἡ ἐν Ἄστρει ἐθνικὴ τῶν Ἑλλήνων συνέλευσις παρεῖχεν ὄψιν γραφικωτάτην καὶ παραδοξοτάτην, ὁποίαν οὐδέποτε εἶδέ τις ἐν οὐδεμιᾷ ἄλλῃ συνελεύσει. Ἡ κωμόπολις τοῦ Ἄστρους εἶναι ἐκτισμένη ἐν εἴδει ἀμφιθεάτρου ἐπὶ τῆς ἀποτόμου κλιτύος γυμνοῦ τινος βράχου. Βαθὺς δέ τις χείμαῤῥος διαιρεῖ αὐτὴν εἰς δύο συνοικίας συναπτομένας διὰ κορμῶν δένδρων, ἐῤῥιμμένων ὡς γεφυρῶν ἐπὶ τῶν χειλῶν τῆς χαράδρας, εἰς ἣν ῥέει ὁ χείμαῤῥος. Τοιαύτη δὲ ἦτο ἡ πρὸς ἀλλήλας ἔχθρα καὶ ἁμίλλα τῶν δύο μερίδων, ὥστε ἔκριναν φρόνιμον ἵνα καταστήσωσι, τὸν χείμαῤῥον μεταίχμιον αὐτῶν γραμμήν. Καὶ οἱ μὲν στρατιωτικοὶ ἐστρατοπέδευσαν ἐν τῇ μιᾷ ὄχθῃ, οἱ δὲ προεστῶτες ἢ πολιτικοὶ ἐν τῇ ἑτέρᾳ, παρατηροῦντες ἀλλήλους, ὑβρίζόμενοι καὶ προκαλούμενοι δι' ὅλης τῆς ἡμέρας, ἀνάπτοντες δὲ πυρὰ κατὰ τὴν νύκτα, καὶ ἀγρυπνοῦντες, ὅπως προφυλάξωσιν ἑαυτοὺς ἀπό τινος νυκτερινῆς ἐπιδρομῆς.

Ἀλλὰ τοῦ Μαυροκορδάτου ἐλθόντος ἐκ Μεσολογγίου μετὰ φρουρᾶς τετρακοσίων Ἁρματωλῶν, τὰ μὲν πάθη βαθμηδὸν ἤρξαντο ἵνα κατευνάζωνται, ἡ δὲ συνέλευσις ἠδυνήθη τέλος ἵν' ἄρχηται τῶν ἔργων, τῶν νησιωτῶν μάλιστα χάριν, οἵτινες ἀπετέλουν τρίτην τινὰ ἰσόῤῥοπον μερίδα.

(Ἕπεται συνέχεια.)

Ἐρείπια τῶν Θηβῶν.—Καρνάκ.

ΡΑΜΕΣΗΣ

Ο ΜΕΓΑΜΟΥΝ

ἢ

Η ΑΙΓΥΠΤΟΣ

ΠΡΟ 3300 ΕΤΩΝ.

(ΝΕΩΤΑΤΑΙ ΚΑΙ ΔΟΚΙΜΩΤΑΤΑΙ ΕΞΕΥΡΕΣΕΙΣ.)

« Ἡ δὲ τῆς ἱστορίας δύναμις, ἐπὶ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην διήκουσα, τὸν πάντα τἆλλα λυμαινόμενον χρόνον ἔχει φύλακα τῆς αἰωνίου παραδόσεως τοῖς ἐπιγινομένοις. Τοῖς δὲ δι' ἀρετὴν περιποιησαμένοις δόξαν αἱ πράξεις ἅπαντα τὸν αἰῶνα μνημονεύονται διαβοώμεναι τῷ θειοτάτῳ τῆς ἱστορίας στόματι. »

(Διόδ. Σικελ. Βιβλ. Α΄. Κεφ. 3.)

Οἱ πρῶτοι κάτοικοι.

Τῶν δοκιμωτάτων ἱστορικῶν καὶ γεωγράφων οἱ μάλιστα ἐγκύψαντες τῇ σπουδῇ τῆς χώρας καὶ τῆς ἱστορίας τῆς Αἰγύπτου, ἀπὸ τοῦ Ἡροδότου μέχρι τοῦ Σαμπολλιῶνος, ἀπεφήναντο ὁμοθυμαδὸν ὅτι ὁ Νεῖλος οὐ μόνον ἐδωρήσατο τῇ Αἰγύπτῳ τὴν γῆν καὶ τὴν εὐφορίαν, ἀλλὰ καὶ κατῴκισεν αὐτὴν καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν ἡμέρωσιν καὶ παιδείαν τῶν ἰθαγενῶν αὐτῆς κατοίκων, κατελθόντων μετ' αὐτοῦ ἀπὸ μεσημβρίας, ἢ τῆς ἐπὶ τὴν ἔρημον ἐσχάτης Αἰθιοπίας, ἐπὶ τὴν ἄρκτον.

Ἀλλ' οἱ δοκιμώτατοι τῶν ἐσχάτως τὰς καθόλου περὶ Αἰγύπτου ἱστορίας πραγματευσαμένων, μάλιστα δὲ οἱ Γερμανοὶ καὶ οἱ γερμανίζοντες, τεκμαιρόμενοι ἔκ τε ἄλλων καὶ ἐκ τῶν σημείων τοῦ προσώπου καὶ τοῦ σχήματος τοῦ κρανίου τῶν ἐπὶ τοῖς ἀρχαίοις μνημείοις ἀπεικαζομένων Αἰγυπτίων, καὶ ἐκ τῶν ἀνδριάντων αὐτῶν, μάλιστα δὲ ἐκ τῶν καθ' ἑκάστην ἐκ τῶν νεκροπόλεων αὐτῶν ἐκτυλισσομένων τεταριχευμένων νεκρῶν, διισχυρίζονται ὅτι οἱ πρῶτοι τῆς Αἰγύπτου κάτοικοι τὴν ἐναντίαν ἦλθον ὁδόν, ἀνελθόντες ἀπ' ἄρκτου ἐπὶ τὴν μεσημβρίαν, ἤτοι ἀπὸ τῆς Ἀσίας, ὅτι ὁ λαὸς αὐτῆς παρήχθη ἐκ τῆς συμμιγίας τριῶν διαφόρων φυλῶν, ἤτοι ἐκ τῆς λεγομένης γνησίας αἰγυπτιακῆς, ἢ τῆς τῶν προγόνων τῶν νῦν Κοπτῶν, ὧν ὁ τύπος ἀναμιμνήσκει τὰ ἀγάλματα καὶ τὰς σφίγγας τῶν Θηβῶν· δεύτερον δὲ ἐκ τῆς ἰνδικῆς· καὶ τρίτον ἐκ τῆς νουβικῆς, ἣν οἱ νεώτεροι ἀνθρωπολόγοι καὶ ἀνατόμοι κατατάττουσιν ὡς τὴν Κοπτικὴν εἰς τὴν λεγομένην φυλὴν τῶν Βερβέρων.

« Ἡ γλῶσσα τῶν νῦν Κοπτῶν, λείψανον μικρὸν τῆς ἀρχαίας Αἰγυπτιακῆς γλώσσης, λέγει ὁ βαρὼν Ἐκστάϊν (Recherches sur l' humanité primitive), εἶναι ἀναμφιλέκτως ἓν τῶν πολυτιμοτάτων λειψάνων τῶν παναρχαίων ἀσιατικῶν γλωσσῶν· διότι ἐν αὐτῇ εὑρίσκομεν πολλὰς λέξεις, ὧν ἰσοδύναμον εὑρίσκεται πάλιν ἐν τῇ σανσκριτικῇ. Αἱ δημοτικαὶ θρησκεῖαι τῶν Ἰνδιῶν, αἵτινες τὰ μέγιστα διαφέρουσι τῆς θρησκείας τῶν Βεδῶν, παρέχουσιν ὁμοιότητα ἐμφανεστάτην πρὸς τὰς θρησκείας τῆς ἀρχαίας Αἰγύπτου. Ὅθεν μυρία μοι φαίνονται ὅτι παρορμῶσιν ἡμᾶς πρὸς τὸ ἀναζητεῖν ἐν τῇ τοῦ Ἰνδοῦ κοιλάδι τὴν ἕδραν τῆς πρώτης τοῦ ἀνθρώπου ἡμερώσεως καὶ παιδείας, μετενεχθείσης εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Νείλου πρωϊαίτατα, εἰς ἐποχὴν δηλαδὴ ἀρχαιοτέραν τῆς ἀπὸ τῶν Κουσχιτῶν κατακτήσεως τῶν ἀρανικῶν καὶ σημιτικῶν φυλῶν τῆς μεσημβρινῆς Ἀσίας. »

Ὁ αἰγύπτιος ἱερεὺς Μανέθων ἐπετάχθη παρά τινος τῶν Πτολεμαίων ἵνα συλλέξῃ ἑλληνιστὶ τὰς ἐθνικὰς τῶν Αἰγυπτίων παραδόσεις κατακειμένας ἐν τοῖς ἱερατικοῖς ἀρχείοις τῆς πατρίδος αὐτοῦ, καὶ συντάξῃ κατάλογον τῶν βασιλικῶν γενῶν τῆς Αἰγύπτου. Ἐκ τῶν τριῶν τόμων τῆς αἰγυπτιακῆς αὐτοῦ ἱστορίας διεσώθησαν μικρά τινα τεμάχια καὶ κατάλογοι βασιλέων παρά τισι μεταγενεστέροις μοναχοῖς χριστιανοῖς χρονογράφοις, Εὐγενίῳ τῷ Ἀφρικανῷ, Εὐσεβίῳ καὶ Συγγέλλῳ, ἀλλὰ καὶ ταῦτα οὕτω ἐπιδιεσκευασμένα καὶ συντετμημένα, ὥστε ἄδικον ἂν ἦτο ἕνα νομίσῃ τις αὐτὸν ὑπεύθυνον πάντων τῶν ἐν αὐτοῖς ἀναχρονισμῶν καὶ ἀντιφάσεων. Ἀλλὰ, βλέποντες τὴν τελείαν διαφωνίαν τοῦ Μανέθωνος, ἀποδίδοντος τεσσαράκοντα ἢ πεντήκοντα αἰῶνας τοῖς δεκαπέντε πρώτοις βασιλικοῖς γένεσι τῆς Αἰγύπτου, πρὸς τὸν Ἡρόδοτον ἀποδίδοντα, δύο πρὸ αὐτοῦ αἰῶσι, μόνον 443 ἔτη, ἀνάγκη ἵνα παραδεχθῶμεν ὅτι ὁ ἱερεὺς Μανέθων ἢ, ἀπορῶν πάσης πρὸς τοιοῦτο ἔργον κριτικῆς καὶ ἱστορικῆς ἱκανότητος, ἀντέγραψε συγκεχυμένον τινὰ κατάλογον βασιλέων, ἢ ἠθέλησεν ἵνα προσαρμόσῃ τὰ χρονικὰ αὐτοῦ τοῖς παρὰ τῶν ἱερέων τῆς Αἰγύπτου πεπιστευμένοις μύθοις, ὡς οἱ εὐγενεῖς οἶκοι καὶ ἅπαντα τὰ ἀρχαῖα ἔθνη κατελογίζοντο τὴν εὐγένειαν αὐτῶν οὐχὶ πρὸς τὰς πράξεις, ἀλλὰ πρὸς τὴν πολυχρόνιον αὐτῶν ὕπαρξιν (Volney, recherches sur l'histoire ancienne).

Ἀλλ' ἡ ἐμβριθὴς ἱστορία δὲν δύναται ἵν' ἀποδεχθῇ λόγους μὴ ἐλεγχομένους δι' ἀναμφισβητήτων συγχρονισμῶν. Κατὰ τοὺς ἀστρονομικοὺς ὑπολογισμοὺς τοῦ Bailly καὶ τοῦ Collebroke, τοῦ Lahsen, Wilson καὶ Λαπλασίου τὸ πρῶτον κατὰ τὴν ἱστορίαν γνωστὸν τῆς οἰκουμένης συμβὰν εἶναι ἡ ἐμφάνισις τῶν Ἄρυας ἐπὶ τῆς γῆς, τριάκοντα αἰῶσι π. Χ., ἀλλ' οὐχὶ ἐπέκεινα, καθ' ἣν ἐποχὴν ἐκτίσθησαν τὰ πρῶτα μνημεῖα ἐπὶ τοῦ ἀρχεγόνου ἐδάφους τῶν Θηβῶν.

Διορύττοντες τάφρον τινὰ ἢ διώρυγα ἐν τῷ ἐδάφει τῆς ὑπὸ τοῦ Νείλου ἀρδευομένης ποταμοχώστου κοιλάδος εὑρίσκομεν πάντοτε στιβάδα φυτοφόρου γῆς ἑπτὰ ἢ ὀκτὼ μέτρων τὸ πάχος, γέννημα τῆς ἰλύος, ἣν ὁ Νεῖλος διὰ τὴν κατ' ἔτος ἀνάβασιν ἀπέθεσεν ἀπὸ αἰώνων εἰς τὸν ἀμμώδη πυθμένα τῆς ἠπειρωθείσης θαλάσσης, μεστὸν κογχῶν καὶ ὀστρακοδέρμων καὶ ἄλλων ἁλίων τυπωμάτων. Κατὰ δὲ τὰς ἀκριβεῖς ἐρεύνας τῶν Γάλλων μηχανικῶν τῆς μεγάλης ἐπὶ Βονοπάρτου ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον ἐκδρομῆς ὑπελογίσθη ὅτι ἡ ἐπίκλυστος τῆς Αἰγύπτου γῆ ὑψοῦται κατὰ 126 χιλιοστόμετρα ἀνὰ ἑκατὸν αἰῶνα. Διαιροῦντες δὲ διὰ τῶν 126 χιλιοστομέτρων τὰ ὀκτὼ μέτρα εὑρίσκομεν 6,350 ἔτη, εἰς ἃ βεβαίως δὲν δύνανται ἵνα εἰσαχθῶσιν οἱ πεντήκοντα αἰῶνες τῶν πρώτων βασιλικῶν γενῶν τῆς ἱστορίας τοῦ Μανέθωνος, ἐκτὸς ἂν ἠθέλομεν ἵνα παρατείνωμεν ἐντὸς τοῦ Μηνᾶ καὶ τῶν τὰς Πυραμίδας ἱδρυσάντων βασιλέων τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν οἱ Αἰγύπτιοι ἠρίθμουν τὸν ἐνιαυτὸν κατὰ τετραμηνίαν. Ἀπόδειξις δὲ τούτου, λέγει τις

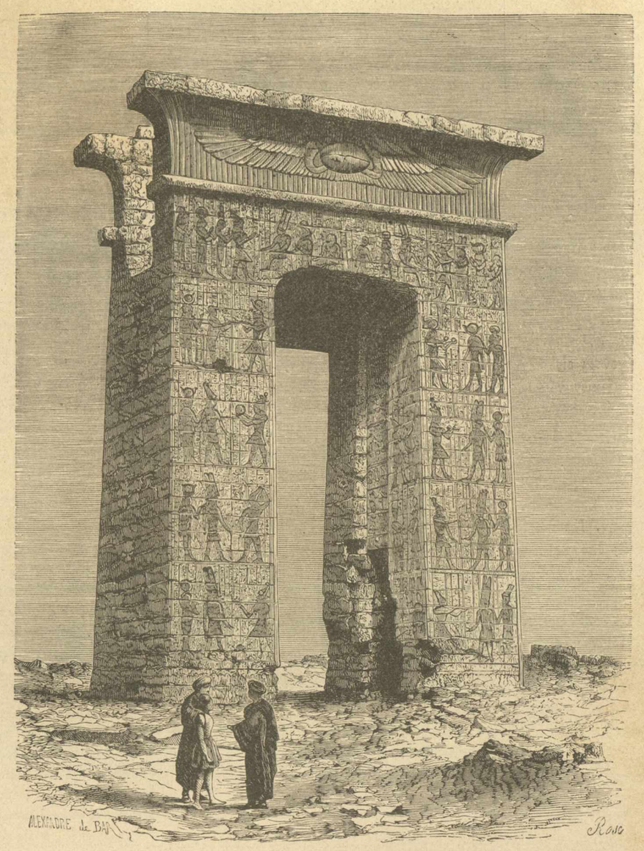

Ἐρείπια τῶν Θηβῶν. — Καρνάκ. — Ὁ μέγας πυλών.

τῶν σφοδρῶν ὑπερμάχων τῆς μεγάλης ἀρχαιότητος τῆς Αἰγύπτου[1], ὅτι βραδύτερον, ἐπελθούσης τῆς κατὰ δώδεκα μῆνας χρονολογίας, οἱ Αἰγύπτιοι διέκρινον τρεῖς ὥρας, ἀποτελουμένας ἑκάστην ἐκ τεσσάρων μηνῶν, αἵτινες ἐγράφοντο ἱερογλυφικῶς διὰ τῆς λέξεως ter, καὶ διά τινος σημείου, ὅπερ σημαίνει ἀδιαφόρως ἔτος ἢ ὥραν[2].

Ἡ πόλις λοιπὸν Θίνις, ἐξ ἧς λέγουσιν ὅτι ἐξῆλθεν ὁ γενεάρχης τοῦ πρώτου βασιλικοῦ γένους Μηνᾶς, ἐκτίσθη πολὺ ὕστερον.[1]

Β΄.

Πρώτη πολιτείας κατάστασις.—Ἡ τέχνη.

« Ἔρχομαι δὲ περὶ Αἰγύπτου μηκυνέων τὸν λόγον, ὅτι πλεῖστα θωυμάσια ἔχει ἡ ἄλλη πᾶσα χώρη, καὶ ἔργα λόγου μέζω παρέχεται πρὸς πᾶσαν χώρην· τούτων ἕνεκα πλέω περὶ αὐτῆς εἰρήσεται. »

(Ἡρόδ. Βιβλ. Β΄. Κεφ. 35.)

Ἐννέα ἢ δέκα αἰῶσι μετὰ ταῦτα διορῶμεν τὸ πρῶτον τοὺς λαοὺς τῆς κοιλάδος τοῦ Νείλου ἡμερωμένους καὶ παιδευομένους τὴν παιδείαν, ἥστινος οἱ ἱστορικοὶ ἐμέλλον ἵνα ἐκφέρωσιν εἰς τὸ φῶς μόνον τὴν παρακμήν. Διῃρημένοι εἰς πολλὰ συστήματα, ὧν ἡ ἐν Νουβίᾳ Beheni, αἱ Θῆβαι, ἡ Ἡρακλειούπολις καὶ ἡ Μέμφις, πόλεις νῦν μὲν ἐλεύθεραι, νῦν δὲ φόρου ὑποτελεῖς, ἀείποτε δὲ ἀντίζηλοι πρὸς ἀλλήλας, ἦσαν αἱ κυριώταται ἑστίαι, οἱ λαοὶ οὗτοι φαίνονται ὅτι εἶχον 1ον Κοινὴν ἀλλήλοις πολιτείας κατάστασιν ἀνακειμένην εἰς τὴν κατὰ φυλὰς διαίρεσιν, ἐπελθοῦσαν ἐκ τῶν μετοικισμῶν φύλων ἑτερογενῶν καὶ τῶν ἐπαλλήλων κατακτήσεων· 2ον Θρησκείαν, οὖσαν συνθετικὴν ἀπόῤῥοιαν τῆς τερατώδους δεισιμονίας τῶν Κουσχιτῶν, τοῦ σημητικοῦ Σαβεϊσμοῦ καὶ τῆς λατρείας τῆς φύσεως τῶν Ἀρυανῶν· 3ον Γλῶσσαν, ἥτις, παραθεῖσα ἐκ τῆς κράσεως τῶν γλωσσῶν τῶν ποικίλων τούτων φύλων, διέφερε κατὰ τοὺς νομοὺς καὶ τὰς μητροπόλεις, καὶ ἧς προϊόντος τοῦ χρόνου οἱ ἱερεῖς εὗρον γραφικὴν παράστασιν, ἀλφάβητον ἱερόν, οὗτινος πάντες οἱ ναοὶ εἶχον τὴν προπαιδεύουσαν ἐπιστήμην· 4ον Παράδοξον καὶ ἴδιον τρόπον ταφῆς, προκύψαντα ἐκ τῆς πολυχρονίου καὶ πικρᾶς πείρας τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν

1 Dr H. Brugsch, de l'Égypte depuis les premiers temps de son existence (εἰς 4ον, ἐν Λειψίᾳ 1859, σελ. 26.)

2 Οἱ δ' ἱερεῖς τῶν Αἰγυπτίων, τὸν χρόνον ἀπὸ τῆς Ἡλείου βασιλείας συλλογιζόμενοι μέχρι τῆς Ἀλεξάνδρου διαβάσεως εἰς τὴν Ἀσίαν, φασὶν ὑπάρχειν ἐτῶν μάλιστά πως δισμυρίων καὶ τρισχιλίων . . . Ἀπίστου δ' ὄντος τοῦ πλήθους τῶν ἐτῶν, ἐπιχειροῦσί τινες λέγειν, ὅτι τὸ παλαιὸν, οὔπω τῆς περὶ τὸν ἥλιον κινήσεως ἐπεγνωσμένης, συνέβαινε κατὰ τὴν τῆς σελήνης περίοδον ἄγεσθαι τὸν ἐνιαυτόν. Διόπερ τῶν ἐτῶν τριακονθημέρων ὄντων, οὐκ ἀδύνατον εἶναι βεβιωκέναι τινὰς ἔτη χίλια καὶ διακόσια . . . Παραπλήσια δὲ λέγουσι καὶ περὶ τῶν τριακόσια ἔτη δοκούντων ἄρξαι. Κατ' ἐκείνους γὰρ τοὺς χρόνους τὸν ἐνιαυτὸν ἀπαρτίζεσθαι τέτταρσι μησί, τοῖς γινομένοις κατὰ τὰς ἑκάστων τῶν χρόνων ὥρας, οἷον ἔαρος, θέρους, χειμῶνος. Ἀφ' ἧς αἰτίας καὶ παρ' ἐνίοις τῶν Ἑλλήνων τοὺς ἐνιαυτοὺς ὥρους καλεῖσθαι, καὶ τὰς κατ' ἔτος ἀναγραφὰς ὡρογραφίας προαγορεύεσθαι.

(Διόδ. Σικελ. Βιβλ. Α΄. κεφ. 26.)

1 Βασιλεῦσαι δὲ πρῶτον Αἰγύπτου ἀνθρώπων ἔλεγον (οἱ ἱερεῖς) Μῆνα. Ἐπὶ τούτου, πλὴν τοῦ Θηβαϊκοῦ νομοῦ, πᾶσαν Αἴγυπτον εἶναι ἕλος καὶ αὐτῆς εἶναι οὐδὲν ὑπερέχον τῶν ἕνερθε λίμνης τῆς Μοίριος ἑνόντων, ἐς τὴν ἀνάπλους ἀπὸ θαλάσσης ἑπτὰ ἡμερέων ἐστὶ ἀνὰ τὸν ποταμόν. Καὶ εὖ μοι ἐδόκεον λέγειν περὶ τῆς χώρης· ὅῆλα γὰρ δὴ καὶ μὴ προακούσαντι, ἰδόντι δὲ, ὅτι Αἴγυπτος, ἐς τὴν Ἕλληνες ναυτίλλονται, ἔστι Αἰγυπτίοισιν ἐπίκτητός τε γῆ καὶ δῶρον τοῦ ποταμοῦ . . .

Τῶν γὰρ οὐρέων τῶν εἰρημένων τῶν ὑπὲρ Μέμφιν

περιοδικῶν κατακλυσμῶν τοῦ Νείλου, οἵτινες, σήποντες τοὺς νεκροὺς, ἐξειργάζοντο νοσωδέστατον τὸν ἀέρα καὶ τὸ ὕδωρ· καὶ 5ον Τὴν οἰκουρίαν καὶ τὸ πρὸς τοὺς ξένους, μάλιστα δὲ πρὸς τοὺς νομάδας τῶν μεθορίων, μῖσος καὶ καταφρόνησιν.

Φαίνεται δὲ ὅτι κατὰ τὴν ἀρχαιοτάτην ταύτην ἐποχὴν, καθ' ἣν ἡ Αἴγυπτος ἦτο διαμεμερισμένη, ὡς ὕστερον ἡ Ἑλλὰς, εἰς πολλὰς δημοκρατίας καὶ βασιλείας, ἡ παιδεία καὶ ἡ τέχνη ἔλαβον ἐν αὐτῇ μεγίστην ἐπίδοσιν. Μάλιστα δὲ ἡ τέχνη ἀπομιμουμένη οὐχὶ τοὺς ὕστερον ὑπὸ τῶν ἱερέων ὁρισθέντας καὶ ἐπιβληθέντας αὐτῇ τύπους, ἀλλ' ἁπλῶς τὴν φύσιν, ὡς ἡ ἑλληνικὴ, ἀνήχθη εἰς τὴν ἐσχάτην ἐντέλειαν. Ἡ ἐπ' ἐσχάτων γενομένη ἐξεύρεσις δύο ἀγαλμάτων τῆς ἐποχῆς ταύτης κατέπληξε τοὺς ἀρχαιολόγους, καταδείξασα αἴφνης τὴν μέχρι τοῦδε τῆς γενέσεως καὶ πορείας τῆς αἰγυπτιακῆς τέχνης παντελῆ ἡμῶν ἄγνοιαν. Ἐκ τῶν λειψάνων τούτων ἐγένετο κατάδηλον ὅτι ἅπαντα τὰ μέχρι τοῦδε διασωθέντα αἰγυπτιακὰ μνημεῖα καὶ μάλιστα ἀγάλματα καὶ εἴδωλα, ὧν γέμουσι τὰ μουσεῖα τῆς Εὐρώπης, εἰ καὶ τὰ πλεῖστα ἐγένοντο κατὰ τὴν πολιτικὴν ἀκμὴν τῆς Αἰγύπτου, ἀνάγονται εἰς τὴν παρακμάσασαν καὶ ὑπὸ τῶν ἱερατικῶν νόμων δεσμευθεῖσαν τέχνην, ἀπαραλλάκτως ὡς ἡ παρακμάσασα τοῦ αἰῶνος τοῦ Περικλέους ἑλληνικὴ τέχνη, δεσμευθεῖσα ὑπὸ τοῦ χριστιανισμοῦ, ἀπέληξεν εἰς τὴν ἀπειρόκαλον ἀπομίμησιν παραδεδεγμένων τινῶν τύπων, καὶ ἐξέπεσεν εἰς τὴν Βυζαντινὴν λεγομένην τέχνην. Καὶ ὡς, ἐὰν ἡ μὲν ἱστορία τῆς λαμπρᾶς ἐποχῆς τῆς Ἑλλάδος ἔμενεν ἡμῖν ἄγνωστος, ὡς ἡ τῆς παναρχαίας Αἰγύπτου, τὰ δὲ μνημεῖα τῆς γνησίας ἑλληνικῆς τέχνης ἠφανίζοντο παντελῶς, δὲν ἠδυνάμεθα ἵνα λάβωμεν ἔννοιαν τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς τέχνης ἀπὸ τῶν Βυζαντινῶν εἰκόνων· οὕτω, βλέποντες νῦν τὰ ἔργα τῆς παρακμασάσης αἰγυπτιακῆς τέχνης, ὧν βρίθουσι τὰ μουσεῖα τῆς Εὐρώπης, ἀδυνατοῦμεν ἵνα ἐννοήσωμεν ὁποία τις αὕτη, ὅταν, ἐλευθέρα παντὸς δεσμοῦ, κρίνουσα τὴν συμμετρίαν τῶν ἔργων ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν ὅρασιν φαντασίας, ἀπεμιμεῖτο ὡς ἡ ἑλληνικὴ ἁπλῶς τὴν φύσιν.

Ἀλλ' ὅμως τὰ δύο ταῦτα ἀγάλματα, τὸ μὲν ἐκ πορφυρίτου, ἀπεικάζοντος γραμματέα καθήμενον, συγκεκαμμένων τῶν γονάτων (εὑρισκόμενον νῦν ἐν Λούβρῳ), τὸ δὲ ξύλινον (εὑρισκόμενον νῦν ἐν τῷ αἰγυπτιακῷ μουσείῳ Βουλὰκ παρὰ τὸ Κάϊρον), ἀπεικάζον ἱερέα βαίνοντα, κατέλυσαν πάσας τὰς περὶ αἰγυπτιακῆς τέχνης ἐπικρατησάσας δόξας. Διότι, ἀνήκοντα εἰς τὴν ἐποχὴν ταύτην, τιμῶνται ἐπὶ τῇ ἐναργεῖ ἀπομιμήσει τῆς φύσεως, ἀπεικάζοντα καὶ τὴν μορφὴν καὶ τὸ ἦθος τῶν ὑποτυπωθέντων ἀνθρώπων. Μάλιστα δὲ ὁ ξύλινος ἱερεὺς, ὅστις βεβαίως εἶναι ὁμοίωμα ἐξεργασθὲν κατ' εἰκόνα ζῶντος ἱερέως, παριστᾷ ἄνθρωπον ζῶντα, βαίνοντα καὶ διανοούμενον εὐφρόσυνα. Οἱ ὑάλινοι αὐτοῦ ὀφθαλμοὶ εἶναι τοσοῦτον ἐπιτηδείως κατεσκευασμένοι, ὥστε ἀμφιβάλλομεν ἂν οἱ ἐπὶ τῇ κατασκευῇ τεχνητῶν ὀφθαλμῶν περίφημοι σύγχρονοι ἡμῖν τεχνῖται δυνηθῶσι ποτὲ ἵν' ἀναχθῶσιν εἰς τοσαύτην ἐνάργειαν· διότι δὲν ἀπεικάζουσιν ἁπλῶς τὸν ὀφθαλμὸν διὰ χρωμάτων, ἀλλ' ἀποτελοῦνται ἐκ διαφόρων τεμαχίων ὑάλου ἀναλογούντων πρὸς τὰ διάφορα τοῦ ὀφθαλμοῦ ὄργανα, τὸν κερατοειδῆ χιτῶνα, τὴν ἴριδα, τὴν κόρην κλπ, καὶ τυγχανόντων οὕτω προσφυῶς καὶ τεχνηέντως συνηρμοσμένων ἀλλήλοις, ὥστε ὁ θεωρῶν αὐτὰ νομίζει ὅτι βλέπει ἀληθεῖς ζῶντας ὀφθαλμοὺς, καὶ ἀπορεῖ πότερον θαυμάσῃ μᾶλλον τὴν λεπτότητα τῆς συναρμογῆς καὶ τὴν ἀλήθειαν τῶν χρωμάτων ἢ τὴν ἔμφασιν αὐτῶν.

Τί δὲ ἐπέλειπε τὰς παρὰ τὸν Νεῖλον οἰκούσας ταύτας φυλὰς πρὸς τὸ συστῆσαι κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἕνα λαὸν συμπαγῆ; Ὑπελείπετο καταστροφή τις, συμφορὰ κοινὴ ἐξ ἐκείνων αἵτινες, κραδαίνουσαι ἢ διαῤῥηγνύουσαι τοὺς ἀσθενεῖς δεσμοὺς τοὺς συνέχοντας ἁπάσας τὰς ἐξ ἀλλοίων φύλων συσταθείσας κοινωνίας, δεικνύουσιν αὐταῖς τὴν ἀνάγκην στενωτέρας οἰκειότητος, ὅπως δυνηθῶσιν ἵνα, συνασπίζουσαι καὶ συμμετέχουσαι ἀπὸ κοινοῦ τῶν κακοπαθειῶν καὶ τῶν ἀγώνων, ἀποσοβήσωσι τὴν ἐνσκήψασαν κοινὴν συμφοράν.

Ἡ Πρόνοια παρέσχε τοῦτο.

Γ'.

Ἡ μεγάλη ἐπιδρομὴ τῶν Ὑκσώς.

« Ἰδοὺ λαὸς ἔρχεται ἀπὸ βοῤῥᾶ, καὶ ἔθνη ἐξεγερθήσονται ἀπ' ἐσχάτου τῆς γῆς.
Ἔρημος πᾶσα ἡ γῆ! . . . »

(Ἱερεμίας.)

Καὶ τότε βλέπομεν ὁρμῶντα ἀπὸ τῆς πρὸς ἀνατολὰς Ἀσίας τὸν πρῶτον μετοικισμὸν τῶν λαῶν, ὃν ἡ ἱστορία μνημονεύει, χείμαῤῥον καταῤῥέοντα λάβρον ἀπὸ τῶν ἐν τῷ μέσῳ αὐτῆς ὀροπεδίων, καὶ αὐξανόμενον ἐκ τῆς συμβολῆς πολλῶν νομαδικῶν φύλων, ἅτινα παρέσυρεν ἀνάρπαστα καθ' ὁδὸν, καὶ κατακλύζοντα τὴν κοιλάδα τοῦ Νείλου, ἧστινος ὑπεδουλώσατο τὴν ἀρτισύστατον κοινωνίαν.

Τεκμαιρόμεθα δὲ ὅτι ὁ λαὸς οὗτος (οἱ Ὑκσὼς ἢ Ποιμένες) κατῆλθεν εἰς Αἴγυπτον ὁρμώμενος ἀπὸ τῶν ὀρῶν τῆς μέσης Ἀσίας, γενομένης ἀείποτε ἀφετηρίας τῆς μάστιγος τοῦ Θεοῦ, ἔκ τε ἄλλων καὶ ἐκ τῆς σφοδρότητος τῆς κινήσεως αὐτοῦ, καὶ τοῦ πρὸς αὐτὸν ἀμειλίκτου μίσους τῶν κατακτηθέντων Αἰγυπτίων, ὅπερ, ἐπελθούσης ὀψιαίτερον τῆς ἀπελάσεως τῶν κατακτητῶν καὶ τῆς παλιγγενεσίας τῆς χώρας, ὤθισε τὰ αἰγυπτιακὰ στρατεύματα πέραν τοῦ Τίγριδος καὶ τοῦ ἐν Ἀρμενίᾳ Ταύρου.

Ἐπὶ τῇ ἀπροσδοκήτῳ καὶ φοβερᾷ ταύτῃ συμφορᾷ οἱ προφῆται τῶν Θηβῶν καὶ τῆς Μέμφιδος ἠδύναντο ἵν' ἀναβοήσωσιν, ὡς ὕστερον οἱ τῶν Ἰουδαίων·

« Ἰδοὺ λαὸς ἔρχεται ἀπὸ βοῤῥᾶ, καὶ ἔθνη ἐξεγερθήσονται ἀπ' ἐσχάτου τῆς γῆς.

Τόξον καὶ ζιβύνην κρατήσουσιν. Ἰταμός ἐστι καὶ οὐκ ἐλεήσει· φωνὴ αὐτοῦ ὡς θάλασσα κυμαίνουσα· ἐφ' ἵπποις καὶ ἅρμασι παρατάξεται πρὸς σὲ, θυγάτηρ Σιών.

Ἠκούσαμεν τὴν ἀκοὴν αὐτοῦ· παρελύθησαν αἱ χεῖρες ἡμῶν· θλίψις κατέσχεν ἡμᾶς, ὠδῖνες ὡς τικτούσης.

Μὴ ἐκπορεύεσθε εἰς ἀγρὸν, καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς μὴ βαδίζετε· ὅτι ῥομφαία τῶν ἐχθρῶν παροικεῖ κυκλόθεν.

Ἰδοὺ ὡς νεφέλη ἀναβήσεται, καὶ ὡς καταιγὶς τὰ ἅρματα αὐτοῦ· κουφότεροι ἀετῶν οἱ ἵπποι αὐτοῦ. Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι ταλαιπωροῦμεν!

Ἐπέβλεψα ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἰδοὺ οὐθὲν, καὶ εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ οὐκ ἦν τὰ φῶτα αὐτοῦ.

Εἶδον τὰ ὄρη, καὶ ἦν τρέμοντα, καὶ πάντας τοὺς βουνοὺς ταρασσομένους.

Ἐπέβλεψα, καὶ ἰδοὺ οὐκ ἦν ἄνθρωπος, καὶ πάντα τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ ἐπτοεῖτο.

Εἶδον, καὶ ἰδοὺ ὁ Κάρμιλος ἔρημος, καὶ πᾶσαι αἱ πόλεις ἐμπεπυρισμέναι πυρὶ ἀπὸ προσώπου Κυρίου. Ἔρημος ἔσται πᾶσα ἡ γῆ.

Ἀπὸ φωνῆς ἱππέως καὶ ἐντεταμένου τόξου ἀνεχώρησε πᾶσα ἡ χώρα. Εἰσέδυσαν εἰς τὰ σπήλαια, καὶ εἰς τὰ ἄλση ἐκρύβησαν καὶ ἐπὶ τὰς πέτρας ἀνέβησαν. Πᾶσα πόλις ἐγκατελείφθη· οὐ κατῴκει ἐν αὐταῖς ἄνθρωπος.

Ἔρημος πᾶσα ἡ γῆ! . . . »[1]

Ἐνταῦθα ἡ μαρτυρία τοῦ Μανέθωνος εἶναι πολύτιμος· διότι, ἐκπίπτων τοῦ φρονήματος καὶ ὑποσκάπτων καὶ ὑφαιρῶν τοὺς θεμελίους τοῦ περὶ τῆς τοῦ ἔθνους αὐτοῦ μεγίστης ἀρχαιότητος συστήματος, ἀναγκάζεται ἵνα διηγηθῇ ἐπισταμένως τὰ κατὰ τὴν ξένην ταύτην ἐπιδρομήν. Παραθέτομεν ἐνταῦθα αὐτολεξεὶ τὸ περίεργον τοῦτο τεμάχιον τῆς ἱστορίας αὐτοῦ, διασωθὲν παρὰ Ἰωσήπῳ.

« Ἐγένετο βασιλεὺς ἡμῖν Τίμαιος ὄνομα· ἐκ τούτου οὐκ οἶδ' ὅπως ὁ Θεὸς ἀντέπνευσε, καὶ παραδόξως ἐκ τῶν πρὸς ἀνατολὰς μερῶν ἄνθρωποι τὸ γένος ἄσημοι, καταθαρσήσαντες, ἐπὶ τὴν χώραν ἐστράτευσαν, καὶ ῥᾳδίως ἀμαχητὶ ταύτην κατὰ κράτος εἷλον. Καὶ τοὺς ἡγεμονεύσαντας ἐν αὐτῇ χειρωσάμενοι, τὸ λοιπὸν τάς τε πόλεις ὠμῶς ἐνέπρησαν καὶ τὰ ἱερὰ τῶν θεῶν κατέσκαψαν· πᾶσι δὲ τοῖς ἐπιχωρίοις ἐχθρότατά πως ἐχρήσαντο, τοὺς μὲν σφάζοντες, τῶν δὲ καὶ τὰ τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας εἰς δουλείαν ἄγοντες. Πέρας δὲ καὶ βασιλέα ἕνα ἐξ αὐτῶν ἐποίησαν, ᾧ ὄνομα αὐτῷ ἦν Σάλατις. Καὶ οὗτος ἐν τῇ Μέμφιδι κατεγίνετο, τήν τε ἄνω καὶ κάτω χώραν δασμολογῶν καὶ φρουρὰν ἐν τοῖς ἐπιτηδειοτάτοις καταλείπων τόποις. Μάλιστα δὲ καὶ τὰ πρὸς ἀνατολὴν ἠσφαλίσατο μέρη, προορώμενος Ἀσσυρίων τότε μεῖζον ἰσχυόντων. Εὑρὼν δὲ ἐν νομῷ τῷ Σαΐτῃ πόλιν ἐπικαιροτάτην κειμένην μὲν πρὸς ἀνατολὴν τοῦ Βουβαστίνου ποταμοῦ, καλουμένην δ' ἀπό τινος ἀρχαίας θεολογίας Αὔαριν, ταύτην ἔκτισέ τε καὶ τοῖς τείχεσιν ὀχυρωτάτην ἐποίησεν, ἐνοικιάσας αὐτῇ καὶ πλῆθος ὁπλιτῶν εἰς εἴκοσι καὶ τέσσαρας μυριάδας ἀνδρῶν πρὸς φυλακήν . . . Ἄρξας δὲ ἐννεακαίδεκα ἔτη τὸν βίον ἐτελεύτησε. Μετὰ τοῦτον δὲ ἕτερος ἐβασίλευσε τέσσαρα καὶ τεσσαράκοντα ἔτη, καλούμενος Βηών. Μεθ' ὃν ἄλλος Ἀπαχνὰς, ἓξ καὶ τριάκοντα ἔτη καὶ μῆνας ἑπτά. Ἔπειτα δὲ καὶ Ἄπωφις ἓν καὶ ἑξήκοντα, καὶ Ἰανίας πεντήκοντα καὶ μῆνα ἕνα. Ἐπὶ πᾶσι δὲ καὶ Ἄσσις ἐννέα καὶ τεσσαράκοντα καὶ μῆνας δύο. (Ἤτοι ἓξ βασιλεῖς ἐντὸς 259 ἐτῶν καὶ τριῶν μηνῶν). Ἐκαλεῖτο δὲ τὸ σύμπαν αὐτῶν ἔθνος ὙΚΣΩΣ, τοῦτο δὲ ἐστὶ βασιλεῖς ποιμένες· τὸ γὰρ ὙΚ καθ' ἱερὰν γλῶσσαν βασιλέα σημαίνει, τὸ δὲ ΣΩΣ ποιμήν ἐστι καὶ ποιμένες κατὰ τὴν κοινὴν διάλεκτον, καὶ οὕτω συντιθέμενον γίνεται ὙΚΣΩΣ.

Τούτους δὲ τοὺς προκατωνομασμένους βασιλέας τοὺς τῶν ποιμένων καλουμένων καὶ τοὺς ἐξ αὐτῶν γενομένους κρατῆσαι τῆς Αἰγύπτου φησὶν ἔτη πρὸς τοῖς πεντακοσίοις ἕνδεκα. Μετὰ ταῦτα δὲ τῶν ἐκ τῆς Θηβαΐδος καὶ τῆς ἄλλης Αἰγύπτου βασιλέων γενέσθαι φησὶν ἐπὶ τοὺς ποιμένας ἐπανάστασιν καὶ πόλεμον αὐτοῖς συῤῥαγῆναι μέγαν καὶ πολυχρόνιον. Ἐπὶ δὲ βασιλέως ᾧ ὄνομα εἶναι Ἀλισφραγμούθωσις, ἡττωμένους φασὶ τοὺς ποιμένας ὑπ' αὐτοῦ, ἐκ μὲν τῆς ἄλλης Αἰγύπτου πάσης ἐκπεσεῖν, κατακλεισθῆναι δὲ εἰς τόπον, ἀρουρῶν ἔχοντα μυρίων τὴν περίμετρον, Οὔαριν ὄνομα τῷ τόπῳ . . . Τὸν δὲ Ἀλισφραγμουθώσεως υἱὸν Θούμμωσιν ἐπιχειρῆσαι μὲν αὐτοὺς διὰ πολιορκίας ἑλεῖν κατὰ κράτος, καὶ τεσσαράκοντα μυριάσι προσεδρεύσαντα τοῖς τείχεσιν· ἐπεὶ δὲ τῆς πολιορκίας ἀπέγνω, ποιήσασθαι συμβάσεις, ἵνα τὴν Αἴγυπτον ἐκλιπόντες ὅπως βούλωνται πάντες ἀβλαβεῖς ἀπέλθωσι. » (Φλάβιος Ἰώσηπος κατὰ Ἀππίονος. Ἀπόσπασμα τῆς ἱστορίας τοῦ Μανέθωνος).

πόλιν κειμένων τὸ μεταξὺ ἐφαίνετό μοι εἶναί κοτε κόλπος θαλάσσης, ὥσπερ γε τὰ περὶ Ἴλιον καὶ Τευθρανίην καὶ Ἔφεσόν τε καὶ Μαιάνδρου πεδίον . . . Εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλοι ποταμοὶ οὐ κατὰ τὸν Νεῖλον ἐόντες μεγάθεα, οἵτινες ἔργα ἀποδεξάμενοι μεγάλα εἰσί· τῶν ἐγὼ φράσαι ἔχω οὐνόματα καὶ ἄλλων καὶ οὐχ ἥκιστα Ἀχελῴου, ὃς ῥέων δι' Ἀκαρνανίης καὶ ἐξιεὶς εἰς θάλασσαν τῶν Ἐχινάδων νήσων τὰς ἡμίσεας ἤδη ἤπειρον πεποίηκε.

Τὰ περὶ Αἴγυπτον ὧν καὶ τοῖσι λέγουσιν αὐτὰ πείθομαι, καὶ αὐτὸς οὕτω κάρτα δοκέω εἶναι, ἰδών τε τὴν Αἴγυπτον προκειμένην τῆς ἐχομένης γῆς, κογχύλιά τε φαινόμενα ἐπὶ τοῖσι οὔρεσι καὶ ἅλμην ἐπανθέουσαν, ὥστε καὶ τὰς πυραμίδας δηλέεσθαι καὶ ψάμμον μοῦνον Αἰγύπτου ὄρος τοῦτο τὸ ὑπὲρ Μέμφιος ἔχον, πρὸς δὲ τῇ χώρῃ οὔτε τῇ Ἀραβίῃ προσούρῳ ἐούσῃ τὴν Αἴγυπτον προσεικέλην οὔτε τῇ Λιβύῃ, οὐ μὴν οὐδὲ τῇ Συρίῃ, ἀλλὰ μελάγγαιόν τε καὶ καταῤῥηγνυμένην ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ· τὴν δὲ Λιβύην ἴδμεν ἐρυθροτέρην τε γῆν καὶ ὑποψαμμοτέρην, τὴν δὲ Ἀραβίην τε καὶ Συρίην ἀργιλωδεστέρην τε καὶ ὑπόπετρον ἐοῦσαν (Ἡρόδοτ. Βιβλ. Β'. Κεφ. 4—12.)

[1] Ἱερεμίας Κεφ. Δ', Ε', καὶ Η'.

Τὴν διήγησιν ταύτην τοῦ Μανέθωνος βεβαιοῖ ἡμῖν περισπούδαστόν τι μνημεῖον, μαρτύριον ἀναμφιλόγου ἐλέγχου, ἱερατικός τις πάπυρος τοῦ Βρεταννικοῦ Μουσείου, λέγων·

« Συνέβη ἵνα ἡ γῆ τῆς Αἰγύπτου γένηται ὑπήκοος τῶν ξένων (Aad-tous), καὶ ἠφανίσθη καθ' ἅπασαν τὴν γῆν τῆς Αἰγύπτου ἡ βασιλεία τῶν αὐτοχθόνων Φαραώ. Καὶ ὁ ἀπόγονος αὐτῶν Ra Sequemen ἦτο μόνον hac (ἡγεμὼν) τῆς ἄνω Αἰγύπτου. Οἱ δὲ Aad-tous (οἱ Ὑκσὼς) κατεῖχον τὴν ὀχυρὰν πόλιν τοῦ ἡλίου (Θήβας; ἢ Ἡλιούπολιν;), καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν ἡ Μεγαλειότης Apapias διέτριβεν ἐν Ha-Ouar[1]. Ἅπασα δὲ ἡ χώρα ἦτο φόρου ὑποτελὴς καὶ ἔφερεν αὐτῷ τὰ κάλλιστα τῶν γεννημάτων, ὡς ἡ κάτω χώρα (ἡ κάτω Αἴγυπτος.) »,

« Καὶ ἡ αὐτοῦ Μεγαλειότης Ra Apapias ἐξελέξατο τὸν Θεὸν Soutech Κύριον, δὲν ἠθέλησεν ἵνα προσκυνήσῃ οὐδένα ἄλλον ἐπιχώριον αἰγύπτιον θεὸν, καὶ κατέστησε ναὸν ἐξ ἀγαθοῦ σκληροτάτου λίθου. »

Ἐν τῷ ἑβδόμῳ βιβλίῳ τοῦ Στράβωνος ἀναγινώσκομεν ὅτι ἐν Ἡλιουπόλει καὶ Μέμφιδι ὑπῆρχεν οἰκοδόμημα βαρβαρικὸν πολύστυλον ἄμοιρον παντὸς κόσμου καὶ ζωγραφήματος.[2] Ὁ δὲ ναὸς τοῦ Soutech (τοῦ μόνου Θεοῦ), ὃν κατέστησεν ὁ Σημίτης εἰκονοκλάστης Ἀπαπίας, ὁ βασιλεὺς τῶν Ὑκσὼς, δὲν εἶναι ἆρά γε ὁ ναὸς τοῦ Στράβωνος ἐκεῖνος, ὁ ἀκαλλώπιστος καὶ ἄμοιρος παντὸς γλύμματος καὶ παντὸς γράμματος, ὁ ἐξευρεθεὶς ἐσχάτως παρὰ τοῦ Κυρίου Mariette, ἀπέχων ὀλίγα μέτρα τῆς παρὰ τὰς πυραμίδας μεγάλης σφιγγὸς τῆς Γίζης; ἐν ᾧ εὑρέθη φρέαρ πλῆρες κατατεθραυσμένων ἀγαλμάτων θεῶν καὶ βασιλέων τοῦ τετάρτου βασιλικοῦ γένους, μαρτυροῦν τὸ πρὸς τὰ εἴδωλα καὶ τὴν θρησκείαν τῶν Αἰγυπτίων μῖσος τοῦ ἱδρυτοῦ τοῦ ναοῦ, καὶ παρ' ᾧ ὁ αὐτὸς ἀρχαιολόγος εὗρε τὰς κολοσσαίας καὶ παραδόξους ἐκ γρανίτου ἀνδροπροσώπους σφίγγας, αἵτινες ἐξετέθησαν κατὰ τὴν τελευταίαν παγκόσμιον ἔκθεσιν ἐν Παρισίοις καὶ εἰς τοσαύτην κατέστησαν ἀπορίαν τοὺς ἀρχαιολόγους διὰ τὸ σπανιώτατον τῶν ἀνδρεικέλων σφιγγῶν, διὰ τὸ ἰδιόῤῥυθμον τῆς τέχνης καὶ τῶν σημείων τοῦ προσώπου, ἅτινα οὐδὲν ἔχουσιν Αἰγυπτιακὸν, ἀλλ' ἀπεικάζουσιν ἐναργέστατα τὸν μαλητικὸν τῶν Ὑκσὼς τύπον.

Καταληφθεῖσα κατὰ τὴν νεαρὰν αὐτῆς ἡλικίαν, καθ' ἣν αἱ μὲν περὶ τὴν ἐξουσίαν φιλοτιμίαι τῶν ἀντιζήλων φυλῶν, πόλεων καὶ γενῶν, διαιροῦσαι, ἐξησθένιζον αὐτὴν, ἡ δὲ ἱεροκρατία συνείθιζε μᾶλλον αὐτὴν πρὸς θρησκευτικὰς πανηγύρεις καὶ πομπὰς ἢ εἰς πολεμικὰς ἀσκήσεις, ἡ Αἴγυπτος, οὖσα φύσει χώρα γεωργικὴ μᾶλλον καὶ βιομηχανικὴ ἢ πολεμικὴ, κατεκτήθη εὐκόλως παρὰ τῶν Ὑκσὼς, οἵτινες, ἀγόμενοι ὑπὸ τῆς ἀγρίας αὐτῶν φύσεως, καὶ ἐκκαιόμενοι ὑπὸ ἐνθουσιασμοῦ θρησκείας εἰκονομάχου, κατέκλυσαν καταστρέφοντες πόλεις, μνημεῖα καὶ ναοὺς ἀπὸ τῆς μεσογείου μέχρι τῶν φυσικῶν αὐτῆς πρὸς μεσημβρίαν ὁρίων.

Ε'.

Οἱ καταῤῥάκται τῆς Συήνης.—Ἡ ἄμυνα. Οἱ ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶνες.

Τὰ πρὸς νότον ὅρια τῆς Αἰγύπτου ἀποτελοῦνται ἐκ τῆς γρανιτικῆς ἐκείνης ὀρεινῆς ὀφρύος, ἥτις ὀλίγον ὑπὲρ τὸν τροπικὸν κύκλον καὶ παραλλήλως αὐτῷ διήκει ἀπὸ Λιβύης μέχρι τῶν ἀκτῶν τῆς Ἐρυθρᾶς Θαλάσσης, τέμνουσα τὸ ῥεῦμα τοῦ Νείλου καὶ ἀποτελοῦσα τοὺς περιφήμους καταῤῥάκτας τῆς Συήνης, ὑπὲρ οὓς κεῖται ἡ νῆσος Φιλαὶ, εἰς ἣν καταλήγει ἡ εὔφορος κοιλὰς τοῦ Νείλου. Ἡ γρανιτικὴ αὕτη ὀρεινὴ ὀφρὺς διέρχεται διὰ τοῦ Νείλου, ἄγονος, ἐρυμνὴ καὶ γνοφώδης, συγκλείουσα τὴν κοιλάδα αὐτοῦ εἰς στενὴν ἐντομὴν τραχεῖαν καὶ φαραγγώδη, βρίθουσαν πετρῶν πυκνῶν καὶ μεγάλων, περὶ ἃς σχιζόμενον βιαιότερον τὸ ῥεῦμα καὶ πολλάκις ἀνακλώμενον πρὸς ἐναντίαν τὴν καταφορὰν παλινδρομεῖ διὰ τῆς πεδιάδος, καὶ ἐνεχθὲν ἐφ' ἱκανὸν τόπον πρὸς τὴν μεσημβρίαν, ἀποκαθίσταται πάλιν ἐπὶ τὴν κατὰ φύσιν φορὰν, ἀποτελοῦν δίνας παλινδρομικὰς ἐμφαντικωτάτας, ἀφ' ὧν ποτίζονται τῇδε κἀκεῖσε ψιλαὶ ταινίαι γεωργησίμου γῆς, μόλις ἐπαρκοῦσαι εἰς διατροφὴν δέκα μυριάδων κατοίκων διεσπαρμένων εἰς μῆκος ἑκατὸν πεντήκοντα λευγῶν.

Καὶ ὅμως ἡ ἄγονος καὶ τραχεῖα αὕτη χώρα, ἡ χώρα τῶν λίθων, ὡς ὀνομάζουσιν αὐτὴν οἱ Ἄραβες, ἀπήλλαξε τὴν πλουσίαν καὶ εὔφορον Αἴγυπτον τῆς ἀπὸ τῶν Ὑκσὼς δουλείας. Διότι ὄπισθεν τῶν γρανιτικῶν τούτων ἐρυμάτων συνηθροίσθησαν ἅπαντες οἱ ἀπὸ τῆς πανολεθρίας ἐκείνης περισωθέντες τῶν ἡττηθέντων, οἵτινες ἔλαβον ἐκ τῆς τραχείας ταύτης χώρας τὴν ἐνέργειαν τὴν παρορμήσασαν αὐτοὺς εἰς ἐκδίκησιν. Ἄλλως τε δὲ ὑπεξέκαυσεν ἔτι μᾶλλον τὴν τόλμην αὐτῶν ἡ ἀφορία τῆς νουβικῆς γῆς, μὴ ἐπαρκούσης εἰς διατροφὴν τοσούτων φυγάδων. Διότι ἐδέησεν ἵνα ἐπιτρέχωσι λῃστεύοντες καὶ λεηλατοῦντες τὴν ὑπὸ τῶν Ὑκσὼς κατεχομένην πάτριον γῆν πρὸς τὸ ἀφαρπάζειν μέρος τῶν καρπῶν καὶ τοῦ σίτου ὃν αὕτη ἀφθόνως ἔδιδε τῷ ξένῳ. Ὁ δὲ νομαδικὸς ἢ ἁρματωλικὸς οὗτος βίος ἐγύμναζεν αὐτοὺς ἀναγκαίως εἰς τὰ πολεμικά· τὰ δὲ σποραδικὰ κατορθώματα ἐπηύξησαν βαθμηδὸν τὸ θάῤῥος καὶ τὰς ἐλπίδας αὐτῶν.

Προσῆλθον δὲ πρὸς αὐτοὺς καὶ σύμμαχοι ἐκ τῆς Αἰθιοπίας, καὶ οὕτως αἱ μὲν ἐπιδρομαὶ αὐτῶν ἐγένοντο ἰσχυρότεραι καὶ καθολικώτεραι, ὁ δὲ πόλεμος ἀπὸ κρυφίου καὶ διαλείποντος κατέστη συνεχὴς καὶ φανερὸς, μέχρις οὗ, συσσωματωθέντες καὶ κατελθόντες ἀθρόοι καὶ ἐῤῥωμενέστεροι, ἐξέβαλον νικήσαντες τοὺς τυράννους καὶ ἀνεκτήσαντο τὴν πάτριον χώραν. Ἔργον ἱερόν! εἰς ὃ κατηναλώθησαν ἐπὶ δύο αἰῶνας πολλαὶ γενεαί.

Οἱ δὲ ἀρχηγοὶ, οἵτινες, εἴτε ὄντες ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων βασιλέων τῆς Αἰγύπτου, εἴτε ἀνδρίας ἕνεκα καὶ φρονήσεως, ἤγαγον εἰς πέρας τὸν μέγαν τοῦτον ἀγῶνα, μετασχόντες πασῶν αὐτοῦ τῶν περιπετειῶν, τὸ μὲν πρῶτον ὄντες ἀγελαῖοι ἀρχηγοὶ μικρῶν συμμοριῶν πλανωμένων ἐν τοῖς βράχοις καὶ ταῖς ἐρήμοις, ἔπειτα δὲ ἡγεμόνες τῆς Νουβίας καὶ τῆς Θηβαΐδος, κατέστησαν μετ' ὀλίγον κύριοι τῆς Ἑπτανομίδος καὶ τοῦ κάτω Νείλου. Καὶ ὅτε συναθροίσας περὶ ἑαυτὸν εἰς ἔσχατον ἀγῶνα ἁπάσας τὰς δυνάμεις τῆς κοιλάδος τοῦ Νείλου ὁ Ἄμωσις, ὁ γενεάρχης τοῦ δεκάτου ὀγδόου βασιλικοῦ γένους εἰσήρχετο νικητὴς εἰς Μέμφιν, καὶ ἀπωθούμενος τοὺς ξένους, ἔῤῥιπτεν αὐτοὺς εἰς τὸ ἐν Ouara χαράκωμα αὐτῶν, ὁ δὲ υἱὸς αὐτοῦ Ἀμένοφις, ἐκπολιορκήσας, κατεδίωξεν αὐτοὺς μέχρι τῆς Ἀσίας, οἱ ἀρχηγοὶ οὗτοι ἤρξαντο ἵνα νεωτερίζωσι περὶ πάντα ἐν Αἰγύπτῳ, καταβάλλοντες ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῶν Θηβῶν καὶ τῆς Μέμφιδος κρηπῖδα νέας βασιλείας, ἧς ἡ ἑνότης καὶ ἡ δύναμις διετέλεσαν κραταιούμεναι ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας.

Τοιαύτη τις ἐγένετο ἡ πρώτη τῆς Αἰγύπτου πάλη πρὸς τοὺς βαρβάρους κατακτητὰς Ὑκσώς. Κατὰ δὲ τὴν περίοδον ταύτην ἐγένοντο πολλαὶ ἐν αὐτῇ κοινωνικαὶ μεταῤῥυθμίσεις, ὧν ἡ μάλιστα ἀξία λόγου ἦτο ἡ ὑποκατάστασις τῆς φυλῆς τῶν πολεμιστῶν τῇ τῶν ἱερέων, ἐξαγαγοῦσα τοὺς βασιλεῖς ἐκ τῶν ναῶν, καὶ ἀπαλλάξασα τῆς ἐκείνων ὑποταγῆς.

Ϛ'.

Τὸ δέκατον ὄγδοον βασιλικὸν γένος.

Ἡ παρὰ πᾶσι τοῖς ἀναγεννωμένοις καὶ νεωτερίζουσι λαοῖς ὑπερπερισσεύουσα ζωτικὴ ἀκμὴ διετρανώθη τότε ἰσχυρότατα παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις διὰ γιγαντιαίων ἔργων θαυμαστῶν τὸ μέγεθος καὶ τὸ κάλλος, καὶ δι' ἀδιαλείπτων ἀγώνων ὑπὲρ τῆς πανταχόσε ἐπεκτάσεως τῶν ὁρίων τῆς ἀρχῆς αὐτῶν, ἕως οὗ τέλος κατακτήσαντες ἅπασαν τὴν τότε γνωστὴν οἰκουμένην, κατέκλυσαν αὐτὴν διὰ παντοίων παιδευτικῶν καὶ στρατιωτικῶν ἀποικιῶν.

Ἐὰν δὲ πρέπῃ ἵνα πιστεύσωμεν ταῖς ἐκ τῶν μνημείων μαρτυρίαις, ἅτινα ἔστησαν πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης οἱ πλεῖστοι τῶν τότε κατὰ τὴν Αἴγυπτον βασιλευσάντων, εἶχον οὐ μόνον ἵνα παλαίσωσι πρὸς τοὺς ἀπὸ τοῦ βοῤῥᾶ καὶ νότου βαρβάρους, ὅπως ἀπωθῶνται μέχρι πρὸς τὴν μέσην Ἀσίαν τὰς νέας προσβολὰς τῶν Ὑκσὼς, οἵτινες δὲν προηροῦντο οὐδαμῶς ἵνα καταλείψωσιν εἰς αἰῶνα τὴν μεγάλην τῶν πατέρων αὐτῶν λείαν, ἀλλ' ἐδέησεν ἵνα φροντίσωσι καὶ ὅπως ἐπανορθώσωσι τὴν μεγαλειότητα τῆς θρησκείας καὶ τῆς βασιλείας διὰ τῆς ἀνακτίσεως τῶν ναῶν καὶ τῶν βασιλείων τῶν καταστραφέντων παρὰ τῶν εἰς τὴν χώραν εἰσβαλόντων ξένων, καὶ ἀνοίξωσι πάλιν διὰ τῆς γεωργίας καὶ τῶν διωρύγων καὶ τῶν λιμνῶν τὰς πηγὰς τοῦ πλούτου τῆς χώρας· ἐπειδὴ, τοῦ μὲν Νείλου μὴ ποιουμένου ὡρισμένας τὰς ἀναβάσεις, τῆς δὲ χώρας παρασκευαζούσης τὴν εὐκαρπίαν ἀπὸ τῆς ἐκείνου συμμετρίας, ὤρυξαν λίμνας εἰς ὑποδοχὴν τοῦ πλεονάζοντος ὕδατος, ὅπως μήτε διὰ τὸ πλῆθος τῆς ῥύσεως ἐπικλύζων ἀκαίρως τὴν χώραν ἕλη καὶ λίμνας κατασκευάζῃ, μήτε ταπεινοτέραν τὴν πλήρωσιν ποιούμενος λυμαίνηται τῇ λειψυδρίᾳ τοὺς καρπούς· διότι, ὡς ἔλεγεν ὁ μέγας καὶ τελευταῖος τῶν κατακτητῶν τῆς Αἰγύπτου, «ἐν οὐδενὶ τόπῳ ἡ διοίκησις ἔχει τοσαύτην ῥοπὴν πρὸς τὴν κοινὴν εὐτυχίαν ὡς ἐν Αἰγύπτῳ. Ἡ Γαλλικὴ κυβέρνησις οὐδὲν δύναται πρὸς τὴν βροχὴν ἢ τὴν χιόνα, ἀλλ' ἐν Αἰγύπτῳ ἡ κυβέρνησις ἔχει ἄμεσον ῥοπὴν πρὸς τὴν εὐφορίαν

[1] Ἡ λέξις αὕτη βεβαίως ἀρυανικῆς ἐτυμολογίας ἀρκεῖ ἵνα ὑποδείξῃ τὴν ἀληθῆ πατρίδα τῶν Ὑκσώς. Ware κατὰ τὴν ζενδικὴν γλῶσσαν, καὶ Wara-Ovar κατὰ τὴν πελβικὴν ἢ ἀρχαίαν περσικὴν σημαίνει ὠχυρωμένην πόλιν.

[2] Ἔστι δέ τις καὶ πολύστυλος οἶκος, καθάπερ ἐν Μέμφει, βαρβαρικὴν ἔχων τὴν κατασκευήν· πλὴν γὰρ τοῦ μεγάλων εἶναι καὶ πολλῶν, πολυστίχων τῶν στύλων, οὐδὲν ἔχει χάριεν, οὐδὲ γραφικὸν, ἀλλὰ ματαιοπονίαν ἐμφαίνει μᾶλλον.

(Στράβωνος Γεωγρ. Βιβλ. Ζ'. Κεφ. Α'.)

αὐτῆς διὰ τῆς μεθοδικῆς ἀρδεύσεως τοῦ τόπου.»[1]

Ἐκ τῶν διαδόχων τοῦ πρώτου ἱδρυτοῦ τῆς νέας ἐνδόξου μοναρχίας Ἀμώσιος, ἢ τοῦ λεγομένου δεκάτου ὀγδόου βασιλικοῦ γένους τρεῖς Ἀμενόφεις καὶ τέσσαρες Τωθμώσεις ἐδυνάστευσαν ἐν τῇ Νουβίᾳ καὶ τῇ Συρίᾳ. Ὁ δὲ Τωθμῶσις ὁ τρίτος, ὁ καὶ περιφημότατος πάντων, παρεξέτεινε τὰ ὅρια τῆς ἀρχῆς μέχρι τοῦ Τίγριδος καὶ τῆς ἐσχάτης Μεσοποταμίας, καὶ εἰσήγαγε κατὰ πρῶτον εἰς Αἴγυπτον τὸν μέχρι τοῦ δεκάτου ἑβδόμου αἰῶνος π. Χ. ἄγνωστον τῇ Αἰγύπτῳ ἵππον.[2]

Οἱ κατάλογοι τῶν φόρων, οὓς Τωθμῶσις ὁ τρίτος ἀπελάμβανε μετὰ τὰς δεκατέσσαρας ἐκστρατείας ἃς ἐξεστράτευσεν ἰδίως ἐπὶ τοὺς Ἀσσυρίους καὶ Φοίνικας, δεικνύουσιν ἡμῖν τὴν Νινευὶ καὶ τὴν Βαβυλῶνα καὶ Ἀσσυρίαν φόρου ὑποτελεῖς τῇ Αἰγύπτῳ. Τὰς δὲ κυριωτάτας τῆς ἀπεράντου ταύτης αὐτοκρατορίας ὁδοὺς ἐφύλαττον ἀκροπόλεις, ἀφ᾽ ὧν οἱ στελλόμενοι ἔπαρχοι ἐπεστάτουν τῶν κατακτηθεισῶν ἐπαρχιῶν καὶ τῆς ἀποστολῆς τῶν φόρων.

Ἀλλὰ κατὰ τοὺς τελευταίους βασιλεῖς τοῦ δεκάτου ὀγδόου βασιλικοῦ γένους ἡ Αἴγυπτος ἐταράχθη ὑπὸ τυρανίδων καὶ διαστάσεων θρησκευτικῶν, ἐξ ὧν ὠφεληθεῖσα ἡ Ἀσία ἀπεσείσατο τὴν δουλείαν τῶν Φαραώ. Ὁ δὲ Σέτι ὁ πρῶτος, ἢ Σεθῶς τῶν Ἑλλήνων ἱστορικῶν, εὗρε τὴν ἀποστασίαν διαδοθεῖσαν μέχρις εἰς τὴν κάτω Αἴγυπτον, καὶ ἠναγκάσθη ἵνα ἐπιχειρήσῃ πάλιν τὴν κατάκτησιν τῆς Συρίας. Αἱ δὲ νῖκαι αὐτοῦ, νέου ἔτι ὄντος, φαίνονται βεβαιώσασαι πρὸς ὀλίγον τὴν ἐν ταῖς ἀσιατικαῖς ἐπαρχίαις δυναστείαν τῆς Αἰγύπτου. Ἡ ὑπόστυλος αἴθουσα τοῦ Καρνὰκ καὶ ὁ μεγαλοπρεπὴς τοῦ Σεθῶ τάφος, ὃν ἐξεῦρεν ὁ Βελτζόνης ἐν τῇ τῶν Νεκρῶν Κοιλάδι, εἶναι μνημεῖα κολοσσαῖα μαρτυροῦντα τὴν ἡσυχίαν τῆς χώρας, τὸν πλοῦτον τοῦ μονάρχου καὶ τὴν ἐπ᾽ αὐτοῦ ἐπίδοσιν τῆς τέχνης.

Ἀλλ᾽ ἡ δόξα τῶν ὀνομάτων καὶ τῶν πράξεων τούτων ἠμαυρώθη οὕτως εἰπεῖν ὑπὸ τοῦ κλέους τῶν ἡγεμόνων τῆς δευτέρας περιόδου τοῦ μεγάλου δεκάτου ὀγδόου βασιλικοῦ γένους, τοῦ διαμείναντος μέχρις ἡμῶν καὶ ἀνακεφαλαιωθέντος ἐν τῷ περὶ Σεσώστριδος λόγῳ, ὃν ἡ νέα ἱστορία ὀνομάζει Ῥαμεσῆν τὸν δεύτερον ἢ **ΜΕΙΑΜΟΥΝ ΤΟΝ ΜΕΓΑΝ.**[3]

Ζ΄.

Τὰ ὀνόματα Ῥαμεσῆ τοῦ δευτέρου. — Διὰ τί οἱ Ἕλληνες ὠνόμασαν αὐτὸν Σέσωστριν καὶ Σεσόωσιν.

«Σετόωσιν δέ φασιν ὕστερον ἑπτὰ γενεαῖς βασιλέα γενόμενον ἐπιφανεστάτας καὶ μεγίστας τῶν πρὸ αὐτοῦ ἐπιτελέσασθαι πράξεις. Ἐπεὶ δὲ περὶ τούτου τοῦ βασιλέως οὐ μόνον οἱ συγγραφεῖς οἱ παρὰ τοῖς Ἕλλησι διαπεφωνήκασι πρὸς ἀλλήλους, ἀλλὰ καὶ τῶν κατ᾽ Αἴγυπτον οἵ τε ἱερεῖς καὶ οἱ διὰ τῆς ᾠδῆς αὐτὸν ἐγκωμιάζοντες, οὐχ ὁμολογούμενα λέγουσιν, ἡμεῖς πειρασόμεθα τὰ πιθανώτατα καὶ τοῖς ὑπάρχουσιν ἔτι κατὰ τὴν χώραν σημείοις τὰ μάλιστα συμφωνοῦντα διελθεῖν.» (Διόδ. Σικελ. Βιβλ. 1. Κεφ. 54.)

Ἐὰν ἡ μαρτυρία τοῦ Τακίτου καθίστα ἀδιάβλητον τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ ὀνόματος Ῥαμεσῆ, λέγει ὁ κύριος de Rougé (Ἀθήναιον γαλλικὸν 1856), δυσκόλως ἠδυνάμεθα ἂν ἵνα ἐννοήσωμεν διὰ τί οἱ Ἕλληνες ἔγραφον τὸ ὄνομα τούτου τοῦ βασιλέως Σέσωστριν ἢ Σεσόωσιν καὶ οὐδέποτε Ῥαμεσῆν. Ἡ κατάστασις τοῦ καταλόγου τῶν βασιλέων ὃν ἡμῖν κατέλιπεν ὁ Μανέθων, ηὔξανεν ἔτι μᾶλλον τὴν ἀμηχανίαν· ἐπειδὴ κατὰ τὸ δέκατον ἔννατον βασιλικὸν γένος τοῦ καταλόγου τοῦ Μανέθωνος δὲν ἀναφέρεται ἄλλο εἰμὴ τὸ ὄνομα Ῥαμεσῆς Μεϊαμοὺν, οὐδαμοῦ δὲ τὸ ὄνομα Σέσωστρις. Οἱ δ᾽ Ἕλληνες χρονολόγοι, ἐν οἷς περιεσώθη ὁ κατάλογος οὗτος, ἐνόμισαν ὅτι δὲν ἠδύναντο ἵν᾽ ἀπαλλαχθῶσι τῆς ἀνάγκης τοῦ εἰσαγαγεῖν που εἰς αὐτὸν τὸν Σέσωστριν τοῦ Ἡροδότου· διότι κατ᾽ αὐτοὺς κατάλογος τῶν τῆς Αἰγύπτου βασιλέων μὴ μνημονεύων τὸ ὄνομα τοῦ Σεσώστριδος ἦτο πρᾶγμα τοσοῦτο παράδοξον καὶ ἐπιλήψιμον ὡς ἱστορία τῆς Ἑλλάδος μὴ περιέχουσα τὸ ὄνομα τοῦ Ἀλεξάνδρου. Διὸ οἱ χρονογράφοι οὗτοι ἀποροῦντες καὶ ἐξετάζοντες εὗρον ἐν τῷ καταλόγῳ τοῦ δωδεκάτου βασιλικοῦ γένους τοῦ Μανέθωνος βασιλέα τινὰ οὗτινος τὸ ὄνομα Σεσορτάζεν παρεῖχε μικρὰν ἀναλογίαν πρὸς τὸ τοῦ Σεσώστριδος. Ἔτι δὲ ἦτο κατακτητής· διότι τὰ σωζόμενα τοῦ Σεσορτάζεν μνημεῖα δεικνύουσιν ὅτι ἐξέτεινε τὰ ὅρια τῆς Αἰγύπτου πρὸς τὴν Νουβίαν, καὶ κατέστη εὐκλεὴς, ὥστε ἀνέδειξαν αὐτῷ ναοὺς πολλοῖς μετὰ θάνατον αἰῶσι. Πιθανὸν δὲ ὅτι ἐν τοῖς πρώτοις ἀποσπάσμασι τοῦ Μανέθωνος παρὰ τῷ ὀνόματι τούτου τοῦ βασιλέως, ὡς παρὰ πολλοῖς ἄλλοις, ἦσαν λόγοι τινὲς ἐγκωμιαστικοὶ, οἵτινες, πρὸς τὴν ὁμοιότητα τοῦ ὀνόματος, ἔπεισαν τοὺς χρονολόγους ἵνα τάξωσιν ἐνταῦθα τὸν Σέσωστριν τῶν Ἑλλήνων.

Ὁ παρὰ τῷ Ἡροδότῳ λοιπὸν Σέσωστρις δὲν εἶναι ὁ αὐτὸς τῷ ἐν τῷ καταλόγῳ τοῦ δωδεκάτου βασιλικοῦ γένους τοῦ Μανέθωνος, ὅπερ ἔδωκεν ἀφορμὴν πολλῶν ἀποριῶν. Διότι ὁ λόγος ἦτο μόνον περὶ βασιλέως νικήσαντος μὲν ἐν Αἰγύπτῳ, οὐδέποτε ὅμως ἐκστρατεύσαντος εἰς τὴν Ἀσίαν. Τοῦ ψευδοῦς τούτου λόγου αἰτία ἐγένετο ἡ παντελὴς ἔλλειψις τούτου τοῦ περιβοήτου ὀνόματος τοῦ Σεσώστριδος ἐν τοῖς ἀληθέσι καταλόγοις τοῦ Μανέθωνος.

Ἀλλ᾽ ἀφότου τὸ Βρεταννικὸν Μουσεῖον ἐξέδωκε τὴν σπουδαίαν αὐτοῦ παπύρων συλλογὴν, ἅπαντες οἱ αἰγυπτολόγοι παρετήρησαν ἐν τοῖς ἱστορικοῖς κειμένοις τοῦ δεκάτου ἐννάτου βασιλικοῦ γένους παράδοξόν τι βασιλικὸν πλαίσιον (cartouche royal), ὅπερ ἀναγινώσκεται Sesou , καὶ εὑρέθη καὶ ἐν Θήβαις ἔν τινι ἐπὶ τοίχου ἐπιγραφῇ. Καὶ ἐπειδὴ ἠπόρουν ποῦ καταλέξωσι τὸν βασιλέα τοῦτον Σεσου, ἡ δὲ ἀναλογία τοῦ ὀνόματος τούτου πρὸς τὸ τοῦ Σεσώστριδος ἦτο λίαν ἐπαγωγὸς, πολλοὶ τῶν ἀρχαιολόγων ἔρρεπον πρὸς αὐτήν. Ἀλλ᾽ ἔπρεπεν ἵνα εἰσαγάγωσιν ἀνεξέλεγκτόν τι ἐνδόσιμον πρὸς τὸ κατατάξαι ἀκριβῶς τὸν ὑπὸ τοῦ πλαισίου τούτου σημειούμενον βασιλέα. Νομίζω δὲ ὅτι ηὐτύχησα ἵνα εὕρω τὴν ποθουμένην ἀπόδειξιν ἐν τῇ Αἰγυπτιακῇ συλλογῇ τοῦ Μουσείου τῆς Βιέννης.

Τὸ Μουσεῖον τοῦτο κέκτηται μικρὰν τιτανολίθου πυραμίδα, ἐν ᾗ κατὰ τέσσαρας πλευρὰς εἶναι φιλοτίμως ἐπιγεγραμμένη προσευχὴ πρὸς τὸν Ἥλιον, καθ᾽ ἣν τὸ ὄνομα τοῦ στήσαντος αὐτὴν ἐπαναλαμβάνεται πολλάκις. Ὠνομάζετο δὲ οὗτος **ΡΑΜΕΣΗΣ ΜΕΙΑΜΟΥΝ**, ὡς ὁ μέγας 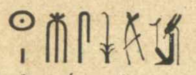 βασιλεύς· διότι ἐκτὸς τοῦ πλαισίου, ὅπερ περιεῖχε τὸ βασιλικὸν ὄνομα, εὑρίσκομεν ἐνταῦθα ἀκριβῶς τὰ αὐτὰ σημεῖα τοῦ ὀνόματος τοῦ Ῥαμεσῆ. Ἀλλὰ δὶς ἐν ταύτῃ τῇ πυραμίδι ὁ αὐτὸς Αἰγύπτιος ὀνομάζεται Σὲς 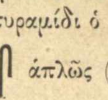 ἁπλῶς (ἄνευ φωνήεντος). Τρίτον δὲ τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἶναι γεγραμμένον Σὲς-Μεϊαμοὺν 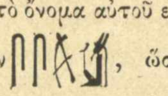 , ὥστε ἐννοεῖν τὸν ἀναγινώσκοντα ὅτι Σὲς εἶναι συγκοπὴ τοῦ ὀνόματος Ῥαμσές. Τὸ βασιλικὸν ὄνομα Ῥαμεσῆ ἐντελὲς, ὡς ἦτο ἰδίως σύνηθες ἐπὶ Ῥαμεσῆ τοῦ πρώτου, ἐγράφετο Ῥαμεσοῦ. Τῆς δὲ λέξεως ταύτης γίνονται διάφοροι συγκοπαί· διότι εὑρίσκομεν ἐν τοῖς ἱστορικοῖς παπύροις τὰ πλαίσια Σεσοὺ , Σεσεσοὺ καὶ Ῥα-Σεσεσοὺ , πάντα συνήθη ἀδιαφόρως καὶ ἀναμὶξ πρὸς ὀνομασίαν Ῥαμεσῆ τοῦ δευτέρου. Εὑρίσκεται δὲ καὶ ἄλλη γραφὴ Σεσου- Μεϊαμοὺν, ἡ αὐτὴ τῇ ἀναγνωσκομένῃ ἅπαξ ἐπὶ τῆς πυραμίδος τῆς Βιέννης, ἐν ᾗ τὸ ἐπώνυμον Μεϊαμουν συμπαρακολουθεῖ τῷ συντετμημένῳ κυρίῳ ὀνόματι. Εἶναι λοιπὸν βέβαιον ὅτι ὑπῆρχε συγκοπή τις δημοτικὴ Σεσοὺ, οὕτω συνήθης πρὸς τὸ σημαίνειν Ῥαμεσῆν τὸν μέγαν, ὥστε οἱ Αἰγύπτιοι μετεχειρίζοντο ἀναμὶξ καὶ ἀδιαφόρως ἀντὶ ἄλλου τινὸς τῶν ὁμωνύμων αὐτοῦ. Ὁ δὲ τύπος τῶν παπύρων Σεσεσοὺ εἶναι ἀκριβέστατα ὁ μεταφρασθεὶς παρὰ τοῦ Διοδώρου Σεσόωσις. Ἀλλὰ δὲν νομίζω, λέγων τοῦτο, τὸν τύπον Σέσωστριν ἧττον ἀκριβῆ· ἐπειδὴ ἴσως παράγεται ἐκ τοῦ πλαισίου Ῥα-σεσεσοὺ. Διότι οἱ Αἰγύπτιοι ἔσχον πολλοὺς βασιλεῖς, ὧν τὰ ὀνόματα ἔληγον εἰς Ῥα (ἥλιον), προφερόμενον Ῥι διὰ ἰωτακισμοῦ κατὰ πάσας τὰς ἑλληνικὰς μεταγραφὰς ἐν ταῖς καταλήξεσιν. Ἀλλ᾽ εἰ καὶ ἔθετον τὸ τιμητικὸν σημεῖον ⊙ (ἥλιος) τῇ ἀρχῇ τοῦ πλαισίου, ἡ γραμματικὴ σύνταξις ἦγεν αὐτὸ πλειστάκις πρὸς τὸ τέλος τοῦ ὀνόματος. Οὕτω λόγου χάριν τὸ ὄνομα τοῦ βασιλέως Μενκερὲς γεγραμμένον ἀμεταβλήτως Ῥε μεν κε, ἐγίνετο ἐν τῇ προφορᾷ Μεν κε ρε, 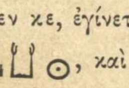 , καὶ κατὰ τοῦτον τὸν τελευταῖον τρόπον εὗρον αὐτὸ γεγραμμένον ὡς κύριον ὄνομα ἁπλοῦ τινος λειτουργοῦ σαΐτου. Φαίνεται δέ μοι πιθανώτατον ὅτι ἐκ ταύτης τῆς συνηθείας ἡ συγκοπὴ ἐγένετο ἐν στόματι τοῦ πλήθους Σεσεσοῦ-Ῥι, ὅπερ ἀκούσας ὁ Ἡρόδοτος ἔγραψε Σέσωστρις.

Η΄.

Οἱ προπάτορες Ῥαμεσῆ τοῦ δευτέρου.

Οἱ πρὸ Ῥαμεσῆ τοῦ δευτέρου ἐν Αἰγύπτῳ βαλεύσαντες, ὅσοι εἰκονίζονται ἐν ταῖς τοιχογραφίαις τῶν διασωθέντων αἰγυπτιακῶν ναῶν καὶ

[1] Ναπολέοντος, Mémoires dictés à Saint-Helène. Campagne d' Égypte.

[2] Dr Brugsch Ἱστορία τῆς Αἰγύπτου σελ. 25.

[3] Vicomte de Rougé, Mémoires sur les campagnes de Sésostris.

βασιλείων παριστάμενοι κατὰ τὴν πανήγυριν τῆς χρίσεως καὶ καταστάσεως αὐτοῦ εἰς τὴν βασιλείαν, εἶναι δεκατρεῖς· ἤτοι ὁ πατὴρ αὐτοῦ Σέτι, ὁ πάππος Ῥαμεσῆς ὁ πρῶτος, καὶ οἱ ἐννέα νόμιμοι βασιλεῖς τοῦ δεκάτου ὀγδόου βασιλικοῦ γένους, Ἀαχμὲς, Ἀμενόφις πρῶτος, Τουθμὲς πρῶτος, Τουθμὲς δεύτερος, Τουθμὲς τρίτος, Ἀμενόφις δεύτερος, Τουθμὲς τέταρτος, Ἀμενόφις τρίτος καὶ Ὀρεμχέβο. Προηγοῦνται δὲ τούτων ὁ μυθώδης Μηνᾶς καὶ μετ᾽ αὐτὸν ἄγνωστός τις βασιλεὺς Μεντοῦ-Κότεπ, ἔκτος ἐκ τοῦ ἑνδεκάτου βασιλικοῦ γένους, πάντες δεκατρεῖς, ἐξ ὧν δύο μόνον βασιλεῖς, καὶ οὗτοι μυθώδεις καὶ ἀμφισβητήσιμοι πρὸς συμπλήρωσιν τῶν πλείστων αἰώνων τῆς πρὸ τῶν Ὑκσῶς σκοτεινοτάτης ἱστορίας τῆς Αἰγύπτου· ὅπερ φυσικῷ τῷ λόγῳ ἄγει ἡμᾶς εἴς τινας σκέψεις ἐπὶ τῶν πινάκων ἢ καταλόγων τῶν αἰγυπτίων βασιλέων, οἵτινες, εὑρεθέντες πρό τινος ἐν Αἰγύπτῳ, νομίζονται ἔτι ὑπὸ πολλῶν μνημεῖα πολυτιμότατα τῆς ἱστορίας αὐτῆς.

Ἐν μηνὶ σεπτεμβρίῳ τοῦ 1863 ὁ ἔφορος τῶν ἐν Αἰγύπτῳ ἀρχαιολογικῶν ἀνασκαφῶν Κ. Μαριέττης, ὅστις εὐτύχησεν ἵνα εὕρῃ πολλὰ τὰ σπουδαῖα κατὰ τὰς ἐν Σαχάρᾳ παρὰ τὰς πυραμίδας καὶ τὴν Μέμφιδα ἀνασκαφὰς, ἐξέδωκεν ἐν τῇ Revue archéologique μνημόνειόν τινα ὑπ᾽ αὐτοῦ εὑρεθέντα ἐκ γρανίτου πίνακα, περιέχοντα κατὰ χρονολογικὴν τάξιν τὰ πλαίσια, ἢ τὰ ὀνόματα τῶν πεντήκοντα τριῶν Φαραὼ, Σέτι τοῦ πρώτου, πατρὸς Ῥαμεσῆ τοῦ δευτέρου, συμπεριληφθέντος, ἐξεικονιζομένου ὡς ἀνατιθέντος ἀναθήματα τοῖς προγενομένοις ἀποθεωθεῖσι βασιλεῦσιν. Ἀλλ᾽ οἱ γράψαντες τὸν πίνακα αἰγύπτιοι γραφεῖς ἀνέτρεψαν τὴν τάξιν τῶν βασιλέων τοῦ δωδεκάτου βασιλικοῦ γένους, εἴτε ἐξ ἀπροσεξίας, εἴτε ἀπό τινος ἀνεξερευνήτου σκοποῦ, οὕτως ὥστε, ἀντὶ τοῦ καταφέρειν εἰς τὸν ἔμπροσθεν, ἀναφέρειν αὐτοὺς εἰς τὸν ὄπισθεν χρόνον.

Ὁ πίναξ οὗτος περιέχει μεταξὺ τῶν βασιλέων τῶν πρώτων βασιλικῶν γενῶν ἄγνωστά τινα μέχρι τοῦδε ὀνόματα. Ἀλλ᾽ ὅμως τοιοῦτος ὢν ὁποῖος ἦτο ὅτε ἐξεδόθη κατὰ τὸν σεπτέμβριον τοῦ 1863, ἦτο τὸ σπουδαιότατον ἐξευρεθὲν μνημεῖον, ἀφότου εὑρέθη ὁ περιβόητος πίναξ τῆς Ἀβύδου, ὃν σφετερισάμενοι οἱ Ἄγγλοι μετὰ τὴν ἧτταν τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ, ὃν ὁ Βοναπάρτης κατέλιπεν εἰς Αἴγυπτον, κατέθεσαν εἰς τὸ Βρεττανικὸν Μουσεῖον.

Ἀλλ᾽ ἡ δόξα τῆς ἀνευρέσεως ταύτης ἐπεσκοτίσθη μετ᾽ ὀλίγον ὑπ᾽ ἄλλης ἀξιολογωτέρας, τοῦ ἀκαμάτου Γάλλου εὐτυχήσαντος ἵνα εὕρῃ ὕστερον ἕτερον κατάλογον τῶν βασιλέων τῆς Αἰγύπτου ἐπὶ τοίχου ναοῦ τινος τοῦ Ὀσίριδος, κατακεχωσμένου εἰς τὴν γῆν τῆς πόλεως Ἀβύδου, αὐτῆς ταύτης, ἐν ᾗ εὑρέθη καὶ ὁ πίναξ τῆς Ἀβύδου τοῦ Βρεττανικοῦ μουσείου. Ἡ τοιχογραφία αὕτη παριστᾷ Σέτι τὸν πρῶτον καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ῥαμεσῆν τὸν δεύτερον, ἢ Μεϊαμοὺν τὸν μέγαν, ἀναθέντας ἀναθήματα τοῖς ἀποθανοῦσιν αὐτῶν προγόνοις, οἵτινες εἶναι ἑβδομή-

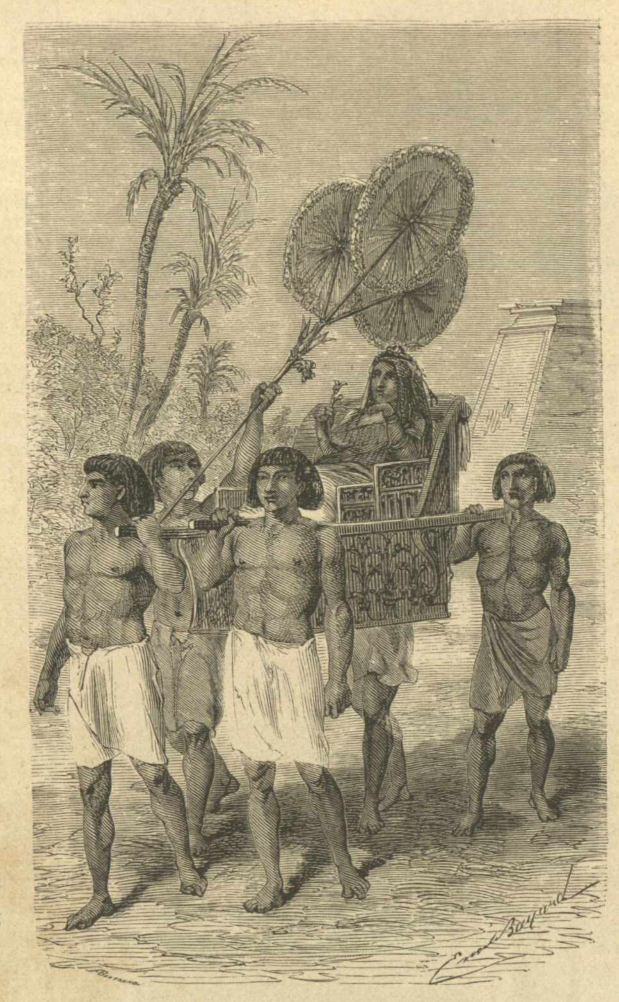

Ἡγεμονὶς αἰγυπτία.

κοντα ἕξ, ἀπὸ τοῦ πρώτου δυνάστου Μήνωος ἢ Μηνᾶ μέχρις αὐτοῦ τοῦ Σέτι πατρὸς τοῦ Σεσώ-

Ἡ ὑπόστυλος αἴθουσα τοῦ ναοῦ τοῦ Ἄμμωνος.

στριδος. Ἡ ἐξεύρεσις αὕτη, ἣν σοφός τις γερμανὸς ἠθέλησεν ἵνα ἐξιδιοποιήσηται, εἶναι ἀναμφιβόλως πλείστου λόγου ἀξία. Ἀλλὰ φαίνεται ὅτι ἡ ἱστορικὴ αὐτῆς καὶ καθόλου τῶν πινάκων τούτων ἀξία δὲν εἶναι τοσαύτη, ὅσην ἐνόμισαν αὐτὴν οἱ πλεῖστοι τῶν αἰγυπτολόγων. Μικρὰ δ᾽ ἐξήγησις περὶ τούτου ἀρκέσει πρὸς τὸ ἀποδεῖξαι τὸ παρὰ τῶν τἀναντία φρονούντων λεγόμενον. Ἐπειδὴ, τῶν πρώτων στοίχων τοῦ ἀρχαίου πίνακος τῆς Ἀβύδου καταφθαρέντων, ἀγνοοῦμεν ἂν οὗτος ἐλάμβανεν ἀρχὴν ἢ μὴ ἀπὸ Μήνωος ἢ Μηνᾶ τοῦ πρώτου τῶν Αἰγυπτίων βασιλέως. Ὁ δὲ πίναξ τῆς Σαχάρας δὲν περιέχει τὸ ὄνομα τοῦ Μηνᾶ, ὅπερ εἶναι πάλιν ἐν τῷ νέῳ πίνακι τῆς Ἀβύδου. Οἱ τρεῖς πίνακες εἶναι σχεδὸν σύγχρονοι. Ὅθεν συμπεραίνομεν ὅτι οἱ σοφοὶ ἱερογραμματεῖς τῶν σχολῶν τῶν Θηβῶν καὶ τῆς Μέμφιδος συνέθεσαν κατὰ τὸν δέκατον τέταρτον αἰῶνα πρὸ Χριστοῦ ἱστορίαν τῆς Αἰγύπτου ἐν ᾗ ἅπασα ἡ πρὸ τοῦ δωδεκάτου βασιλικοῦ γένους περίοδος εἶναι μεστὴ μύθων καὶ παραδόσεων ἐπαναγομένων εἰς τὸν ἱστορικὸν τύπον, ἀπαραλλάκτως ὡς ἐγράφη κατὰ τὸν ἔννατον καὶ δέκατον αἰῶνα ὑπὸ τῶν μοναχῶν καὶ μετεφράσθη εἰς τὴν λατινικὴν παρὰ τοῦ Geoffroi de Monmouth ἡ ἱστορία τῆς Ἀγγλίας.

Τοιαύτη τις συλλογὴ εἶναι ἴσως καὶ ὁ περίφημος πάπυρος τοῦ Μουσείου τοῦ Ταυρίνου, περιέχων μυθικοὺς βασιλεῖς, θεῖα βασιλικὰ γένη, μυθικοὺς νομοθέτας καὶ κατακτητάς. Ἡ δὲ ἱστορία τοῦ Μανέθωνος εἶναι ἴσως ἁπλῆ τις ἐπιτομὴ ἢ παράφρασις τῶν ἱστοριῶν ἢ καταλόγων τῶν ἱερογραμματέων τῶν Θηβῶν.

Διότι τῷ ὄντι καὶ ὁ Μανέθων αὐτὸς ἄρχεται τοῦ δευτέρου βιβλίου τῆς ἱστορίας αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ δωδεκάτου βασιλικοῦ γένους, καὶ ἐξερχόμενος τῆς ἀσαφοῦς καὶ σκοτεινῆς ἐποχῆς τῶν κακῶς ἐγνωσμένων πρώτων βασιλικῶν γενῶν ἐμβαίνει εἰς τὴν ἐκ τῆς ἱστορίας καὶ τῶν μνημείων μαρτυρηθεῖσαν τάξιν τῶν βασιλέων τοῦ δωδεκάτου βασιλικοῦ γένους.

Ἐντεῦθεν πορίζόμεθα ὅτι ἡ ἱστορία τῶν ἀληθῶς βασιλέων τῆς Αἰγύπτου ἄρχεται ἀπὸ τοῦ δωδεκάτου βασιλικοῦ γένους, ἀφ᾽ οὗ ἡ μὲν σκοτεινὴ τῆς Αἰγύπτου ἱστορία ἀνακαθαίρεται, οἱ δὲ ἱερεῖς φέρουσιν εὐκόλως διὰ μνήμης τοὺς μονάρχας, οἵτινες ἐκυβέρνησαν ἀληθῶς πᾶσαν τὴν χώραν. Διότι, ὡς εἴδομεν ἀνωτέρω, ἡ Αἴγυπτος, διῃρημένη οὖσα εἰς πολλὰς τοπικὰς ἡγεμονίας κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἀπετέλει ὁμοσπονδίαν, ἥτις ἐκυβερνᾶτο ὑπὸ πλήθους μικρῶν ἡγεμόνων καὶ βασιλίσκων. Οἱ δὲ ἱερεῖς ἐξέλεγον μὲν ἐξ αὐτῶν τοὺς πράξαντάς τι λαμπρὸν, οὐδόλως δὲ ἐφρόντιζον περὶ τῶν ἄλλων, ὧν τὰ ὀνόματα ἦλθον οὕτω κατ᾽ ὀλίγον εἰς παντελῆ λήθην. Τινὲς δὲ τούτων τῶν Φαραὼ, οἱ περιφημότατοι λ. χ. τῶν τὰς πυραμίδας ἱδρυσάντων, καὶ ὁ γηραιὸς βασιλεὺς Πάπι, εἶναι καταγεγραμμένοι ἐν τοῖς καταλόγοις τῆς ἄνω καὶ κάτω Αἰγύπτου. Ἀλλὰ τὸ ὄνομα τοῦ Μηνᾶ τοῦ καταστήσαντος κατὰ τὸν μῦθον τὴν βασιλείαν, μνημονευόμενον μὲν ἐν τῷ Θηβαϊκῷ καταλό-

γῳ, παραλειπόμενον δὲ ἐν τῷ τῆς Μεμφιδος καταλόγῳ τῆς Σαχάρας, κρατύνει ἔτι μᾶλλον τὴν δόξαν ὅτι ὀφείλομεν ἅπασαν τὴν περὶ τῆς ἱστορίας τῆς Αἰγύπτου ἐπιστήμην ἡμῶν τοῖς καταλόγοις τῶν Θηβαίων ἱερογραμματέων, τῶν ζησάντων ἐν Αἰγύπτῳ κατὰ τὸν αἰῶνα καθ' ὃν ἤνθουν τὰ γράμματα, καὶ ἤκμαζον οἱ Φαραὼ τοῦ βασιλικοῦ γένους Ῥαμεσῆ τοῦ δευτέρου.

Θ΄.

Ῥαμεσῆς ὁ δεύτερος.

Τὸ ὄνομα τοῦ μονάρχου τούτου ἀναμιμνήσκει εἴπερ τι καὶ ἄλλο τὴν ἀπὸ τῆς φιλαυτίας ἔπαρσιν τοῦ ἀνθρώπου, ἐλθόντος εἰς τὸ ἔσχατον τῆς δυνάμεως καὶ ἀλαζονείας, τὴν μεγίστην συναγωγὴν εἰς ἕνα ἄνθρωπον πασῶν τῶν ζωτικῶν δυνάμεων ἔθνους τινός, ἥστινος ἡ ἱστορία μνημονεύει. Ἀλλ' ὅμως ὁ βασιλεὺς οὗτος, ὡς καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ Σέσωστρις, διετέλεσε μέχρι πρὸ μικροῦ αἰνιγματώδης καὶ ἄγνωστος, ὀνομαζόμενος τὸ κοινὸν μυθῶδες ὄνομα Σέσωστρις καὶ συγχεόμενος τῷ ὁμωνύμῳ πατρὶ καὶ δυσὶ τῶν ἀπογόνων αὐτοῦ. Ἡ δὲ μεγαλόφωνος καὶ σοφὴ Ἑλλάς, ἡ δοξάζουσα τὰ μεγάλα ἔργα, ἀναδειχθεῖσα πολὺ μετ' αὐτόν, ἐγνώρισε μόνον τοὺς ἐκ τῆς συγχύσεως ταύτης γεννηθέντας μύθους, ἣν ὁ Μανέθων, ὁ μόνος γνωστὸς ἡμῖν Αἰγύπτιος χρονογράφος, δὲν ἐγνώρισεν ἢ δὲν ἠθέλησεν ἵνα διασαφήσῃ. Ἐξ [ἁπάντων δὲ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων μόνος ὁ Τάκιτος μνημονεύει, ὡς εἴδομεν ἀνωτέρω, αὐτοῦ ἀκριβῶς, καὶ ἐγένετο χρεία τῆς μεγάλης ἐπιδόσεως τῆς νεωτέρας ἐπιστήμης, προσαρμοσθείσης εἰς τὰς ἀνασκαφὰς τοῦ παρελθόντος χρόνου, ὅπως ἔνιοι τῶν καθ' ἡμᾶς ἀρχαιολόγων καὶ ἱστορικῶν, ἀγωνιζόμενοι πρὸς τὰς ἄμμους τῆς λιβυκῆς ἐρήμου περὶ τῶν μνημονείων λίθων τῆς Νουβίας καὶ Θηβαΐδος, ἐκφέρωσιν εἰς φῶς μετὰ τρισχιλίους αἰῶνας τὸ ἀληθὲς ὄνομα τοῦ Αἰγυπτίου ἥρωος καὶ τὰς πράξεις αὐτοῦ.

Ὁ ἐνθρονισμός.

Ἄλλως τε δέ, εἴτε μετεῖχε τοῦ δεκάτου ὀγδόου βασιλικοῦ γένους, ὡς ἐνόμιζεν ὁ Σαμπολλιών, εἴτε ἀπετέλει τὸ δέκατον ἔννατον βασιλικὸν γένος [μετὰ τοῦ πάππου αὐτοῦ Ῥαμεσῆ τοῦ πρώτου, τοῦ πατρὸς Σέτι τοῦ πρώτου, καὶ τοῦ Μενεφθᾶ καὶ Σέτι τοῦ δευτέρου, υἱοῦ καὶ ἐγγόνου αὐτοῦ], ὡς βεβαιοῦσιν οἱ διαδεξάμενοι τὸν Σαμπολλιῶνα ἐν τῇ ἐρεύνῃ τῶν περὶ τὴν ἀρχαίαν Αἴγυπτον πραγμάτων, ὀλίγον μέλλει τῇ ἱστορίᾳ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Τὸ δὲ διαφέρον ἡμῖν εἶναι ἵνα δῶμεν ἑαυτοῖς λόγον τῶν πολιτευμάτων καὶ τῶν ἠθῶν τῆς αἰγυπτιακῆς κοινωνίας, ὅτε ὁ μέγας οὗτος μονάρχης ἐκλήθη ἵνα διοικήσῃ αὐτὴν διὰ τοῦ σκήπτρου καὶ τῆς ῥομφαίας.

Υἱὸς Σέτι τοῦ πρώτου καὶ τῆς βασιλίσσης Τουέας, δευτέρας αὐτοῦ γυναικός, Ῥαμεσῆς ὁ Μεϊαμοὺν ἐγεννήθη τελευτῶντος τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος π. Χ. Διὰ δὲ τὴν πολυχρόνιον διαμονὴν τῆς αὐτοῦ βασιλείας, καὶ τὴν τάξιν, ἣν ὁ Μωϋσῆς κατέχει μετ' αὐτὸν ἐν τῇ χρονολογίᾳ, δὲν εἶναι δυνατὸν ἵν' ἀναφέρῃ τις τοῦτο εἰς τὸ μεταξὺ τούτου τοῦ χρόνου.

Κατὰ τὸν Διόδωρον ὁ πατὴρ εἶδε καθ' ὕπνον τὸν Ἥφαιστον ἀγγέλλοντα αὐτῷ ὅτι ὁ γεννηθεὶς παῖς κρατήσει πάσης τῆς οἰκουμένης. Διὸ ἔπραξέ τι μεγαλοπρεπὲς καὶ βασιλικόν. Διότι συναγαγὼν τοὺς κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν γεννηθέντας παῖδας ἐξ ὅλης τῆς Αἰγύπτου, καὶ ἐπιστήσας τροφοὺς καὶ τοὺς ἐπιμελησομένους, ὥρισε τοῖς πᾶσι τὴν αὐτὴν ἀγωγὴν καὶ παιδείαν, ὑπολαμβάνων ὅτι οἱ συντραφέντες καὶ τῆς αὐτῆς παῤῥησίας κεκοινωνηκότες ἔσονται εὐνούστατοι αὐτῷ, καὶ συναγωνισταὶ ἄριστοι ἐν τοῖς πολέμοις. Διὸ καὶ πάντες ἀνδρωθέντες ὑπῆρξαν ἀθληταὶ μὲν τοῖς σώμασιν εὔρωστοι, ἡγεμονικοὶ δὲ καὶ καρτερικοὶ ταῖς ψυχαῖς. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἐξέπεμψεν αὐτὸν μετὰ δυνάμεως εἰς Ἀραβίαν, συστρατευομένων καὶ τῶν συντρόφων, ἵνα διαπονηθῇ περὶ τὰς θήρας καὶ ἐγκαρτερήσῃ ταῖς ἀνυδρίαις καὶ ἀσιτίαις. Ἔπειτα δὲ ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς τοὺς πρὸς τὴν ἑσπέραν τόπους, καὶ κατέστησεν ὑπήκοον τὴν πλείστην τῆς Λιβύης. Διαδεξάμενος δὲ μετὰ τὴν τελευτὴν τοῦ πατρὸς τὴν βασιλείαν καὶ μετεωρισθεὶς ταῖς προκατεργασθείσαις πράξεσιν, ἐπεχείρησεν ἵνα κατακτήσηται τὴν οἰκουμένην.

Ι΄.

Ὁ ἐνθρονισμός.

Ὅτε, παρελθουσῶν τῶν ἑβδομήκοντα δύο ἡμερῶν πένθους, τῶν ὑπὸ τῶν ἐπικηδείων ἱερῶν θεσμῶν ἐπιτεταγμένων, ὁ νεκρὸς τοῦ πατρὸς τοῦ Σεσώστριδος Σέτι ἀπετέθη εἰς τὸν μεγαλοπρεπῆ τάφον, ὃν παρεσκεύασεν ἑαυτῷ ἔτι ζῶν ἐν τῷ πρὸς δυσμὰς ἁγίῳ ὄρει [1], παρὰ τὰς τελευταίας διαμονὰς τῶν ἐν ἀνθρώποις πρὸ αὐτοῦ θεῶν, καὶ ὅτε ἐπῆλθεν ἡ ὥρα τῆς ἀναγορεύσεως καὶ τοῦ ἐνθρονισμοῦ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Μεϊαμούν, συνῆλθον εἰς τὰς Θήβας, τὴν πόλιν τοῦ Ἄμμωνος, πάντες οἱ μεγιστᾶνες καὶ οἱ ἐν ἀρχαῖς τῶν δύο πρώτων φυλῶν. Τὰ δὲ χαρακώματα, δι' ὧν κατὰ μίμησιν ἀναμφιβόλως τοῦ ἀρχαίου χαρακώματος τῶν Ὑκσῶς Οὐάρα κατεκάλυψαν οἱ Φαραὼ τοῦ δεκάτου ὀγδόου βασιλικοῦ γένους τὴν μητρόπολιν αὐτῶν ἑκατέρωθεν τοῦ Νείλου, ἐδέχθησαν εἰς τοὺς εὐρυχώρους αὐτῶν περιβόλους τὰς πρεσβείας τοῦ στρατεύματος, σταλείσας ἐκ πασῶν τῶν καταστρατοπεδειῶν, αἵτινες διεφύλαττον ἐν τοῖς ἐσχάτοις τῶν ὁρίων σύμπασαν τὴν ἀρχήν, ἢ τὰ νεωστὶ ὑποδουλωθέντα ἔθνη. Αἱ δὲ πολυτελεῖς οἰκίαι, ἃς οἱ μεγιστᾶνες ὤφειλον ἵνα διαφυλάττωσι περὶ τὰ βασίλεια τῶν ἑαυτῶν κυρίων, κατῳκήθησαν ὑπὸ τῶν Ὄερις, ἢ οἰκονόμων τῶν ἐπιμελουμένων κατὰ τοὺς νομοὺς τῶν προσόδων, καὶ ἐκ τῶν ἐπάρχων τῶν κατακτηθεισῶν χωρῶν, ἐφελκομένων ἐν ταῖς πολυπληθέσιν αὐτῶν ἀκολουθείας τοὺς ὑποταχθέντας ἢ νικηθέντας ἀρχηγοὺς τῶν πρὸς μεσημβρίαν ἐκτετοπισμένων ἐπαρχιῶν, καὶ τῆς πρὸς δυσμὰς χώρας τῶν ὀάσεων, καὶ τῶν παραθαλασσίων τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης χωρῶν, καὶ τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν ὁρίων τῆς αἰγυπτιακῆς ἀρχῆς. Τέλος δὲ τὰ μυστηριώδη τεμένη τῆς μεγάλης θηβαϊκῆς τριάδος ἀνοίχθησαν ὅπως δέχωνται τὰς εἰκόνας τῶν ἐπωνύμων θεῶν πασῶν τῶν ἐγχωρίων θρησκειῶν τῆς κοιλάδος τοῦ Νείλου, αἵτινες, φερόμεναι παρὰ τὸν ποταμὸν ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν προφητῶν καὶ τῶν ψαλτῶν αὐτῶν, ἤρχοντο ἵνα ἱκετεύσωσι σεβαστικῶς τὸν Ἄμμωνα-Ῥᾶ κύριον καὶ πατέρα αὐτῶν, ὑπὲρ τοῦ θνητοῦ, ὅστις ἔμελλεν ἵνα ἦναι ὁ ἥλιος φύλαξ τῆς δικαιοσύνης ἐν ἀνθρώποις.

Καὶ ὅτε ἐπῆλθεν ἡ ὡρισμένη ἐκείνη τῆς στέψεως ἡμέρα, καὶ ὁ ἥλιος ἀνέτελλεν ἐκ τῶν ἀντικειμένων κορυφῶν τῶν ὀρῶν τῆς Λιβύης, ἡγιασμένων διὰ τῆς ἐν αὐτοῖς βασιλικῆς νεκροπόλεως, πλῆθος περιλάμποντος φωτὸς ἤρξατο ἵνα διαφωτίζῃ τοὺς ὄγκους τοῦ τιτανολίθου, τοῦ πορφυρίτου καὶ μέλανος γρανίτου ἢ ἀμεθύστου, οἵτινες, μεταβληθέντες εἰς γιγαντιαίους ναούς, κεκομμένοι εἰς πλατέα πολύγωνα, γεγλυμμένοι εἰς ὀβελίσκους, εἰς σφίγγας καὶ εἰς κολοσσούς, ἐφαίνοντο ἐν ταῖς Θήβαις μᾶλλον ἢ ἐν τῇ λοιπῇ Αἰγύπτῳ οἱονεὶ τὸ ὑλικὸν περικάλυμμα τῆς μυστηριώδους ψυχῆς τῆς χώρας.

Καὶ τότε μυρίαι μυρίων ἀνθρώπων κραυγαὶ ἀντήχησαν χαιρετιζόντων ἐκ τῆς πόλεως τὸν ἐπιφαινόμενον μέγαν Πελασγικὸν θεόν, σημαίνουσαι τὴν ἐναρχομένην πανήγυριν. Τότε τὰ πλήθη ἔδραμον πρὸς τὰ βασίλεια, ἔνθα ὁ Μεϊαμοὺν διέτριψε τὸν καιρὸν ἐν τῷ χωρισμῷ τοῦ πένθους. Ὑπὸ τὸν πρῶτον αὐτῶν πρόδομον ἵστατο μεγαλοπρεπὴς θρόνος ἢ κινητὸς ναός, οὗτινος ἡ ἐβενίνη βάσις, κεκοσμημένη κεχρυσωμένοις ἀναγλύφοις, παρίστανε τὴν Σφίγγα, ἔμβλημα τῆς τῇ ῥώμῃ συνεζευγμένης σοφίας, καὶ τὸν Λέοντα, σύμβολον θράσους. Τὰ δὲ κεχρωματισμένα ἀγάλματα τῆς θεᾶς Tmei, τῆς Θέμιδος, καὶ τοῦ Hormeni, θεοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης, ἔχοντος τοὺς βραχίονας ἐκτεταμένους καὶ τὰς πτέρυγας ἀναπεπταμένας, ἀπετέλουν τὸν μυχὸν καὶ ὑπεστήριζον τὸν οὐρανὸν τοῦ κινητοῦ ναοῦ.

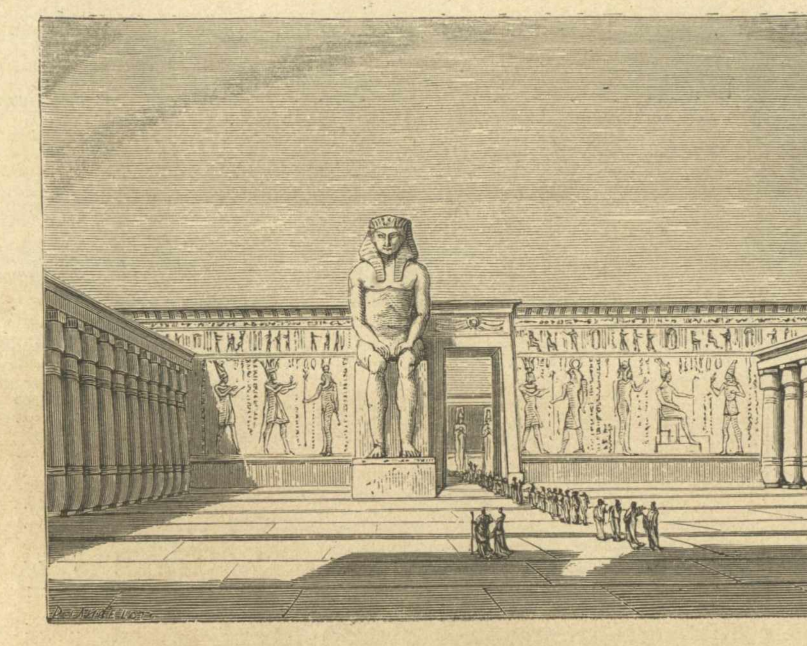

Ῥαμεσεῖον. — Αἴθουσα τοῦ κολοσσοῦ.

Τοῦ δὲ βασιλέως περιδεδεμένου ἁπλῷ χρυσῷ διαδήματι, φέροντι ἐν τῷ μέσῳ τὴν χρυσῆν κεφαλὴν τοῦ ὄφεως (Uracus), διατρήτου πολυτίμοις λίθοις, καθίσαντος ἐπὶ τοῦ φορητοῦ τούτου ναοῦ, δώδεκα Ὄερις, ἢ στρατιωτικοὶ ἔπαρχοι, οἱ πρῶτοι τῆς χώρας ἐν ἀξιώματι καὶ εὐγενείᾳ, ἐπῆραν αὐτὸν ἐπὶ τῶν ὤμων. Ἄλλοι δὲ μεγιστᾶνες ἐπεφορτίσαντο καθ' ἕνα ἕκαστον τὰ ὑποστηρίγματα αὐτοῦ καὶ τὰς βαθμίδας, καὶ σύμπαντες, προηγουμένου ἢ ἀκολουθοῦντος κατόπιν πλήθους ἀπείρου, ἔτειναν πρὸς τὸν μέγαν ναὸν τοῦ Ἄμμωνος.

Προεπορεύετο δὲ μουσικὴ ἔμφωνος καὶ κρουσματικὴ αὐλῶν καὶ σαλπίγγων. Εἵποντο δὲ κατόπιν τοῦ βασιλέως οἱ συγγενεῖς καὶ οἱ οἰκεῖοι, καὶ πᾶσα ἡ τῆς αὐλῆς θεραπεία, φέρουσα ῥιπίδια, θυμιατήρια καὶ σημαίας. Μετ' αὐτὴν δε ειποντο τὰ παιδία τῆς ἱερατικῆς φυλῆς, βαστάζοντα τὸ σκῆπτρον, τὰ ὅπλα καὶ τὰ ἄλλα σύμβολα τῆς μοναρχίας, ὧν ἔμπροσθεν ὁ πρῶτος τῶν βασιλικῶν ἀνδρῶν καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀρχιερέως ἐπεθυμίων ἐν χρυσοῖς θυμιατηρίοις, κλίνοντες τὴν κεφαλήν.

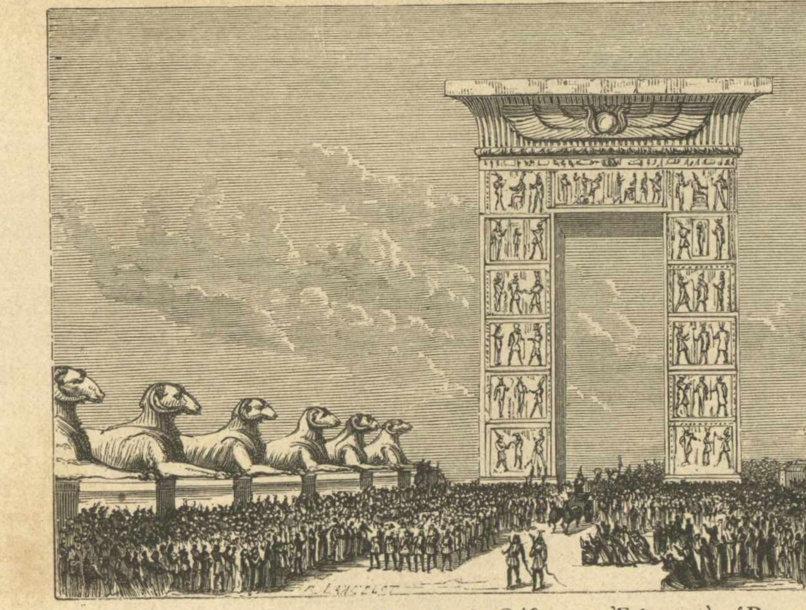

Πάροδος τῶν κριοκεφάλων Σφιγγῶν ἐν Θήβαις. — Ἐνθρονισμὸς Ῥαμεσῆ τοῦ δευτέρου

Ἡ βασίλισσα Νόφρε-Ἄρι, νεᾶνις σύντροφος ἐκ γενετῆς τοῦ Μεϊαμοῦν, στολιδωτή, ὡς αὐτός, ἐν τοῖς πολυτελέσι καὶ διαφανέσιν ὑφάσμασιν, ὧν αἱ Ἰνδίαι ἐγνώριζον τότε τὸ ἀπόῤῥητον, ἐπιδεικνυμένη, ὡς ἐκεῖνος, περὶ τὴν μέλαιναν κυματοειδῆ αὐτῆς κόμην, καὶ ἐν τοῖς πολλοῖς καλλωπίσμασι τοῦ τραχήλου, τῶν βραχιόνων καὶ γυμνῶν ποδῶν, τοὺς πολυτελεστάτους μαργαρίτας καὶ κοράλλια τῶν Ἐρυθρῶν θαλασσῶν, καὶ τοὺς σμαράγδους τῶν μεταλλείων τῆς τρωγλοδύτιδος, ἅτινα ἀπὸ αἰώνων πολλῶν ἐπεσωρεύθησαν σωρηδὸν εἰς τὴν γάζαν τῶν Φαραώ, ἐπηκολούθει τῷ ἑαυτῆς συζύγῳ ἐν κομψῷ φορείῳ, οὗτινος ἡ ἀντίτυπος βυσσίνη καὶ χρυσῆ κρεμάθρα ἐφαίνετο κρεμαμένη ἐκ στελεχῶν λωτοῦ ῥοδοειδῶν καὶ γλαυκῶν, ἐφ' ὧν ὁ πλατὺς οὐρανὸς τοῦ φορείου, ὑφασμένος ὑπὸ τῶν ἰριοειδῶν πτερῶν τῶν λαμπροτάτων πτηνῶν τῶν τροπικῶν, ἀπεσκίαζε σκιὰν μεταβάλλουσαν ἀδιαλείπτως χρώματα. Εἵποντο δὲ αὐτῇ δίστιχοι ἐκ παραλλήλου οἱ ἄνακτες καὶ αἱ ἄνασσαι, καὶ οἱ ὑπήκοοι τῇ Αἰγύπτῳ βασιλεῖς, καὶ οἱ ἐν ἀξιώματι ἱερεῖς καὶ στρατιωτικοί.

Τὰ δὲ στρατιωτικὰ τάγματα κανονικῶς συνεσταμένα εἰς μῆκος σπειρηδὸν ὑπὸ τοὺς ἀρχηγοὺς αὐτῶν καὶ τὰς ἰδίας σημαίας, ἀπετέλουν τὰ ἔσχατα τῆς πομπῆς, ἣν ἡ μακρὰ εἴσοδος τῶν σφιγγῶν καὶ τῶν κριῶν, φέρουσα ἐκ τῶν ὀχθῶν τοῦ ποταμοῦ εἰς τὴν κυριωτάτην εἴσοδον τοῦ ναοῦ, δὲν ἠδυνήθη ἵνα χωρήσῃ ἅπασαν.

Ἔμπροσθεν τοῦ ἱεροῦ οἰκοδομήματος, οὗτινος τὰ ἐκ γρανίτου ἄδυτα ἀντήχουν ἤχους μυστηριώδεις καὶ πομπικούς, ἡ στρατιωτικὴ μουσικὴ ἐσίγησε, καὶ ἡ βασιλικὴ πομπὴ ἐστάθη. Διὰ δὲ τῶν πελωρίων χαλκῶν πυλῶν τῶν μεταξὺ τῶν δύο μεγάλων προπυλαίων ἐξῆλθον ἐπαλλήλως πλῆθος ᾀδόντων ἱερατικῶν χορῶν, ἀπαντησόντων τῷ προσερχομένῳ Μεϊαμούν. Ἦσαν δὲ οὗτοι οἱ διάκονοι ἁπάντων τῶν μεγάλων ναῶν πασῶν τῶν θρησκειῶν τῆς βασιλείας, οὓς ὁ καιρός, αἱ κατακτήσεις καὶ οἱ νομοθέται κατέστησαν εἰς τὴν χώραν.

Προσέφερον δὲ τῷ Μεϊαμοὺν, τῷ νέῳ υἱῷ, ὃν ὁ Ἄμμων υἱοθέτει ταύτην τὴν ἡμέραν, τὰς ἐπευχὰς τῶν οἰκείων θεῶν· ἔτι δὲ πρὸς τούτοις προσέφερον αὐτῷ αὐτοὺς τούτους τοὺς θεούς. Βάριδες, ἢ ἱεροὶ λέμβοι, στηριζόμενοι ἐπὶ τῶν ὤμων δεκαοκτὼ ἢ εἴκοσιν ἱερέων, κατὰ τὸ ἀξίωμα τοῦ θεοῦ τοῦ ὑποτετυπωμένου ἐν τῇ πρύμνῃ καὶ τῇ πρώρᾳ ἑκάστου λέμβου, περιεῖχον ναΐδια ἢ σκηνὰς ἐπιμελῶς κεκαλυμμένας παχεῖ ἀργυρῷ καὶ χρυσῷ ὑφάσματι. Ἐκεῖ ἀσφαλιζόμενοι ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν βεβήλων, ἐνομίζοντο ὅτι ἦσαν κατάκλειστοι οἱ μεγάλοι οὗτοι θεοὶ εὐδοκήσαντες ἵνα καταβῶσιν ἐκ τῆς Βενδικῆς Ἀρίας ἐπὶ τῆς Κέμι (Αἰγύπτου) ἐπαλλήλως. Ὁ Ph-t-ah,[1] ὁ Ph--Ra[2] ὁ Djom[3], ὁ Sevek[4] ὁ Asiri[5] καὶ αἱ ἄλλαι ἐγχώριοι ἐξηλλαγμέναι μορφαὶ τεράτων ἃς οἱ ἀνατροφεῖς ἀρχιερεῖς τῆς Αἰθιοπίας προσέθηκαν τοῖς ἀτέχνοις εἰδώλοις τῶν Κουσχιτῶν, πρώτων κατοίκων τῆς κοιλάδος τοῦ Νείλου, καὶ αἵτινες πᾶσαι ἀνεκεφαλαιοῦντο εἰς θεῖα γένη ἀνάλογα πρὸς τὴν πρώτην μεγάλην τριάδα τῶν Θηβῶν, τὸν Ὄσιριν, τὴν Ἴσιδα καὶ τὸν Ὧρον.

Ἐφόσον ἕκαστον πλοιάριον διεβιβάζετο πομπικῶς ἐνώπιον τοῦ Μεϊαμούν, οἱ φέροντες αὐτὸ ἱερεῖς παρενέβαλλον τοῖς ὕμνοις αὐτῶν ἐγκώμια εἰς τὸν βασιλέα, ἀποδίδοντες αὐτῷ τὰς ἀρετὰς ὧν ὁ ἴδιος αὐτῶν θεὸς ἦτο ἰδιαίτατα τύπος ἢ σύμβολον· οἱ μὲν ἐπαινοῦντες τὴν δικαιοσύνην καὶ μεγαλοψυχίαν αὐτοῦ, οἱ δὲ τὸ πρὸς τὸ ψεῦδος μῖσος καὶ τὸν τοῦ καλοῦ ἔρωτα· οἱ μὲν τὴν σοφίαν καὶ πρόνοιαν καὶ ἐγκράτειαν, οἱ δὲ τὴν δύναμιν καὶ τὸ θάῤῥος ἐν τοῖς πολέμοις.

Κατόπιν δὲ τῶν σκηνῶν τῶν θεῶν ἠκολούθουν τὰ εἰδώλια τῶν προπατόρων τῶν πρὸ τοῦ Μεϊαμοὺν ἀρξάντων τῆς χώρας, ἐπίσης φερόμενα καὶ ἑρμηνευόμενα παρὰ τῶν ἱερέων.

Ὕστερον δὲ εἰς τὸ μέσον συλλόγου τινὸς ἱερέων ἐπεφάνη ἐπὶ τοῦ βηλοῦ τοῦ ναοῦ ταῦρος λευκός, σύμβολον ἔμψυχον τοῦ Ἄμμωνος-Ῥᾶ, ἐπηνθισμένος καὶ περιβεβλημένος νέφει λιβανω-

1. Ὁ ἐγκολαπτὸς τάφος οὗτος εὑρέθη ἐν τῇ παρὰ ταῖς Θήβαις κοιλάδι τῶν νεκρῶν ὑπὸ τοῦ περιφήμου Βελζόνη. Οἱ πλεῖστοι τῶν τάφων τῆς κοιλάδος ταύτης, ἣν οἱ Ἄραβες ἀποκαλοῦσιν Biban el Molouk, περὶ ὧν λέξομεν ἐν τοῖς ὄπισθεν, ἔμειναν ἀτελεῖς. διότι κατὰ τὸν θάνατον τῶν βασιλέων, οἵτινες ἐξώρυξαν αὐτούς, τὰ ἔργα ἐπαύοντο καὶ τὸ πτῶμα ἀπετίθετο ἐκεῖ καὶ ἐπεσφραγίζετο ἐν ᾗ καταστάσει ἦτο τότε τὸ ὑπόγειον. Ἐξαιροῦνται δὲ μόνον οἱ τάφοι τοῦ Σέτι, τοῦ Ῥαμεσῆ Χιχποὺν καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ῥαμεσῆ τοῦ τετάρτου. Ὁ δὲ τάφος τοῦ Μεγάλου Μεϊαμοὺν ἢ Σεσώστριδος, καταστραφεὶς βεβαίως ὑπὸ τῶν Περσῶν δὲν ἀνεκαλύφθη εἰσέτι. — Lenormand, Musée des antiquités égyptiennes, σελ. 20.

1. Agny, τὸ πῦρ. — 2. Re, Ra, Ri, La, El, ὁ ἥλιος. — Om, Aom, Homa, θεὸς τῆς κύλικος. — 4. Siva. — 5. Asura.

λοῦ θυμιάματος, οἱονεὶ παρακαλῶν τὸν νέον Aroeri ἵνα διέλθῃ τὸν ναόν.

Τότε δὲ ὁ Μεϊαμοὺν, καταβαίνων ἀπὸ τοῦ ὑψηλοῦ φορητοῦ ναοῦ, ἐπορεύθη πεζὸς διὰ τῶν ἔσω στοῶν καὶ τῶν ὑψηλῶν περιστύλων τῶν ὑποστύλων αἰθουσῶν πρὸς τὸ ἄδυτον τοῦ ναοῦ, ἔνθα ἐπὶ τοῦ πορφυρίτου βωμοῦ ἐκάθητο σεμνοπρεπεστάτη ἡ μεγάλη Θηβαΐτις τριάς. Οἱ δὲ χορῳδοὶ, αἱ ἱεραὶ βάριδες, αἱ εἰκόνες τῶν προπατόρων, τὸ βασιλικὸν γένος καὶ οἱ ἀρχηγοὶ τῶν ocris εἰσέδυον εἰς αὐτὸ μόνοι μετὰ τοῦ βασιλέως.

Φθάσαντος δὲ, ὁ προεδρεύων τῆς πανηγύρεως μέγας ἀρχιερεὺς ἔνευσε τοῖς ἄλλοις ἀρχιερεῦσιν, οἵτινες ἤρξαντο λειτουργοῦντες ὑπ' αὐτὸν τὸν ὕμνον τὸν ἀφιερωμένον τῷ θείῳ Φωτὶ, φαινομένῳ τοῖς θνητοῖς. Ἱστάμενος δὲ ὄρθιος ἐν τῷ βωμῷ ἐδέχθη τὸν βασιλέα, ὅστις, ἀναβὰς παρ' αὐτὸν, ἐπετέλεσε μετ' αὐτοῦ ἔμπροσθεν τοῦ ἀγάλματος τοῦ Ἄμμωνος τὴν προητοιμασμένην θυσίαν, ἔκαμε τὰς καθιερωμένας λοιβὰς καὶ ῥαντιτηρίους, ἐπιθυμίασε τὸ διωρισμένον λιβανωτὸν ἐν μέσῳ ὄμβρου ἀνθῶν, καὶ προσέπεσε πρὸς τὰ γόνατα αὐτοῦ, λέγων τοὺς ὑπερφανωτάτους ἅμα καὶ ἁπλοῦς τούτους λόγους·

« Ἔρχομαι εἰς τὸν πατέρα μου Ἄμμωνα, συνακολουθῶν τοῖς θεοῖς, οὓς προσδέχεται εἰς ἀεί! »

Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ αὐτοὶ οὗτοι οἱ θεοὶ καὶ ἡ ἐπίγειος αὐτῶν ἀκολουθία ἐστρέφοντο πομπικῶς περὶ τὸν ναὸν, καὶ συνεμίγνυον τῇ προσκυνήσει, ἣν ἔκαμνον παρερχόμενοι πρὸς τὸν Βασιλέα τοῦ οὐρανοῦ, τὰς εὐχὰς, ἃς ἠὔχοντο ὑπὲρ τοῦ νέου βασιλέως τῆς γῆς.

Δύναται δέ τις ἵνα κρίνῃ περὶ τῆς παραδόξου φύσεως τούτων τῶν λιτανειῶν ἐκ τῶν ἑξῆς ῥήσεων, ἃς ἀναγινώσκομεν μέχρι τοῦ νῦν ἐν ταῖς ἐπὶ τῶν τοίχων τῶν ναῶν καὶ τῶν βασιλείων τῶν Θηβῶν ἐπιγραφαῖς.

Η ΘΕΑ ΜΑΟΥΤ

(ἡ μεγάλη μήτηρ καὶ ἑταίρα τοῦ Ἄμμωνος).

Ἔρχομαι ἀσπασομένη τὸν μέγιστον τῶν θεῶν Ἄμμωνα-Ῥᾶ, κυβερνήτην καὶ εὐθυντὴν τῆς γῆς Κέμι (τῆς Αἰγύπτου), ὅπως κάμῃ μακρόβιον τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν, τὸν ἀγαπῶντα αὐτὸν, τὸν βασιλέα Ῥαμεσῆν. »

ΟΘΕΟΣ ΚΧΟΝΣ

(υἱὸς τῆς Μάουτ καὶ τοῦ Ἄμμωνος).

« Ἐρχόμεθα πρός σε, ὅπως λατρεύσωμεν τῇ μεγαλειότητί σου, ὦ μέγιστε Κύριε, Ἄμμων-Ῥᾶ! Δὸς βίον ἀσφαλῆ καὶ καθαρὸν τῷ υἱῷ σου τῷ ἀγαπῶντι σε, κυρίῳ τῆς γῆς, Ῥαμεσῆ! »

Η ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΝΟΦΡΕ-ΑΡΙ.

« . . Καὶ ἐγὼ ἡ σύζυγος τοῦ βασιλέως ἡ ἰσχυρὰ τοῦ κόσμου δέσποινα, προσφέρω τὴν ἐμὴν λατρείαν τῷ πατρί μου Ἄμμωνι Ῥᾶ, βασιλεῖ θεῶν καὶ ἀνθρώπων. Ἡ καρδία μου ἀγάλλεται τῇ ἀγάπῃ σου, καὶ πάλλει ὑπὸ τῶν εὐεργετημάτων σου. Ὢ σύ! ὁ καταβιβάσας τὴν ἕδραν τῆς δυνάμεώς σου εἰς τὸ διαιτητήριον τοῦ υἱοῦ σου καὶ ἀνδρός μου, τοῦ κυρίου τοῦ κόσμου Ῥαμεσῆ, ἀξίωσον αὐτὸν ζωῆς ἀσφαλοῦς, μακρᾶς καὶ καθαρᾶς. Οἱ ἐναυτοὶ λογισθήτωσαν αὐτῷ κατ' ἐποχὰς πανηγύρεων! . . . »

Πρὸς ταῦτα τὰς ἱκεσίας ὁ Ἄμμων-Ῥᾶ ἀποτὰς χώρας τῆς οἰκουμένης· καὶ ὁ ῥόθος τοῦ ὀνόματός σου ἐμβληθήσεται βαθέως τῇ καρδίᾳ τῶν βαρβάρων. Δίδω σοι, ὦ τέκνον, τὸ δρέπανον τῶν μαχῶν, ὅπως κατέχῃς τοὺς ἀλλοφύλους καὶ ἀποτάμῃς τὴν κεφαλὴν τῶν ἀκαθάρτων καὶ ἀσελγῶν. Λάβε τὴν μάστιγα καὶ τὸ σκῆπτρον ἵνα διοικῇς τὴν γῆν Κέμι. Ἐμοῦ δὲ προστάξαντος ἡ Κυρία τοῦ οὐρανίου βασιλείου προήτοιμασέ σοι τὸ διάδημα τοῦ Ἡλίου. Ἐπικείσθω δὲ ἡ περικεφαλαία (Pschent) αὕτη τῷ μετώπῳ σου, εἰς ὃ ἐγὼ θέτω αὐτὴν εἰς ἀεί! »

Πρὸς ταῦτα, λαβόντος τοῦ Ῥαμεσῆ ἐκ τοῦ βωμοῦ τὴν περικεφαλαίαν σύμβολον τῆς δυναστείας τῆς ὑφηλίου, ὁ μὲν μέγας ἱερεὺς προέτεινε τὴν ποιμενικὴν αὐτοῦ ῥάβδον πρὸς τὰ τέσσαρα μέρη τῆς γῆς, οἱ δὲ παρόντες ἀρχιερεῖς, ἀφέντες ἐλευθέρας τέσσαρας ζώσας χῆνας, αἵτινες, διαφυλαττόμεναι ἕως τότε ἀπείκαζον τοὺς δαίμονας τῶν τεσσάρων ἀνέμων, ἀνέκραξαν·

« Ἀμσὲτ, Χάπι, Δανοὺμουτὲρ, Καβὰχ-σνούφ! πορεύεσθε τὴν ὁδὸν τὴν πρὸς μεσημβρίαν, πρὸς βορρᾶν, πρὸς δυσμὰς καὶ πρὸς ἀνατολὰς, καὶ ἀναγγείλατε τοῖς θεοῖς τούτων τῶν χωρῶν ὅτι ὁ υἱὸς τῆς Ἴσιδος καὶ τοῦ Ἄσιρι (Ὀσίριδος) Ἥρως περιέθετο τὴν τιάραν Pschent! καὶ ὅτι ὁ βασιλεὺς Ῥαμεσῆς ἐκαλλώπισεν ἑαυτὸν τῇ τιάρᾳ Pschen ! »

Ὁ βασιλεὺς Μεϊαμοὺν, ἔχων τὴν κεφαλὴν διαδεδεμένην τῇ τιάρᾳ, ἐδέησεν ἵνα ἐλθὼν κόψῃ ἰδιοχείρως δράγμα σιτηρῶν, ἀναφυὲν ἔν τινι τῶν περιβόλων τοῦ ναου, καὶ κομίσῃ αὐτὸ ἐπὶ τὸν βωμὸν τοῦ Ἄμμωνος. Τοῦτο δὲ τὸ ἀνάθημα, καὶ ἡ μεγαλοφώνως παρὰ τοῦ ἱερέως γενομένη ἀνάγνωσις τῶν στεγανῶν προσταγμάτων τῶν ἀναφερομένων πρὸς τὰ ἔργα τῶν βασιλέων, ἐπέραναν τὴν τελετήν.

Ὁ αἰγύπτιος πάπυρος.

Παραπεμπόμενος τότε ὑπὸ τοῦ λευκοῦ ταύρου καὶ τῶν εἰκόνων τῶν προγόνων βασιλέων μέχρι τῶν ἔξω ὁρίων τοῦ ναοῦ, Ῥαμεσῆς ὁ δεύτερος, ὁ ἐπιλεγόμενος Μεϊαμοὺν, ἐπανῆλθεν ἐν μέσῳ νέφους λιβανωτοῦ καὶ ἀνθῶν πρὸς τὸν φορητὸν ναὸν, περιμένοντα αὐτὸν πρὸ τῶν πυλώνων. Ἔπειτα δὲ προπορευομένου καὶ συμπαρακολουθοῦντος, ἐπευφημοῦντος καὶ εὐχομένου παντὸς τοῦ πλήθους, ἔτεινε βραδέως πρὸς τὸ βασίλειον, διὰ μέσου τῶν δύο στοιχων τῶν Σφιγγῶν, ὧν αἱ ἐκ συνήτου λίθου κεφαλαὶ, ἐνδεδυμέναι τὴν ἡμέραν ἐκείνην τὰ βασιλικὰ ἡ θεῖα καλλωπίσματα καὶ τὸν ἐπικεφάλαιον κόσμον, ὅστις διώριζε τὴν συμβολικὴν ἀπαγγελίαν ἑκάστης αὐτῶν, ἐφαίνοντο οἱονεὶ ἐμψυχούμενα ὑπὸ τοῦ τῶν ἀνθρώπων ἐνθουσιασμοῦ, ἐξαιρόμενα ὅπως χαιρετίσωσι τὸν παρερχόμενον νέον βασιλέα τῆς Αἰγύπτου.

Τοιαῦταί τινες ἦσαν δεκατέσσαρσιν αἰῶσι πρὸ Χριστοῦ αἱ δημόσιαι πομπαὶ ἐν Αἰγύπτῳ.

Α. Μ.

ΣΤΗΛΗ

ΤΟΥ ΝΑΟΥ ΤΟΥ ΣΟΛΟΜΩΝΤΟΣ.

Ὁ πρῶτος καὶ ἐνδοξότατος ἡγεμὼν τοῦ ἰδουμενικοῦ οἴκου τῶν Ἡρωδῶν, ἐκαλλώπισεν, ὡς γνωστὸν, τὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ τὰ περὶ αὐτῆς πολλοῖς καὶ καλοῖς μνημείοις, ὧν τὰ πλεῖστα ἦσαν ἑλληνικῆς ἀρχιτεκτονικῆς, ἐφαρμοσθείσης τῇ ἀνέκαθεν παρὰ τοῖς λαοῖς τῆς Φοινίκης καὶ τῆς Παλαιστίνης ἐπικρατησάσει συνηθείᾳ τῶν ἐγκολαπτῶν ναῶν καὶ τῶν μονολίθων.

Ὁ Ἡρώδης ἤρξατο ἵνα ἀνακτίζῃ τὸν καταστραφέντα ναὸν τοῦ Σολομῶντος τῷ 20ῷ ἔτει π. Χ. Ἀλλὰ τὸ μέγα τοῦτο ἔργον ἀπετελέσθη ὀλίγους πρὸ τῆς ὑπὸ τοῦ Τίτου ἀλώσεως τῆς Ἱερουσαλὴμ ἔτεσι, ἤτοι διετέλεσεν οἰκοδομούμενον ἐπὶ ἕνα σχεδὸν αἰῶνα.

Οἱ ἀρχαιολόγοι ἀποδέχονται ὁμοθυμαδὸν ὅτι ὁ ναὸς καὶ ὁ περίβολος αὐτοῦ ἦσαν ὅπου εἶναι νῦν τὸ τσαμὶον καὶ ὁ τάφος τοῦ καλίφου Ὁμὰρ καὶ τὸ harem, ἤτοι ἡ περιέχουσα αὐτὸ ἱερὰ στοά. Ὁ ναὸς παρεῖχεν ὄψιν μεγαλοπρεπεστάτην. Ὁ Ἰώσηπος διαγράφει λεπτομερῶς τὸ μέγα τοῦτο ἔργον, ὅπερ περιεβάλλετο ὑπὸ τριῶν περιβόλων, ὧν ὁ μὲν πρῶτος ἦτο ἐφικτὸς τοῖς πᾶσι, ὁ δεύτερος ἦτο ἀποτεταγμένος τοῖς Ἰουδαίοις, ὁ δὲ τρίτος τοῖς ἱερεῦσιν. Πολλαὶ ἑλληνικαὶ καὶ ἑβραϊκαὶ ἐπιγραφαὶ γεγλυμμέναι ἐπὶ μνημονείων μαρμαρίνων στηλῶν, ἱδρυμένων παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ δευτέρου περιβόλου, ἀπηγόρευον ἐπὶ ποινῇ θανάτου τοῖς ἐθνικοὺς τὴν εἰς αὐτὸν εἴσοδον. Ὁ Φίλων καὶ ὁ Ἰώσηπος ἀναφέρουσιν ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι ἐσεβάσθησαν ἀείποτε τὰ διατάγματα ταῦτα.

Ὁ Κ. Κλερμὸντ, γραμματεὺς τοῦ ἐν Ἱερουσαλὴμ γαλλικοῦ προξενείου, ηὐτύχησεν ἵν' ἀνακαλύψῃ ἐσχάτως μίαν τινα τῶν στηλῶν τούτων τοῦ ναοῦ, ἣν ἔσπευσεν ἵν' ἀγοράσῃ παρ' αὐτοῦ ἡ βρεττανικὴ κυβέρνησις ὑπὲρ τοῦ Μουσείου τῆς μητροπόλεως.

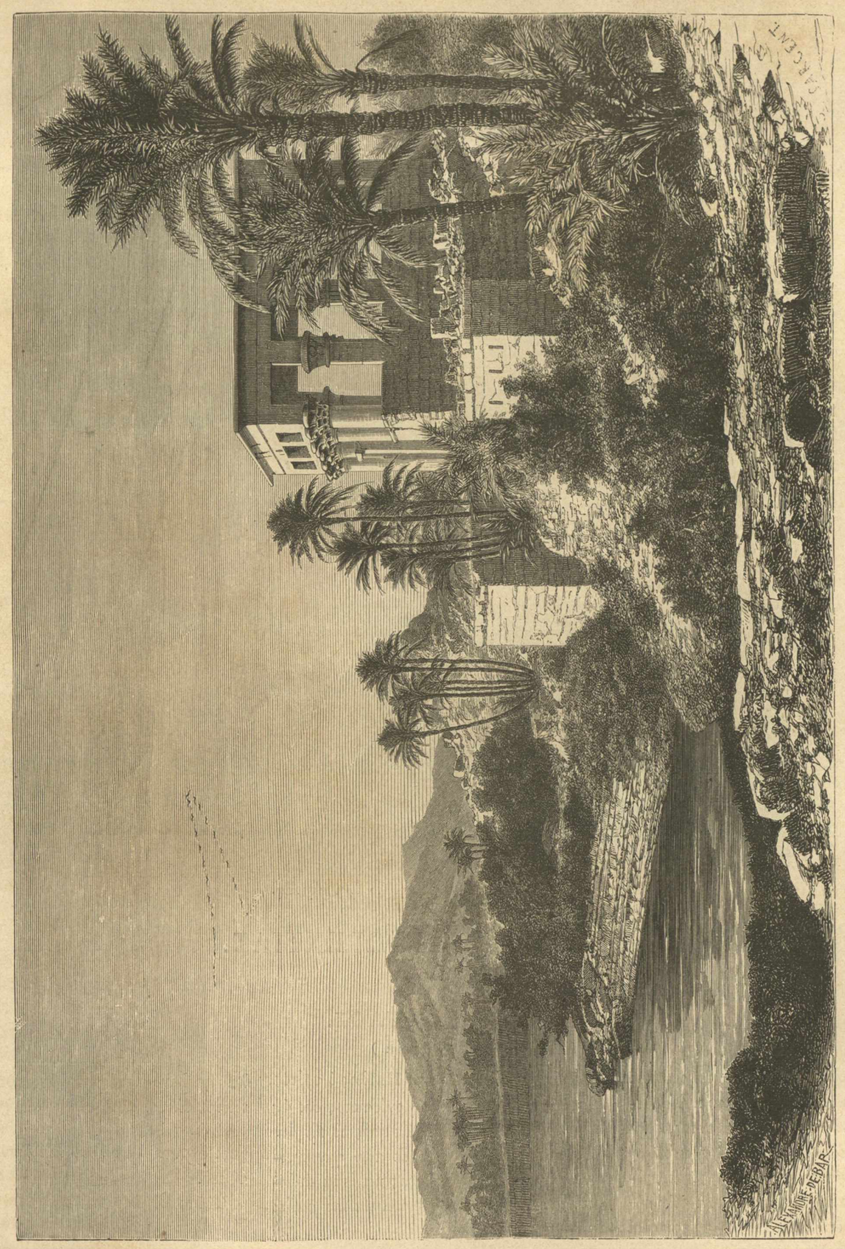

Ἡ νῆσος Φιλαί.

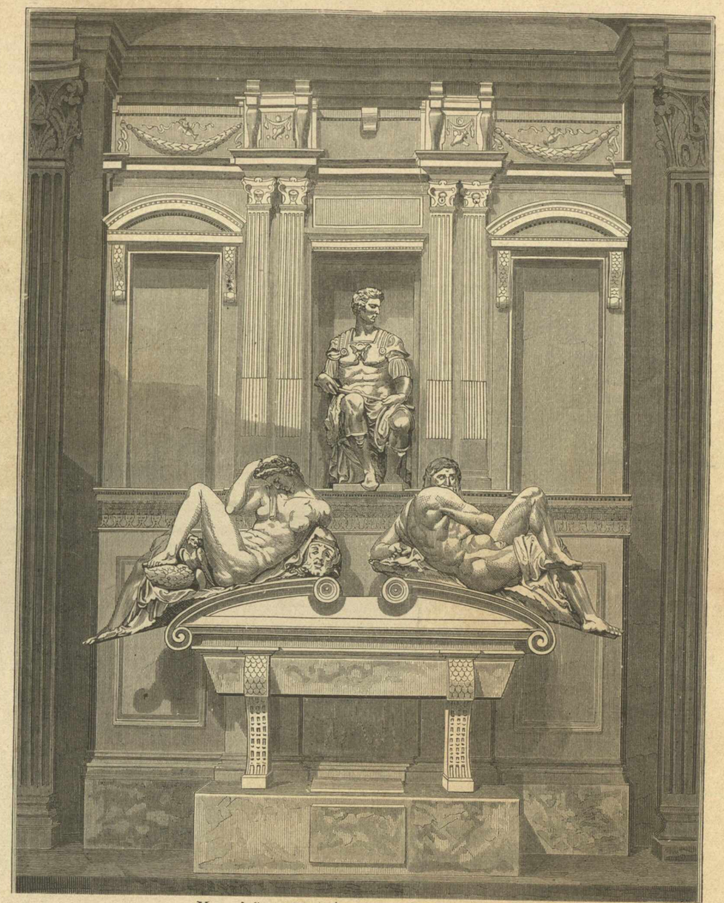

Μαυσωλεῖον τοῦ Ἁγίου Λαυρεντίου ἐν Φλωρεντίᾳ.

Η ΣΧΟΛΗ ΤΗΣ ΦΛΩΡΕΝΤΙΑΣ.

ΜΙΧΑΗΛ ΑΓΓΕΛΟΣ.

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΚΑΙ ΤΕΛΟΣ.)

Περὶ δὲ τῶν ἀρετῶν τοῦ ἔργου, τοῦ μεγαλεπηβόλου, μεγαλοσχήμου καὶ φοβεροῦ τῆς καθόλου οἰκονομίας λέγοντες, φρονοῦμεν ὅτι γελοῖον ἂν ἦτο, εἰ ἐπεχειροῦμεν καὶ ἡμεῖς ἵνα προσθῶμεν τοὺς ἐνδεεστέρους ἡμῶν ἐπαίνους τῇ συναυλίᾳ τῶν εὐφημιῶν, μεθ' ὧν ὑπεδέχθησαν τὸ ἔργον οἱ τότε καὶ οἱ ὕστερον τεχνῖται, ἀνακηρύττοντες ὁμοθυμαδὸν ἀπὸ τριῶν ἤδη αἰώνων τὰς λαμπρὰς ἀρετὰς τοῦ μεγίστου καὶ θαυμαστοτάτου τῶν καλλιτεχνημάτων. « Δικαίως ἐδύνατό τις ἵνα νομίσῃ ἑαυτὸν εὐδαίμονα, » ἀνακράζει ὁ ὑπὲρ τοῦ ἔργου ἐνθουσιῶν Βασσάρης, « ἐὰν ηὐτύχησεν ἵνα ἴδῃ τὸ θαῦμα τοῦτο τῆς τέχνης καὶ τῆς εὐφυΐας τοῦ ἀνθρώπου! »

Ἀλλ' ἆμ' ἀποτελεσθὲν τὸ ἀπαράμιλλον τοῦτο ἔργον παρ' ὀλίγον ἦλθεν ἵνα καταστραφῇ. Διότι διὰ τὴν διαβολὴν τοῦ ῥαδιουργοῦ καὶ ἐχθροῦ τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου θαλαμηπόλου τοῦ πάππα Βαγέου, ἰσχυριζομένου ὅτι ἡ εἰκών, οὖσα πλήρης γυμνῶν σωμάτων καὶ μάλιστα γυναικείων, ἦτο καταλληλοτέρα ἵνα κοσμήσῃ δημόσιόν τι λουτρὸν ἢ καπηλεῖον, ἢ ἵνα ὡραΐσῃ τὸ Σιξτίνιον τέμενος ὁ πάππας Παῦλος ὁ τρίτος, εὐσεβὴς μὲν, βραχυγνωμονέστατος δέ, ὡς λέγουσιν, ἐξενοπάθει δεινῶς πρὸς τὸ πλῆθος τῶν γυμνῶν, μάλιστα δὲ τῶν γυναικείων, ἅτινα ὅμως ἡ ὑπόθεσις καθίστα ἀνέκφευκτα. Διότι, εἰ καὶ ἡ θρησκεία ἀναγκάζει ἡμᾶς ἵνα πιστεύσωμεν εἰς τὴν ἀνάστασιν τῆς σαρκὸς, οὐδέποτε ἐγένετο λόγος περὶ τῆς μετὰ τῶν ἐνδυμάτων ἡμῶν ἀναστάσεως. Ἄλλως τε δὲ ὁ πίναξ οὐδεν, πολλοῦ γε καὶ δεῖ, εἶχε τὸ ἀσελγές.

Προσκαλέσας δὲ τὸν Μιχαὴλ Ἄγγελον, ἀντὶ τοῦ εὐχαριστῆσαι αὐτῷ ὑπὲρ τοῦ ἔργου, περὶ ὃ οὕτως ἐμόχθησεν, ὁ πάππας ἐπέταξεν ἵνα ἢ ἐνδύσῃ ἅπαντα τὰ γυμνὰ ἢ ἐξαλείψῃ εὐθὺς ἐκ τοῦ τοίχου τὴν τοιχογραφίαν. Τὴν τοιαύτην ἀχαριστίαν καὶ ἀπειροκαλίαν ἀγανακτήσας ὁ τεχνίτης, ἀπεκρίθη ὀργίλως πρὸς αὐτὸν ὅτι, « πράξει κάλλιον ἴν' ἀσχοληθῇ μᾶλλον περὶ τὴν ἐπανόρθωσιν καὶ βελτίωσιν τῶν ἀνθρώπων ἢ τῶν εἰκόνων· » καὶ, ἀντὶ τοῦ ὑπακοῦσαι αὐτῷ, ἐπορεύθη εἰς τὸ Σιξτίνιον τέμενος, καὶ ἐζωγράφησεν ὁμοιότατον γυμνὸν μεταξὺ τῶν κεκολασμένων τὸν ῥαδιουργὸν θαλαμηπόλον, μεταμορφώσας αὐτὸν εἰς Μίνωα κατὰ τὸν ἐν τῇ ᾠδῇ τοῦ Δάντου στίχον·

Stravvi Minos orribilmente e ringia,

ἤτοι ἔχοντα ὦτα ὄνου καὶ ὄφιν ἀντὶ ζωστῆρος.

Τοῦτο δὲ ἀκούσας καὶ ἰδὼν ὁ Βιαγιος, ἦλθεν ὀδυρόμενος πρὸς τὸν πάππαν, παρακαλῶν αὐτὸν, ὅπως ἐπιτάξῃ τῷ Μιχαὴλ Ἀγγέλῳ ἵνα ἐξαλείψῃ τοὐλάχιστον τὸ πρόσωπον αὐτοῦ. — « Ποῦ σε τοῦ πίνακος ἐζωγράφησεν; » ἠρώτησεν αὐτὸν Πῖος ὁ τρίτος. — « Ἐν τῷ ᾅδῃ. » — « Κακὸν τοῦτο, ἀπεκρίθη ὁ πάππας. Ἐπειδὴ ἐὰν ἦσο ἐν τῷ καθαρτηρίῳ πυρὶ, ἠδυνάμεθα ἴσως ἵνα σε ἀπολυτρώσωμεν· ἀλλ' ἐν τῷ ᾅδῃ οὐδεμία εἶναι ἀπολύτρωσις. Nulla est redemptio. »

Ἀλλὰ, καίπερ τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου ἀνθισταμένου, ὁ πάππας ἐνέμενε τῇ γνώμῃ ἵνα ἐνδυθῶσι τὰ γυμνὰ σώματα, ἢ ἵνα ἐξαλειφθῇ ἡ τοιχογραφία, μέχρις οὗ ὁ μαθητὴς τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου Δανιὴλ δὲ Βολτέρρε, θέλων, ἅμα μὲν ἵνα σώσῃ τὸν πίνακα, ἅμα δὲ ἵνα συνδιαλλάξῃ ἀμφοτέρους, ἐπεχείρησεν ἵνα καλύψῃ τὰ μάλιστα προσκρούοντα τοῖς ὀφθαλμοῖς μέρη διὰ βραχίων,

Ἡ ἐν Ῥώμῃ ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Πέτρου.

ὅπερ περιεποίησεν αὐτῷ τὸ γελοῖον ἐπώνυμον culottier (βρακοποιὸν), καὶ παρέσχεν ἀφορμὴν τῷ κατ' αὐτοῦ σίλλῳ τοῦ Σαλβάτορος Ῥόζα.

Ἡ τοιχογραφία τῆς Ἐσχάτης Κρίσεως, λίαν ἤδη βεβλαμμένη ὑπὸ τοῦ χρόνου καὶ τῆς ὑγρασίας, τοῦ καπνοῦ, τῶν θυμιαμάτων καὶ τῶν κηρίων, παρημελήθη μεγάλως ὑπὸ τῶν νῦν οἰκονόμων τοῦ Οὐατικανοῦ, καὶ ἐβλάφθη ἔτι μᾶλλον αἰσχρῶς ὑπό τινος ἀρχιτέκτονος, ὅστις, ἐπανορθῶν ποτε τὸν τοῖχον, ἐφ' οὗ εἶναι ἐζωγραφημένη ἡ εἰκὼν, κατέστρεψε παχυμερῶς καὶ ἀγροίκως ἅπαν τὸ ἐν τῷ ἄνω καὶ μέσῳ τοῦ πίνακος μέρος, ἐν ᾧ ἦτο ὁ Πατὴρ καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, εἰκόνες συμπληροῦσαι καὶ κορυφοῦσαι τὴν ἔννοιαν τῆς ὅλης ὑποθέσεως· οὕτως ὥστε τὸ μέρος τοῦτο δὲν εἶναι ἤδη γνωστὸν ἄλλως εἰμὴ ἐκ τῶν ἀρχαίων ἀπομιμήσεων τῶν γενομένων τελευτῶντος τοῦ δεκάτου ἕκτου αἰῶνος.

Ἐπὶ πολλοὺς δὲ μῆνας τοῦ ἔτους οἱ ἱερεῖς τοῦ τεμένους ἀνθιστῶσι νῦν τῇ τοιχογραφίᾳ βωμὸν παμμέγιστον, ἐφ' οὗ ἱερουργεῖ ὁ πάππας. Οἱ δὲ πανταχόθεν καὶ μακρόθεν, πρὸς θέαν μᾶλλον τοῦ πίνακος τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου ἢ πρὸς ἀκοὴν τῶν ἁρμονιῶν τοῦ Παλαιστρίνα καὶ τοῦ Ἀλλέγρη, συῤῥέοντες φιλόμουσοι ἀναγκάζονται ἵνα τεκμαίρωνται ἐκ τῶν ἐμφανῶν τὰ ἀφανῆ τῆς εἰκόνος μέρη, μὴ δυνάμενοι μηδὲ κἂν ἵνα πλησιάσωσιν ἀρκούντως, ταντάλειόν τινα πάσχοντες τιμωρίαν ὁράσεως.

Ἀλλὰ καὶ ἐν Φλωρεντίᾳ ὑπάρχει τέμενός τι, ὅπερ ἡ εὐφυΐα τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου κατέστησε περίφημον, ὡς τὸ Σιξτίνιον, τὸ λεγόμενον Τέμενος τῶν Μεδίκων ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγ. Λαυρεντίου ἔνθα ἱδρύθησαν τὰ διωνομασμένα μαυσωλεῖα τῶν πρίγκιπων Λαυρεντίου καὶ Ἰουλίου. Τὰ δ' ἀγάλματα αὐτῶν κεῖνται ἐντὸς σηκῶν ὕπερθεν δύο μαρμαρίνων σαρκοφάγων, κεκοσμημένων ἑκάστου διὰ τεσσάρων ἀλληγορικῶν εἰκόνων, τῆς Ἡμέρας, τῆς Νυκτὸς, τοῦ Λυκαυγοῦς καὶ τῆς Ἑσπερίας. Ὑπὲρ δὲ τῆς Νυκτὸς ὁ ποιητὴς Strozzi ἐπέγραψε τοὺς ἑπομένους στίχους·

Ἡ Νὺξ, ἣν βλέπεις ἡδέως κοιμωμένην,
Ἀνθρώπου ἔργον δὲν εἶναι, ἀλλ' Ἀγγέλου.
Μὴ νόμιζε ἐκ λίθου αὐτὴν ἐξειργασμένην·
Διότι ζῇ καὶ πνέει. Ἐξύπνισον, ἂν θέλῃς,
Καί σοι λαλήσει γλῶσσαν μεμουσωμένην.

Τὰ ἀγάλματα ταῦτα ἀριστεύουσι μεγέθει καὶ ἐναργείᾳ, ἥτις ἐπιτρέπει πᾶσι σχεδὸν τοῖς ἔργοις τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου. Ὅθεν εἶπόν τινες ὅτι, ἀπελπίζων τοῦ διαμιλλᾶσθαι πρὸς τοὺς ἀρχαίους, ἀντὶ θεῶν ὡς ἐκείνοι, ἐδημιούργει τιτᾶνας.

Ὁ Μιχαὴλ Ἄγγελος ὢν, καὶ ποιητὴς, ἔγραψε πρὸς τοὺς στίχους οὓς ὁ Στρόζζης ἐποίησεν εἰς τὴν Νύκτα, τὴν ἑπομένην ἐμμετρον ἀπόκρισιν·

Grato m'è il Sonno, e più l'esser di sasso
Mentre che 'l danno e la vergogna dura.
Non veder, non udir m' è gran ventura.
Però non mi destar, deh! parla basso.

Μή μοι τὸν ὕπνον τάραττε τῆς ἀθλίας.
Προτιμῶ μᾶλλον ἵνα κοιμῶμαι
Καὶ μένω λίθος ἢ νὰ κινῶμαι,
Ὅπως μὴ ὀλέπω μήτ' ἀκροῶμαι,
Ἐφ' ὅσον μένει τὸ αἶσχος τῆς δουλείας,
Καὶ ἡ κακοτυχία της Ἰταλίας.

Ὁ Μιχαὴλ Ἄγγελος δὲν εἰργάζετο βοηθούμενος, ὡς ὁ Ῥαφαὴλος, ὑπὸ πολλῶν μαθητῶν. Ἀλλ' ὅμως μετεχειρίσθη ὀλίγον καιρὸν τὸν Σεβαστιανὸν δὲλ Πιόμβο, ἄριστον χρωματογράφον, μέτριον δὲ σκιαγράφον, ὃν προσεκάλεσεν ἐκ Βενετίας καὶ ἀντέταττε πρὸς τὸν Ῥαφαὴλον, διορθῶν, ὡς εἴδομεν, ἀλλαχοῦ τὰς σχεδογραφίας αὐτοῦ. Ἐπαγγελλόμενος δὲ μάλιστα τὴν τοιχογραφίαν ὁ Μιχαὴλ Ἄγγελος, περιεῤῥόνει τὰ τοῦ ὀκρίβαντος, ἢ τὰ' ὁι ἐλαιογραφίας γινόμενα ἐπὶ ὀθόνης ἔργα (Tableaux de chevalet), ἁρμόζοντα, ὡς ἔλεγε, μᾶλλον ταῖς γυναιξὶν, ὑπαινιττόμενος ἴσως τὸν Ῥαφαὴλον, ἀποστρεφόμενον τὴν τοιχογραφίαν. Διὸ κατέλιπε ὀλίγιστα ὀκρίβαντος ἔργα, ὧν γινώσκομεν μόνον τρία, τὸ ἐν Καπιτωλίῳ εἰκόνισμα αὐτοῦ, τὴν ἐν τοῖς Offices τῆς Φλωρεντίας Ἁγίαν Οἰκογένειαν αὐτοῦ, καὶ τὰς ἐν τῇ Στοᾷ Πίττι Τρεῖς Μοίρας.

« Ὁ Μιχαὴλ Ἄγγελος, λέγουσιν οἱ σχολιασταὶ τοῦ Βασσάρη, ἐγένετο ἰδιοφυέστατος σχεδογράφος καὶ γλύπτης, εἰ καὶ μὴ ἦτο δημιουργὸς τῶν δύο τούτων τεχνῶν, καὶ ἐμελέτησεν ἐπιμελέστατα τὰ ἔργα τοῦ Γιβέρτου, τοῦ Δοναττέλου, τοῦ Μασακκίου καὶ τοῦ Ὀργάνα, τοῦ Βρουνελέσκη καὶ τοῦ Βεροκκίου, καὶ αὐτοῦ τοῦ Λεονάρδου καὶ Ῥαφαήλου. Ἀλλὰ μάλιστα πάντων ἐμελέτησε καὶ ἐθαύμασε τοὺς δημιουργοὺς τῆς ἰταλικῆς τέχνης καὶ γλώσσης, τὸν Γιῶτον καὶ τὸν Δάντην. Εἰ δὲ καὶ ἡ γραφὶς αὐτοῦ ἀμοιρεῖ τῆς λομβαρδικῆς γλυκύτητος τοῦ Κορρεγίου, τῆς ῥωμαϊκῆς θείας χάριτος τοῦ Ῥαφαήλου, τοῦ βενετικοῦ ἐπαγωγοῦ κάλλους τοῦ Τιντορέτου, τοῦ ἱσπανικοῦ ὄγκου καὶ τῆς δυνάμεως τοῦ Μουρίλλου ἢ τοῦ Ῥιβέρα, τῆς φλαμανδικῆς λαμπρότητος καὶ ἁρμονίας τοῦ Ῥουβηνσίου καὶ τοῦ Ῥεμβράνδου, τῆς γαλλικῆς γαλήνης καὶ λαμπρότητος τοῦ Λεσουέρου

καὶ τοῦ Πουσσίνου,—οὐδὲν ἧττον διαπρέπει ἐπὶ ἀπαραμίλλῳ παραβόλου ἐπινοίας δυνάμει καὶ ἐναργείᾳ καὶ ἀληθείᾳ. Διότι πρὸς τῇ μεθόδῳ ἐκέκτητο τὴν εὐφυΐαν καὶ τὴν σοφίαν, λαβὼν τὴν μὲν παρὰ τῆς φύσεως, τὴν δὲ παρὰ τῆς πατρίδος Φλωρεντίας. «Ἡ τέχνη μου γεννήσει μιμητὰς ἀμαθεῖς διαστρέψοντας αὐτήν», ἔλεγε συνεχῶς. Ἐπειδὴ οἱ μαθηταὶ, ἀμοιροῦντες τῶν ἀρετῶν αὐτοῦ, ἀπομιμούμενοι δὲ μέχρι τῶν ἐλαττωμάτων τῆς χειρὸς αὐτοῦ, ἐξώκειλαν εἰς ματαίας καὶ γελοίας ὑπερβολάς.

Ὁ Μιχαὴλ Ἄγγελος ἀπετέλεσε τὸν κύκλον τῆς παρὰ τοῦ Γιώτου κατασταθείσης Φλωρεντινῆς τέχνης. Διότι μετ' αὐτὸν ἡ μὲν ῥωμαϊκὴ σχολὴ τοῦ Ῥαφαήλου παρήκμασεν, ἡ δὲ βενετικὴ ἐξέπνευε, μόνη δὲ περιεσώθη ἐπί τινα χρόνον ἡ βολωνικὴ, ἥτις δὲν ἠδυνήθη ἵνα διαδεχθῇ μήτε τὴν τῆς Φλωρεντίας μήτε τὴν τῆς Ῥώμης μήτε τὴν τῆς Βενετίας.

Ὁ Μιχαὴλ Ἄγγελος ἐκπροσωπεῖ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ δεκάτου ἕκτου αἰῶνος, νῦν μὲν ῥεμβάζοντας καὶ μελαγχολῶντας, νῦν δ' εὐελπιστοῦντας, νῦν δὲ ἀναστρεφομένους ἐν ὀδύναις μακραῖς, καὶ γεννῶντας τὴν παλιγγενεσίαν. Ὁ Μιχαὴλ Ἄγγελος εἶναι τὸ ἄγαλμα, ἡ μᾶλλον ἀποτετελεσμένη καὶ πανόμοιος εἰκὼν τῆς ἐποχῆς ταύτης. Ὅθεν ἐπεκράτησε μόνος ἐπὶ μακρὸν ἰσχυρῶς. Ἀποθανόντος δ' αὐτοῦ ἔληξεν ἡ τέχνη. Ἀλλ' ὅτε ὁ ΑΡΙΣΤΟΣ ΤΩΝ ΤΕΧΝΙΤΩΝ ἐψυχορράγει (1564), ἐγεννήθη ὁ ΜΕΓΙΣΤΟΣ ΤΩΝ ΣΟΦΩΝ, ὁ Γαλλιλαῖος, προμηνύων τοῖς ἀνθρώποις ὅτι τὸ κράτος τῆς τέχνης διαδέξεται ἡ ἐπιστήμη.

Ὁ Μιχαὴλ Ἄγγελος εἶναι ὁ Ὅμηρος τῆς ζωγραφικῆς· ἐπειδὴ ὁ ὁλέπων τὰς Σιβύλλας καὶ τοὺς Προφήτας ἐνθουσιᾷ ὡς ὁ ἀναγινώσκων τὸν δαιμόνιον ποιητήν. «Ὁ ἀναγινώσκων τὴν Ἰλιάδα τοῦ Ὁμήρου, ἔλεγεν ὁ ποιητὴς Βούχαρδων, καὶ ὁ ὁλέπων τὰς εἰκόνας τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου νομίζει ἀληθῶς ἑαυτὸν γίγαντα εἰκοσάπηχυν.» Ἀξιοθαύμαστον δὲ ὅτι ὁ Μιχαὴλ Ἄγγελος, ὅστις ἐγένετο ζωγράφος καὶ ἀρχιτέκτων, ὁποῖος ὁ Βραμάντης, ζωγράφος καὶ γλύπτης ὁποῖος ὁ Ἀλόνζος Κάνος, ζωγράφος καὶ ποιητὴς ὁποῖος ὁ Ὀργάνας, ὁ Βρονζίνος, ὁ Σεσπεδὲς καὶ ὁ Σαλβάτωρ, ζωγράφος καὶ πολιτικὸς ὡς ὁ Ῥουβήνσιος, καὶ συλλήβδην μέγιστος τούτων ἁπάντων, ὅτι, λέγομεν, ὁ Μιχαὴλ Ἄγγελος, ἠδυγηράσας, ἐξειργάζετο ἐν ταὐτῷ τὰ τρία κάλλιστα αὐτοῦ τριῶν διαφόρων τεχνῶν ἔργα, ἀφ' ὧν ἐγένετο ἀείμνηστος. Διότι κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν ἐδημιούργει μὲν τὸν Μωϋσῆν, ἐζωγράφει δὲ τὴν Ἐσχάτην Κρίσιν, ἤγειρε δὲ τὸν τεράστιον τοῦ Ἁγίου Πέτρου θόλον, μετεωρίζων, ὡς ἔλεγεν, ἐπὶ τοῦ χριστιανικοῦ ναοῦ τὸ Πάνθεον τοῦ Ἀγρίππα· τρανωτάτην παρέχων ἀπόδειξιν ὅτι ἐν τῇ τέχνῃ, ὡς ἐν τῇ φιλολογίᾳ, τὰ κάλλιστα τῶν ἔργων εἶναι συνήθως ἀποτελέσματα τῆς τελείας ἡλικίας, ἐὰν ὁ τεχνίτης ᾖ ὁ συγγραφεὺς, πρὸς τῇ ἐμπειρίᾳ καὶ ἀκμῇ τῆς ἡλικίας, εὐτύχησεν ἵνα διαφυλάξῃ νεαρὰν καὶ γόνιμον τὴν ἐπινοητικὴν δύναμιν.

Β'.

Ἀπὸ τῆς ἐν ἔτει 1530 συμβάσης καταλύσεως τῆς δημοκρατίας ἐν Φλωρεντίᾳ ἤρξατο ἡ πολιτικὴ καὶ ἠθικὴ παρακμὴ πάσης τῆς Ἰταλίας. Ἀλλ' εἰ καὶ εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι τὰ ἀτυχήματα τῆς ἐποχῆς ταύτης, ἀνατρέψαντα τὰ καθεστῶτα καὶ διαφθείραντα τὰ ἤθη, μεγάλως ἐπηρέασαν τὴν τέχνην, οὐδὲν ἧττον ὅμως ἀνάγκη ἵν' ἀποδεχθῶμεν ὅτι ἡ μέθοδος τῆς διδασκαλίας τῆς φλωρεντινῆς τέχνης ὑπεκρύπτετο ἤδη, καὶ κατ' αὐτὴν τὴν λαμπροτάτην αὐτῆς περίοδον, κακήν τινα ἀρχὴν, ἥτις, ἀφανὴς παρὰ τῷ Μιχαὴλ Ἀγγέλῳ καὶ τῷ Σανσοβίνῳ, ἀναφαίνεται ἤδη ἐν τοῖς ἔργοις τῶν διαδόχων αὐτῶν Βανδινέλλου, Σελλίνου, καὶ Ἰωάννου τοῦ ἐκ Βολωνίας, καὶ ἐπιφέρει τὴν παρακμὴν αὐτῆς, τοὐναντίον τῶν τὴν τῶν ἀρχαίων τέχνην διεπουσῶν ἀρχῶν, αἵτινες διετέλεσαν σώζουσαι καὶ ἐπιῤῥωνύουσαι αὐτὴν ἐπὶ μακρόν. Ἴδωμεν ἄρα τί διαφέρουσιν ἀλλήλων αἱ δύο αὗται μέθοδοι, ἡ τῶν Ἑλλήνων καὶ ἡ τῶν Φλωρεντίνων, καὶ διατί ἡ μὲν διετήρησεν ἐπὶ μακρὸν τὴν ἑλληνικὴν τέχνην ἀκμαίαν καὶ λαμπρὰν, ἡ δὲ, ἐξάρασα μεγάλην πρὸς ὥραν τὴν φλωρεντινὴν ἰταλικὴν τέχνην ἐπὶ τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου, ἐγένετο αἰτία τῆς ταχείας αὐτῆς πτώσεως, ἅμ' ἐκλείψαντος ἐκείνου.

Ἀπὸ τοῦ Λεονάρδου Βιγκίου, ὅστις πρῶτος ἐμελέτησε τὴν ἀνατομίαν τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῶν νεκρῶν, ἅπαντες οἱ ζωγράφοι καὶ μάλιστα οἱ γλύπται τῆς παλιγγενεσίας ὥρμησαν ἐμμανῶς πρὸς τὴν σπουδὴν αὐτῆς, φιλοτιμούμενοι ἵνα φιλοσοφήσωσι περὶ τὴν μορφὴν τῶν ὀστῶν, τῶν μυώνων καὶ τὰς ἀποφύσεις καὶ καταφύσεις αὐτῶν, ὅπως ἐννοήσωσι τὴν φύσιν, καὶ τὰς κινήσεις τοῦ ἀνθρώπου. Ἀλλὰ σπουδάζοντες ἐπιμελῶς περὶ τὸν νεκρὸν ἠμέλησαν τέλος τῆς σπουδῆς τοῦ ζῶντος καὶ κινουμένου σώματος. Ἀλλ' οἱ ἀρχαῖοι γλύπται ἐμάνθανον ἐκ τοῦ ἐμψύχου γυμνοῦ παραδείγματος, θεωρουμένου καθ' ἑκάστην ἐν τοῖς γυμνασίοις καὶ ταῖς παλαίστραις, τὰ σχήματα καὶ τὴν δύναμιν αὐτῶν. Καὶ ἀναμφίβολον μὲν εἶναι ὅτι ἡ γνῶσις τῶν ὀστῶν, τῶν μυώνων, τῶν συνδέσμων καὶ τῶν ἐνεργειῶν αὐτῶν βοηθεῖ μεγάλως πρὸς κατανόησιν τῶν κοιλωμάτων καὶ τῶν ἐξοχῶν, αἵτινες μεταβάλλουσιν ἀνὰ πᾶσαν κίνησιν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος. Ἀλλ' ἡ σπουδὴ τοῦ πτώματος δὲν εἶναι ὁ σκοπὸς, ἀλλ' ἡ ὁδός. Διὸ οἱ μαθηταὶ τῆς ζωγραφικῆς καὶ γλυπτικῆς ἀναγκάζονται ἐν τῷ παρόντι ἵνα σπουδάζωσι παρὰ τὰ γυμνὰ ζῶντα σώματα καὶ τὴν ἀνατομίαν τῶν νεκρῶν· διότι ἡ σπουδὴ τοῦ νεκροῦ ἐπιῤῥωνύει τὴν χεῖρα τοῦ τεχνίτου, ὡς ἡ γυμναστικὴ κρατύνει τὸ σῶμα τοῦ γυμναζομένου.

Ἡ ὑψηλὴ σχολὴ τῆς Φλωρεντίας, καίπερ σοφωτάτη, κατέπεσε πτῶσιν ἀπρόοπτον καὶ περιῆλθε ταχέως εἰς οὐδένειαν· διότι οἱ μεγάλοι τεχνῖται, ὑφ' ὧν δορυφορεῖται τρόπον τινὰ ὁ Μιχαὴλ Ἄγγελος, οἵτινες, κατ' ἰδίαν θεωρούμενοι, ἔλαμπον ἂν ὡς ἥλιοι, εἶχον μὲν σοφίαν ἅμα καὶ ἐπινοητικὴν δύναμιν, ἀλλ' ἠμοίρουν τῆς πρώτης τῶν ἀρετῶν τοῦ ἀληθοῦς τεχνίτου, τῆς ἀφελείας δηλαδὴ καὶ ἀληθείας, ἣν πνέουσι πάντα τὰ ἔργα τῶν ἀρχαίων, ἐπιδεικνυμένην ἐν μὲν τῷ ὅλῳ διὰ τῆς ἁπλότητος τῆς παραστάσεως, ἐν δὲ τοῖς μέρεσι διὰ τῆς ἀφελοῦς καὶ ἀνεπιτηδεύτου ἀπομιμήσεως τῶν σχημάτων τῆς φύσεως. Ἀλλ' οἱ Φλωρεντῖνοι τῆς παλιγγενεσίας, ἀντὶ τοῦ ἔχειν παράδειγμα ἁπλῶς τὴν φύσιν, ταύτην ἐν παρέργῳ τιθέμενοι, ἐσπούδαζον μάλιστα περὶ τὰ χαρίεντα αὐτῶν φαντάσματα. Διὸ, ἡττώμενος ὑπὸ τῆς ἀληθείας καὶ ἐναργείας τῶν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἔργων, ὁ θεατὴς οὐδέποτε ἀποσπᾶται αὐτῶν, καὶ, θαυμάσας πρὸς ὥραν τὰ ἔργα τῶν τεχνιτῶν τῆς παλιγγενεσίας, ἐπανέρχεται πάλιν ὡς πιστὸς ἐραστὴς ἐπὶ τὰ ἀρχαῖα. Δι' αὐτὸ δὲ τοῦτο ἐν τῇ Φλωρεντινῇ σχολῇ, ἡ μὲν παρακμὴ προσεγγίζει τοσοῦτον τῇ χρυσῇ ἐποχῇ, ὁ δὲ θάνατος τῇ ζωῇ.

Οἱ Φλωρεντῖνοι δὲν λογίζονται τὴν ἀπολείπουσαν αὐτοὺς ἀφέλειαν· ἀλλ' ἀγαπῶσι τὴν ἐπιστήμην, θηρεύοντες μᾶλλον τὸ ὑπερβαίνειν καὶ νικᾷν πᾶν ὅ,τι δύσκολον ἢ τὸ ἀπομιμεῖσθαι τὰς ἀφελεῖς τῶν ἀρχαίων στάσεις· διὸ βλέπομεν ἐπικρατοῦντα ἐν ἅπασιν αὐτῶν τοῖς ἔργοις τὰ μάλιστα προσβεβιασμένα καὶ διάστροφα σχήματα καὶ τὰς ἀλλοκοτάτας ἀπόψεις, διότι ἀπέβλεπον μᾶλλον εἰς πομπικὴν ἐπίδειξιν σοφίας προσποιήτου ἢ ἀληθοῦς, τελευτώσης μόνον εἰς ἀμαθῆ σεμνοπροσωπίαν.

Ὁπόσον πλῆθος βιβλίων συνεγράφησαν περὶ τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου, ὁπόσας θεωρίας ἀνέπτυξαν οἱ περὶ τὴν τέχνην φιλοσοφοῦντες ἀνακείμενοι εἰς τὰ ἔργα αὐτοῦ! Καὶ ὅμως πάντες ἀρνοῦνται αὐτῷ ὅ,τι μάλιστα ἐξῆρεν αὐτὸν μέγαν, τὴν παρατήρησιν τῆς φύσεως. Ἐπειδὴ οἱ πλεῖστοι τῶν συγγραφέων παριστάνουσιν ἡμῖν τὸν Μιχαὴλ Ἄγγελον πλήττοντα τὸ μέτωπον ὅπως ἐξαγάγῃ θαύματα, καὶ τεχνίτην, ὁποῖοι ἐγένοντο οἱ ἐπὶ τὸ χεῖρον τετραμμένοι αὐτοῦ διάδοχοι, οἵτινες ἀμελήσαντες τῆς σπουδῆς τῆς φύσεως, ἐξώκειλαν εἰς τὴν ἀνίατον ἐπιτήδευσιν, καὶ οὕτω διέφθειραν τὴν τέχνην. Καὶ ὅτε λέγουσιν (Taine, Philosophie de l'art) ὅτι ὁ Μιχαὴλ Ἄγγελος «ἐμήκυνε τὸν κορμὸν καὶ τὰ μέλη, διέστρεψε τὸν κορμὸν ἐπὶ τοῦ ἰσχίου, ἐκοίλανε τὰς κόγχας, ἐῤῥυτίδωσε τὸ μέτωπον κατὰ τὸν ὀφρυάζοντα λέοντα, ἐσώρευσεν ἐπὶ τῶν ὤμων σωροὺς μυώνων, ἐπέτεινεν ἐπὶ τῆς ῥάχεως ἀγκιστρωτοὺς τοὺς τένοντας καὶ τοὺς σπονδύλους, ἐπικειμένους ἀλλήλοις ὡς ἅλυσιν σιδηρᾶν ὑπέρτονον μέχρι διαῤῥήξεως,» ἔπρεπεν ἐν ταὐτῷ ἵνα εἴπῃ ἅμα ὅτι οἱ ἀγκιστρωτοὶ οὗτοι σπόνδυλοι καὶ οἱ πολυπληθεῖς μύωνες εἶναι πεπλασμένοι καὶ ἀπεικασμένοι οὕτως ἀκριβῶς, ὥστε τὸ φανταστικὸν φαίνεται ἀληθές. Εἰ δὲ μὴ, ἐπιδεικνύει τὸν Μιχαὴλ Ἄγγελον καθ' ἓν μόνον, καὶ πράττει ὡς οἱ μετ' αὐτὸν τεχνῖται, οἵτινες παρ' οὐδὲν τιθέμενοι τὴν ἀλήθειαν, ἔφθειραν τὴν σχολὴν αὐτοῦ, νομίζοντες ὅτι ἦσκουν τὴν

τέχνην κατὰ τὰ παραγγέλματα αὐτοῦ. Καὶ ὡς ὁ κισσὸς καταξηραίνεται καὶ ἀπομαραίνεται, ὁπότε δὲν προσάπτεται τῷ δένδρῳ δι' ἰσχυρῶν ῥιζῶν, οὕτω καὶ ἡ τέχνη, ὁπότε ἡ ἰδέα τοῦ κάλλους δὲν ἀνάκειται εἰς τὴν ἀλήθειαν, ἤτοι εἰς τὴν ἀπομίμησιν τῆς φύσεως, ἀπομαραίνεται καὶ ἀφανίζεται.

Ὁ βίος τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου καὶ ἅπαντα τὰ ἔργα αὐτοῦ μηνύουσι τὴν βαρεῖαν ἀθυμίαν τῆς γενναίας αὐτοῦ ψυχῆς πρὸς τὴν πανταχοῦ τῆς Ἰταλίας ἐπικρατοῦσαν ἀδικίαν, τὴν πάγκοινον διαφθορὰν τῶν ἠθῶν καὶ τὴν ἀνέλπιστον αὐτῆς δουλείαν. Ἔλκων τὸ γένος ἐκ τοῦ ἀρχαίου καὶ εὐγενεστάτου οἴκου Κανόσσα, ἐπιφανοῦς γενομένου ὡς ἐπιγαμβρεύσαντος τῷ αὐτοκρατορικῷ γένει, ὅπερ ἡγεμόνευσε πρότερον τῆς Μαντούας καὶ ἔδωκε δυνάστας τῇ Φλωρεντίᾳ, ἦτο ἐκ τῆς ταξεως τῶν ἐνδεῶν εὐγενῶν, οἵτινες, ἀφαιρεθέντες τὰ ὑπάρχοντα κατὰ τοὺς ἐπαλλήλους πολέμους καὶ νεωτερισμοὺς τῶν Φλωρεντίνων, προσεγράφοντο ταῖς συντεχνίαις, ζητοῦντες ἵν' ἀνορθώσωσι τὰ ἑαυτῶν πράγματα ἐργαζόμενοι, καὶ ἦλθεν, ὡς εἰδομεν, μαθητεύσων καὶ ἐργασόμενος παρὰ τὸν χρυσοχόον Γουϊρλανδάγιον. Ἀλλὰ μετά τινα καιρὸν Λαυρέντιος ὁ Μεγαλοπρεπὴς, γνωρίσας τὸν νέον Μιχαὴλ Ἄγγελον διατρίβοντα ἐπιμελῶς περὶ τὴν σπουδὴν τῶν ἀρχαίων, ἐδέχθη παρ' ἑαυτῷ, ἐξισῶν αὐτὸν τοῖς ἰδίοις παισίν. Ὁ Μιχαὴλ Ἄγγελος ἐγένετο ὁμοτράπεζος μὲν τοῦ δουκὸς, φίλος δὲ καὶ συμμαθητὴς τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ὅστις ἐμελλεν ὕστερον ἵν ἀναγορευθῇ πάππας, ἐπονομασθεὶς Λέων δέκατος. Κατὰ τοῦτον μόνον τὸν καιρὸν εὐημέρησεν ἐν τῷ βίῳ.

Ἐκτοτε ἡ Ἰταλία ὑπέστη ἐπαλλήλως πολλά. Ἀποθανόντος Λαυρεντίου τοῦ Μεγαλοπρεποῦς ὁ υἱὸς καὶ διάδοχος αὐτοῦ Πέτρος ὁ δεύτερος παραδίδει τοῖς Γάλλοις τὰ ἐν τῇ Τοσκάνῃ φρούρια, ἤτις προδοσία ἐργάζεται τὴν ἐκδίωξιν αὐτοῦ. Τότε ὁ Σαβαναρόλας παντοδύναμος γενόμενος ἐν Φλωρεντίᾳ, ἐξανίσταται δριμὺς καὶ ἀμείλικτος πρὸς τὰ κακουργήματα τοῦ Ῥοδερίγου Βόργια, ἐκλεχθέντος πάππα ἐπονομασθέντος Ἀλεξάνδρου ἕκτου, καὶ ἀποθνήσκει καὶ αὐτὸς τὸν διὰ τῆς πυρᾶς θάνατον.

Ἡ Φλωρεντία καταφθείρεται ἐπὶ πέντε ὅλα ἔτη ὑπὸ παντοίων κακῶν. Ὁ Σοδερίνης κατορθοῖ ἵνα φυλάξῃ ὀλίγον ἔτι καιρὸν τὴν ὁμοκρατίαν. Ἀλλὰ κατὰ τὸ 1512 οἱ Μέδικοι ἔρχονται πάλιν εἰς τὴν Φλωρεντίαν, καὶ ἐκδιώκονται πάλιν μετ' ὀλίγους ἐνιαυτούς. Τὰ γαλλικὰ καὶ ἱσπανικὰ στρατεύματα διατρέχουσιν ἅπασαν τὴν Ἰταλίαν, ἣν μεταχειρίζονται πανταχοῦ ὡς χώραν ἐπίκτητον. Κατὰ δὲ τὸ 1527 ἡ Ῥώμη διαπορθεῖται ὑπὸ τοῦ στρατεύματος τοῦ κοντοστάβλου Βουρβῶνος οὕτως, ὡς οὐδέποτε οὐδεὶς εἶδε μέχρι τότε ἀπὸ τοῦ Γενσερίκου καὶ τῶν Βανδάλων. Πολλαὶ τῶν τοιχογραφιῶν τοῦ Ῥαφαήλου βλάπτονται· οἱ δὲ τεχνῖται φεύγουσιν ἀνυπόδητοι ἀπὸ τῆς Ῥώμης. Ἡ δὲ Ἰταλία ὑποδουλοῦται ἅπασα, θαλλούσης τῆς παλιγγενεσίας,

Ὁ Μωϋσῆς. — Ἄγαλμα τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου.

πλὴν τῆς Φλωρεντίας, ἀντεχούσης ἔτι πρὸς τὸν πάππαν καὶ τὸν αὐτοκράτορα, οἵτινες ἔρχονται πολιορκήσοντες αὐτήν. Ὁ Μιχαὴλ Ἄγγελος, ἐπιτετραμμένος τὴν ἄμυναν τῶν τειχῶν τῆς πόλεως, ἀντέσχεν ἡρωϊκῶς μαχόμενος ἐπὶ ἔνδεκα μῆνας. Μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς πόλεως, μὴ θέλων ἵνα βλέπῃ τυραννουμένην τὴν πατρίδα, ἀνεχώρησεν εἰς Ῥώμην. Καὶ ὅτε ὕστερον ὁ μέγας δοὺξ ἦλθεν εἰς Ῥώμην, ὁ Μιχαὴλ Ἄγγελος, ὑπέργηρως ἤδη ὤν, καὶ ἀναμιμνησκόμενος ὅσα εὐηργετήθη παρὰ τῶν Μεδίκων, ἦλθεν ἀσπασόμενος αὐτόν. Ὁ δὲ δοὺξ ἐδέχθη τὸν ἄνδρα ὀρθιος, καὶ ἠνάγκασεν ἵνα καθίσῃ παρ' αὐτὸν ὀρθοστατοῦντα, ἐφ' ὅσον διέμεινεν ἡ ἔντευξις. Ἀλλὰ μάτην ὁ δοὺξ προτείνει αὐτῷ μεγάλα ὅπως ἐπανέλθῃ εἰς τὴν δεδουλωμένην πατρίδα.

Ἐν ἔτει 1564 ὁ Μιχαὴλ Ἄγγελος ἀποθνήσκει, καὶ, ἐν ᾧ πάντες ἐν Ῥώμῃ ἡτοίμαζον αὐτῷ κηδείαν μεγαλοπρεπεστάτην, δύο Φλωρεντῖνοι, ἀποσταλέντες παρὰ τῶν Μεδίκων, ἀφεῖλον κρυφίως αὐτὴν ταύτην τὴν νύκτα τοῦ θανάτου τὸν νεκρὸν, καὶ μετεκόμισαν εἰς τὴν Φλωρεντίαν, ἔνθα οἱ Μέδικοι ἐνεταφίασαν αὐτὸν ἀξίως τῆς φήμης καὶ τῆς ἀρετῆς τοῦ ἀνδρός.

Οὕτως ἄρα ὁ Μιχαὴλ Ἄγγελος, σφόδρα μὲν δημοκράτης ὤν, εἶδε καταλυθείσας ἐκ διαδοχῆς ἁπάσας τὰς ἐν Ἰταλίᾳ δημοκρατίας· φιλόπατρις δὲ διάπυρος, ἐγένετο ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔτη αὐτόπτης τῶν ἀπὸ τῶν ξένων ἐπαλλήλων ἐπιδρομῶν τῆς πατρίδος· τεχνίτης δὲ ἐνθουσιῶν, οὐ μόνον προεῖπε τὴν παρακμὴν τῆς ἰταλικῆς τέχνης, ἀλλὰ καὶ εἶδεν αὐτὴν ἐπελθοῦσαν ἀνίατον· καθολικὸς δὲ ζηλωτὴς, εἶδε τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν στασιάσασαν καὶ ἀφαιρεθεῖσαν τὸ ἥμισυ τῆς Εὐρώπης ὑπὸ τοῦ Λουθήρου· χριστιανὸς αὐστηρὸς, διήγαγε τὸν βίον ἐν μέσῳ τῶν ἀβροδιαίτων καρδιναλίων, οἵτινες, ἐπιτρέποντες τοῖς δικαστηρίοις τῆς Ἱερᾶς Ἐξετάσεως τὴν σωτηρίαν τῆς θρησκείας, καταψηφιζομένοις τῶν ἀσεβούντων τὸν διὰ τῆς πυρᾶς θάνατον, διήγαγον ἐν τοῖς κοιτῶσι τῶν ἑταιρῶν βίον ἀνελεύθερον, γράφοντες λατινιστὶ ἐρωτικὰ ᾠδάρια· ἀῤῥάμενος δὲ τοῦ ἐπὶ μακρὸν παραταθέντος ἐπιτηδεύματος αὐτοῦ, ἀκμαζούσης λαμπρῶς τῆς παλιγγενεσίας, εἶδε τὰ πάντα ταχέως καταπίπτοντα περὶ ἑαυτόν. Καὶ ἦδη γέρων περίλυπος ὤν, ἐπέζησε πᾶσι τοῖς ἄκροις τῶν Ἰταλῶν ἀνδράσιν. Ἐπειδὴ ὁ Λεονάρδος δὰ Βίγκιος, ὁ Ῥαφαὴλος, ὁ Ἀνδρέας δὲ Σάρτος, ὁ Σαβοναρόλας, ὁ Ἀρίοστος, Λαυρέντιος ὁ Μεγαλοπρεπὴς, Ἰούλιος ὁ δεύτερος, Λέων ὁ δέκατος, ὁ Μακιαβέλλης, οἱ μέγιστοι τῶν συγχρόνων αὐτῷ ἀνδρῶν ἀπέθανον πρὸ αὐτοῦ· ὁ δὲ μόνος ἐπιζήσας τοῖς μεγάλοις τεχνίταις Τισιανὸς ἦτο ἤδη ἑκατοντούτης. Ἡ ἐρημία ἐγένετο ἤδη δεινὴ περὶ αὐτόν· διότι πάντες οἱ μεγάλοι τὸν νοῦν καὶ τὸν χαρακτῆρα ἄνδρες ἠφανίσθησαν· ἡ δὲ Ἰταλία, τὸ πρώην πρῶτον τῆς Εὐρώπης ἔθνος, ἐγένετο, κατὰ τὴν προφητείαν τοῦ Σαβοναρόλα, γέλως καὶ ὄνειδος τοῖς ἀνθρώποις.

Τὸ ἔνδον τῆς ἐν Ῥώμῃ ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Πέτρου.

Γ.

Ὁ Μιχαὴλ Ἄγγελος προεῖδε καὶ ἐγένετο αὐτόπτης τούτων ἁπάντων. Καὶ ἤδη ἤσθετο τὰ πάντα καταφαυλιζόμενα περὶ αὐτόν, ἀνθρώπους καὶ πράγματα· καὶ εἶδε γεγηρακὼς ἐπικρατοῦσαν πανταχοῦ τὴν μικροψυχίαν, τὴν ἀπὸ τῶν ἑταιρῶν ῥᾳδιουργίαν, καὶ τὰ χαμαίζηλα πάθη ἀντικαθιστάμενα ἀντὶ τῆς πρώην δημοκρατικῆς μεγαλοφροσύνης καὶ ῥώμης. Διὸ καὶ ἅπανα αὐτοῦ τὰ ἔργα ἀποπνέουσι τὴν βαρεῖαν τῆς εὐγενοῦς αὐτοῦ ψυχῆς ἀθυμίαν. Μὴ ζήτει παρ' αὐτῷ γαληναῖον κάλλος, ᾧτινι ἐνησμένιζον οἱ Ἕλληνες. Οὐδέποτε ἐγνώρισεν αὐτό· ἐπειδὴ προτιμᾷ τῶν θεῶν τοὺς Τιτᾶνας· μηδὲ τὴν γλυκεῖαν ἔκστασιν τῶν χριστιανῶν· ἐπειδὴ προτιμᾷ τὰς Γραφὰς τοῦ Εὐαγγελίου. Διότι ὁ δακρύων καὶ καταρώμενος Ἱερεμίας εἶναι προσιλέστερος αὐτῷ τοῦ ἐπιεικοῦς Ἰησοῦ, ὃν ἀπεικάζει ὡς δικαστὴν ὀργιζόμενον καὶ ἀμείλικτον. Τίς δὲν ἐκινήθη θεωρῶν τοὺς ἐν τῷ Λούβρῳ εὑρισκομένους δύο κολοσσαίους αἰχμαλώτους, ὧν ὁ μὲν, ὀπισθόχειρ ὤν, φαίνεται τηκόμενος καὶ ματαιοπονῶν, ὁ δ' ἕτερος, [ὑπεραλγῶν καὶ ὑπεραντλούμενος τό τε σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν, διατελεῖ ὑπομονητικὸς] καὶ σεμνοπρεπὴς τὴν ὄψιν.

Οἱ δύο οὗτοι ἀνδριάντες ἔμελλον, ὡς εἴπομεν, ἵνα κοσμήσωσι τὸ ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου διαγραφὲν κολοσσαῖον μαυσωλεῖον Ἰουλίου τοῦ δευτέρου, μετὰ πλείστων ἄλλων, ὧν ὁ μάλιστα διαβεβοημένος εἶναι ὁ Μωυσῆς. Οὐδὲν δὲ ἴσως ἔργον τῆς νεωτέρας γλυπτικῆς ἐθαυμάσθη οὐδὲ πάλιν διεβλήθη οὕτως ἐμπαθῶς ὡς ὁ ἀνδριὰς οὗτος. Ὁ Βασσάρης, ἐγκωμιάσας αὐτὸν μεγοπρεπέστατα, συμπεραίνει λέγων· « Τὸ ἔργον εἶναι οὕτω τέλειον, ὥστε ὁ Μωϋσῆς νῦν εἴπερ ποτὲ δύναται ἵνα ὀνομασθῇ θεοφιλής· ἐπειδὴ ὁ θεὸς ἠθέλησεν ἵν' ἀναστήσῃ αὐτὸν διὰ τῆς χειρὸς τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου. »

Ἀλλ' ὅτε, τελευτῶντος τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ὁ Βίγκελμαν καὶ οἱ περὶ αὐτὸν, ἤρξαντο ἵνα ἐγκωμιάζωσιν ὑπὲρ πᾶν ἄλλο τὴν μεγάλην ἀρέλειαν καὶ ἀλήθειαν, ἥτις ἐπιπρέπει πᾶσι τοῖς τῶν ἀρχαίων ἔργοις, ὁ Μωυσῆς ἐψέχθη μεγάλως, μάλιστα διὰ τὴν πρὸς σάτυρον ὁμοιότητα αὐτοῦ. Ὁ δὲ Ῥίχαρδσων ἔγραφεν ὅτι « ὁ Μωϋσῆς εἶναι οὕτως ὅμοιος πρὸς τράγον, ὥστε ἀνάγκη ἵν' ἀποδεχθῶμεν ἢ ὅτι ὁ Μιχαὴλ Ἄγγελος ἔπλασεν αὐτὸν τοιοῦτον ἐκ προαιρέσεως, ὅπερ πιθανώτατον, ἢ ὅτι, μὴ γνωρίσας τὸν χαρακτῆρα τοῦ Μωϋσέως, ἀντὶ τοῦ ἐξᾶραι ὑπὲρ ἄνθρωπον, κατεβίβασεν αὐτὸν εἰς τὸ θηριῶδες. »

Ἀλλ' ἐὰν θελήσωμεν ἵνα ἀφέλωμεν τῶν ψόγων τούτων τὸ σφοδρὸν καὶ τὸ ὑπερβάλλον, ὁμολογητέον ὅτι ἡ γνώμη τοῦ κριτικοῦ τούτου δὲν εἶναι παντελῶς ἐψευσμένη, μάλιστα ἐὰν παραβάλωμεν τὰ ἔργα τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου πρὸς τὰ κάλλιστα ἔργα τῆς γλυπτικῆς τῶν ἀρχαίων. Ἐπειδὴ ἐν τῷ ἠκρωτηριασμένῳ ἀγάλματι τοῦ Βελβεδέρε, ἐν τῷ Λαοκόοντι, τὸ πρῶτον ἐκπλῆττον ἡμᾶς εἶναι ἡ θαυμασία αἴσθησις τοῦ μετρίου, ἡ εὐρυθμος ἰσορροπία, ἥτις ἀντισηκοῖ πάντα τὰ μέρη καὶ ἀπεργάζεται τὸ τέλειον, τὸ ἥρεμον καὶ σεμνοπρεπὲς αὐτῶν.

Ἀλλ' ὁ Μωϋσῆς, ἡ Εὐσέβεια καὶ αἱ εἰκόνες τῶν τάφων τῶν Μεδίκων ἐκπλήττουσι μᾶλλον διὰ της ὑπερβολῆς ἢ τῆς ἐναρμονίου συζυγίας τοῦ ῥυθμοῦ καὶ τῆς ἀληθείας.

Ὁ βλέπων τὰ κάλλιστα ἔργα τῶν ἀρχαίων ἢ ἐνθουσιᾷ ἢ μένει ἀπαθὴς, καθὰ ἐννοεῖ αὐτὰ πλέον ἢ ἔλαττον, ἀλλὰ σπανίως φιλονεικεῖ· οὐδεὶς δὲ δύναται ἵνα κρίνῃ ἀπαθῶς τὰ ἔργα τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου. Ἀλλ' εἴτε ἐραστὴς αὐτοῦ εἶναι εἴτε ἐναντίος αἰσθάνεται πάντοτε τὴν ἔκπληξιν, ἣν ἐργάζεται ὑπερφυὴς τις σώματος ῥώμη.

Ἡ ἐν Φλωρεντίᾳ πλατεῖα della Loggia dei Lanzi κοσμεῖται ὑπὸ πολλῶν ἀνδριάντων, οἵτινες παρέχουσιν οἱονεὶ σύνοψιν τῆς ἱστορίας τῆς φλωρεντινῆς γλυπτικῆς. Ἡ Ἰουδὶθ, ἔχουσα διὰ χειρὸς τὴν κεφαλὴν τοῦ Ὁλοφέρνους, ἔργον τοῦ Δονατέλλου· ὁ Δαυὶδ τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου· ὁ Περσεὺς, φέρων τὴν κεφαλὴν τῆς Μεδούσης, ἔργον τοῦ Βεμβενούτου Σελίνη· τὸ σύμπλεγμα τοῦ Ἡρακλέους καὶ τοῦ Κάκου, ἔργον τοῦ Βανδινέλλη· ἡ περίφημος κρήνη τοῦ Ἀμμανάτου, ἐν ᾗ ὁ Ποσειδὼν ἐπιβαίνων ἅρματος κογχοειδοῦς, ἐλαύνεται ὑπὸ τεσσάρων ἵππων, παρατεμπόμενος ὑπὸ Τριτώνων καὶ Νηρηίδων, ἅπαντες οὗτοι οἱ ἀνδριάντες συνιστῶσι τὸ τελειότατον ὑπαίθριον μουσεῖον τῆς φλωρεντινῆς γλυπτικῆς τέχνης καὶ σχολῆς.

Ὁ ἰατρὸς Hayes αἴρων τὴν ἀμερικανικὴν σημαίαν ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τοῦ περὶ τὸν πόλον πλωΐμου ὠκεανοῦ.

ΕΚΔΡΟΜΑΙ

Εἰς Τας

ΠΕΡΙ ΤΟΥΣ ΠΟΛΟΥΣ

ΘΑΛΑΣΣΑΣ

ΝΕΩΤΑΤΑΙ ΕΞΕΥΡΕΣΕΙΣ.

Ε'.

Ἡ περὶ τὸν βόρειον πόλον πλώϊμος θάλασσα.

Ὁ συγγραφεὺς τῆς ἑπομένης ἐκθέσεως μετέσχεν ὡς χειρουργὸς ἀπὸ τοῦ 1853-1855 τῆς ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ Kane κατὰ τὸν ἀρκτικὸν πόλον γενομένης περιοδείας, ἧς διηγήθημεν τὰ κυριώτατα περιπτώματα ἐν τῷ δευτέρῳ τεύχει τῆς Ἐθνικῆς Ἐπιθεωρήσεως. Ὑπερθαυμάζων καὶ οὗτος, ὡς ὁ Μόρτων, τὴν νέαν ἐπιστημονικὴν θεωρίαν, καθ' ἣν ὁ ἀρκτικὸς πόλος δὲν καλύπτεται, ὡς κοινῶς μέχρι τοῦδε ἐνομίζετο, ὑπ' ἀϊδίων πάγων, ἀλλὰ περιέχεται κύκλῳ ὑπὸ θαλάσσης ἀπαγοῦς καὶ πλωτῆς, καὶ πεπεισμένος ὅτι ἡ θάλασσα αὕτη ἔπρεπεν ἵνα ἦναι πλώϊμος παντὶ πλοίῳ κατορθώσαντι ἵνα διαπεράσῃ τὸν μᾶλλον ἢ ἧττον συμπαγῆ κύκλον τῶν κρυσταλλίνων ὀρῶν καὶ παγώνων, τὸν ἀφορίζοντα αὐτὴν κυκλόθεν, ἔκρινεν ἵνα προσθῇ νέας ἀποδείξεις ταῖς ἤδη ὑπαρχούσαις, δι' ὧν οἱ θαλασσοπόροι τοῦ δεκάτου ἕκτου αἰῶνος, καὶ ἐσχάτως ὁ Σκόρεσβης, ὁ Βράγγελ, ὁ Πάρρης καὶ ὁ ἰατρὸς Kane ἐβεβαίωσαν ἤδη ταύτην τὴν ὑπόθεσιν.

Κρατυνθεὶς δὲ παντὶ τρόπῳ τῇ προαιρέσει ταύτῃ ὑπὸ τῶν ἐπιστημονικῶν ἑταιρῶν, καὶ τῶν ἐξοχωτάτων σοφῶν, παραινούντων, ἀναθαῤῥυνόντων αὐτὸν καὶ βοηθούντων, ὁ ἰατρὸς Hayes ἦτο ἤδη κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 1860 ἐν τῷ λιμένι τοῦ Βόστων, ἐπιβαίνων τῆς γοελέττας Ἡνωμένων Πολιτειῶν, ὁπλισθείσης καὶ ἐπισκευασθείσης ἐπιμελέστατα, ὡς ἀπαιτεῖ ὁ εἰς τὰς πρὸς ἄρκτον θαλάσσας πλοῦς, ἐφοδιασθείσης δὲ πᾶσι τοῖς ἀναγκαίοις πρὸς τὸ ἐξετάζειν ὑπὸ τὰ ὑψηλὰ ταῦτα πλάτη τὰ περὶ τὴν φύσιν τῆς ὑδρογείου ἡμῶν σφαίρας.

Τὸ πλήρωμα τοῦ πλοιαρίου τούτου συνέκειτο ἐξ ἑνδεκα ναυτῶν, ἑνὸς ναυάρχου, ἑνὸς ἀστρονόμου, καὶ τοῦ ἰατροῦ Αὐγούστου Σοντὰγ, νέου σοφοῦ, συνειθισμένου ἤδη πρὸς τὰς ἐπικινδύνους περὶ τοὺς πόλους ἀποστολάς. Ἐπειδὴ, ὡς ὁ ἰατρὸς Hayes, μετέσχε καὶ οὗτος τῆς ἀποστολῆς τοῦ ἰατροῦ Kane.

Τῇ 16 ἰουλίου ἡ μικρὰ γοελέττα ἀνέπασε τὴν ἄγκυραν, καὶ ἐξέπλευσε τοῦ κόλπου τοῦ Βόστων, χαιρετιζομένη παρὰ τοῦ πλήθους, εὐχομένου αὐτῇ αἴσιον τὸν μακρὸν πλοῦν. Ὀλίγαις δ' ὕστερον ὥραις εἰσεδύετο εἰς τὰς ὁμιχλώδης θαλάσσας τῆς Νέας Γῆς. Ἀλλὰ δῶμεν μᾶλλον τὸν λόγον τῷ ἀρχηγῷ τῆς ἀποστολῆς.

Οὐδὲν ἄξιον λόγου συνέβη ἡμῖν, λέγει προοιμιαζόμενος ὁ ἰατρὸς Hayes, κατὰ τὸν ἀπὸ τῆς Ἀμερικῆς εἰς τὴν Γροιλανδίαν διάπλουν, καθ' ὃν ἠσχολούμην περὶ τὸ πλήρωμα. Συγκαλέσας τοὺς ἀξιωματικοὺς καὶ τοὺς ναύτας ἔλεγον εἰς αὐτοὺς ὅτι, μέλλοντες τοῦ λοιποῦ ἵνα συστήσωμεν μόνοι μικρὰν κοινωνίαν ἐπὶ πολλοὺς ἴσως μῆνας, ἀνάγκη πᾶσα, ὠφελείας χάριν καὶ δόξης, καὶ τῆς ζωῆς αὐτῆς, ἵνα γνωρίσωμεν ἕκαστος τὰ χρέη, τὰ συνδέοντα ἡμᾶς πρὸς ἀλλήλους, καὶ ὅτι, ἐὰν ἔχωμεν αὐτὰ παντοτε πρὸ ὀφθαλμῶν, δυνησόμεθα ἐν' ἐπιτελέσωμεν εὐκολώτερον τὴν μεγάλην ἡμῶν ἐντολήν. Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθησαν πάντες ὅτι προθύμως πράξουσι πάντα τὰ συντείνοντα εἰς τὴν κοινὴν σωτηρίαν. Καὶ ἀληθῶς ἀπὸ τῆς ἀρχῆς μέχρι τέλους τῆς ἀποστολῆς οὐδείς ποτε ἠπείθησε τοῖς ἐμοῖς προστάγμασι, καὶ πάντες ἐπειθάρχουν κατὰ τὰ ὡμολογημένα.

Ἐν τούτοις τὰ πλάτη παρήρχοντο ὑπὸ τοῦ ταχέος ὁλκοῦ τοῦ πλοίου, καὶ μετά τινας ἡμέρας παρεπλέομεν τὰς τραχείας τῆς Γροιλανδίας ἀκτάς. Τῇ δὲ 31 ἰουλίου, κατὰ τὴν ὀγδόην τῆς ἑσπέρας ὥραν, διέβημεν χαίροντες ὑπὲρ τὸν ἀρκτικὸν πολικὸν κύκλον, ἄραντες τὰς σημαίας καὶ πυροβολοῦντες, σημαίνοντες οὕτως ὅπόσον εὐφραινόμβα πάντες φθάσαντες τέλος εἰς τὰς πρὸς τὰς ἐρεύνας ἡμῶν διωρισμένας θαλάσσας.

Κατὰ τὰς εἴκοσι πρώτας ἡμέρας τῆς θαλασσοπλοΐας ἡμῶν διηνύσαμεν, μέσην ὁδὸν βαδίζοντες, 180 χιλιόμετρα ἀνὰ πᾶσαν ἡμέραν. Ἡ γῆ τῆς Γροιλανδίας ἀπεκρύπτετο πρὸς ἡμᾶς τῆς πολλῆς ἕνεκα ὁμίχλης. Ἀλλ' ἤδη παρηλλάξαμεν τὸ πρῶτον κινητὸν ἐκ πάγου ὄρος, καὶ εἴδομεν τὸν ἥλιον τοῦ μεσονυκτίου, καὶ εἰσηρχόμεθα εἰς τὴν περίοδον τῶν ἀπεράντων ἡμερῶν. Ὁ ἥλιος ἐφώτιζεν ἔτι τὸν κοιτῶνά μου, ὅτε τὸ ὡρολόγιον ἐσήμαινε μεσονύκτιον. Ἀλλ' ἐγὼ μὲν συνεθισθεὶς ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν πρὸς τοῦτο δὲν ἐξεπλησσόμην, ἀλλ' οἱ λοιποὶ συνοδοιπόροι, βλέποντες τὸν ἥλιον, δὲν ἠδύναντο ἵνα κοιμῶνται, καὶ ἐπανῶντο ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, ἀναμένοντες τὴν δύσιν αὐτοῦ καὶ τὸ λυκόφως, ὅπως ἀπέλθωσιν εἰς ὕπνον.

Τῇ ἐπαύριον τῆς διαβάσεως τοῦ ἀρκτικοῦ περὶ τὸν πόλον κύκλου ἀπαντήσαμεν τὸ δεύτερον κρυστάλλινον πλέον ὄρος. Ἀκούων τὸν ῥόχθον τῶν κυμάτων, ῥηγνυμένων πρὸς τὸν ὑπὸ τῆς ὁμίχλης κεκαλυμμένον καὶ ἀόρατον ἔτι μέγιστον ὄγκον, ὁ ἀγρυπνῶν φύλαξ ἡτοιμάζετο ἵνα ἐκφωνήσῃ· « Γῆ, γῆ! » ὅτε ἐν ἀκαρεῖ ὁ φοβερὸς κολοσσὸς ἐξῆλθε μεγαλοπρεπέστατος τῆς ὁμίχλης καὶ κατεφέρετο λάβρος πρὸς ἡμᾶς. Εὐτυχῶς ἐκκλίναντες ἀπεφύγομεν τὸν κίνδυνον,

καὶ εἴδομεν αὐτὸν ἀποχωροῦντα καὶ διαγραφόμενον ἐν τῇ ὁμίχλῃ ἐν σχήματι ἀῤῥύθμου πυραμίδος, ἐχούσης πλάτος μὲν ὡς τριακοσίων ποδῶν, ὕψος δὲ ὡς ἑκατὸν πεντήκοντα. Ἡ κορυφὴ αὐτῆς ἐνεβάπτετο εἰς τὰς νεφέλας. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον, τῆς ὁμίχλης ἀῤῥνης διαῤῥαγείσης, διείδομεν τὴν καταστράπτουσαν αὐτῆς κορυφὴν, περὶ ἣν λεπταὶ ἀτμίδες περιείλιττον τοὺς δυστραπέλους αὐτῶν ἑλιγμούς. Ὁ γίγας ἔβαινε μεγαλοπρεπὴς καὶ ἀπαθέστατος πρὸς τὰς θωπείας τῶν κυμάτων, κωφεύων καὶ ἀναισθητῶν πρὸς τοὺς γέλωτας ἢ τοὺς ὀδυρμοὺς αὐτῶν.

Τῇ 31 ἐῤῥάσαμεν παρὰ τὴν νοτίαν ἄκραν τῆς νήσου Δίσκω. Διὰ τῆς διαῤῥαγείσης ὁμίχλης διείδομεν ὄρη ὑψηλότατα καὶ χιονόβλητα, ἄτινα, εἰ καὶ ἀφανισθέντα πάλιν ἐν τῇ ὁμίχλῃ, ἐσήμαινον ἡμῖν ὅτι προσεπλέομεν πρὸς τὴν γῆν, καὶ ἀπεδείξαμεν ὑπερηφάνως ὅτι, καίτοι διὰ τοσαύτης πλέοντες ὁμίχλης, ἐλογισάμεθα κάλλιστα τὴν πορείαν ἡμῶν κατὰ τὴν περὶ τὴν 70^0 γεωγραφικὴν ἡμῶν τοποθεσίαν.

Τοὐντεῦθεν ὁ πλοῦς κατέστη ἡμῖν ἥδιστος καὶ λίαν ψυχαγωγός. Τῇ ἐπαύριον ἡ γῆ τῆς Γροιλανδίας ἐξετινάσσετο τὰς νεφέλας, καὶ ἠωρεῖτο ἔμπροσθεν ἡμῶν τραχεῖα καὶ φαραγγώδης, ἔχουσα εὐρείας μὲν τὰς κοιλάδας, βαθείας δὲ τὰς γαράδρας, σεμνὰ δὲ τὰ ὄρη, διέῤῥωγότας δὲ τοὺς σκοπέλους καὶ ζοφεροὺς, καὶ καθόλου δεινὴν προαγγέλλουσα ἐρημίαν.

Ἐφύσων ἡ ὁμίχλη ἀνυψοῦτο καὶ ἐκύλιε βραδέως τοὺς ὑποπολίους αὐτῆς ὄλκους ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῶν κυανέων ὑδάτων, τὰ κρυστάλλινα ὄρη παρήρχοντο ὑπερύψηλα καὶ μεγαλοπρεπῆ, ὡς βασίλεια ἐξωτικῶν μύθων· καὶ λησμονοῦντες ὅτι ἠρχόμεθα ἑκουσίως πρὸς τὰ τραχέα ταῦτα πλάτη εἰς ἀναζήτησιν σπουδαίων πραγμάτων, ἐφαίνετο ἡμῖν ὅτι ἐχειραγωγούμεθα ἐρελκόμενοι ὑπ' ἀοράτου τινὸς χειρὸς εἰς τὴν γῆν τῶν ἐξάλλων καὶ θείων ἡδονῶν.

Μοὶ εἶναι δὲ ἀδύνατον ἵνα εἴπω πόσον ἐνθουσιαστικῶς προσεβλέπομεν τὴν λαμπροτάτην καὶ ἀεννάως μεταβαλλομένην ταύτην σκηνογραφίαν. Εἶναι ἡ 2α αὐγούστου, μέσαι νύκτες. Ἡ θάλασσα εἶναι λεία, ὡς κάτοπτρον· οὐδεμία εν' αὐτῇ πτυχὴ, οὐδεμία ῥυτὶς, ἀλλὰ νηνεμία παντελής. Ὁ ἥλιος οὐρανοδρομεῖ ἤδέως ἐπὶ τοῦ ὁρίζοντος τῆς ἄρκτου· κοῦφαι δέ τινες νεφέλαι φέρονται μετέωροι διὰ τοῦ ἀέρος. Περὶ ἡμᾶς ἀνίστανται τὰ ἐκ πάγων ὄρη. Αἱ μέλαιναι ἄκραι τῶν ἀκτῶν διαγράφονται γραφικώταται εἰς τὸν οὐρανόν· καὶ τὰ νέφη καὶ ἡ θάλασσα καὶ οἱ πάγοι καὶ τὰ ὄρη κατακλύζονται ὑπὸ λαμπροῦ πορφυροῦ καὶ χρυσαυγοῦς χρώματος.

Κατὰ τὴν πρώτην μου πρὸς τὰς περὶ τὸν πόλον θαλάσσας ἀποστολὴν οὐδέποτε εἶδον οὕτω λαμπρὸν θέαμα. Ὁ μαλακὸς ἀὴρ ἀνεμίμνησκεν ἡμᾶς τὰς ὡραίας τῶν εὐκράτων κλιμάτων νύκτας. Καὶ ὅμως ἤμεθα περικεκυκλωμένοι ὑπὸ ὀρῶν γυμνῶν γρανιτικῶν ἢ κρυσταλλοπήκτων, ἄτινα συνήθως ἀπεικάζουσι ψυχρὰν ἐρημίαν. Ὁ οὐρανὸς ἦτο εὔδιος, ὡς ἐν Ἰταλίᾳ. Οἱ ὀγκώδεις πάγοι, ἀποβαλόντες τὴν συνήθη πένθιμον ὄψιν, καταστράπτοντες ἐκ τῆς τῶν ἀκτίνων τοῦ ἡλίου ἀντιλάμψεως, ὡμοίαζον πρὸς ὄγκους πεπυρακτωμένων μετάλλων. Πλησίον δὲ ἡμῶν ἠωρεῖτο, παρόμοιος ὄγκῳ παρίου μαρμάρου κεκοσμημένου δι' ὑπερμεγεθῶν ὀπαλλίων καὶ μαργαριτῶν, οὐρανομήκης τις πάγος. Πέραν δὲ πρὸς τὸν ὁρίζοντα ἠφανίζετο ὑπὸ τὴν ἐρυθρὰν γραμμὴν τῆς θαλάσσης ἕτερος μέγιστος πάγος, ἀνάγων εἰς μνήμην τὸ Κολοσσαῖον τῆς Ῥώμης.

Ἡ σκιὰ τῶν κρυσταλλοπήκτων ὀρῶν ἐχρωμάτιζε πρασίζουσα λαμπρῶς τὰ κύματα ὁλισθαίνοντα εἰς τὰς κατωφερείας αὐτῶν. Ὅπου ἂν τὰ κρυστάλλινα ὄρη ἐνέκλινον, αἱ ἀποχρώσεις ἐγίνοντο θερμότεραι. Ὑπὸ δὲ τὰ βαθέα κοιλώματα ἡ θάλασσα ἐῤῥωματίζετο ἁμαυρὰ ὡς ὁ μαλαχίτης, ἐκδεχομένη τὰς διαυγείας τοῦ σμαράγδου, ἐν ᾧ ἀνὰ μέσον τῶν πάγων ἔτρεχε διαγωνίως πλατεῖα ταινία κυανέα, ὡς κοβάλτιον.

Ἡ λαμπρότης τοῦ θεάματος ἐπηυξάνετο ὑπὸ μυρίων μικρῶν καταῤῥακτῶν, οἵτινες ἀπὸ πάντων τῶν ἐπιπολαζόντων ὄγκων κατέῤῥεον εἰς τὸ πέλαγος, καταφέροντες ῥύακας τακείσης χιόνος καὶ πάγων. Ἐνίοτε δὲ πλατὺ τεμάχιον πάγου, ἀποχωρισθὲν ἐξαίφνης τῶν πλευρῶν κρυσταλλίνου τινὸς ὄρους, κατεποντίζετο μετὰ δεινοῦ πατάγου, ἐν ᾧ τὸ κῦμα ἐκυλίετο ἀψοφητὶ διὰ τῶν συντετριμμένων ἀψίδων.

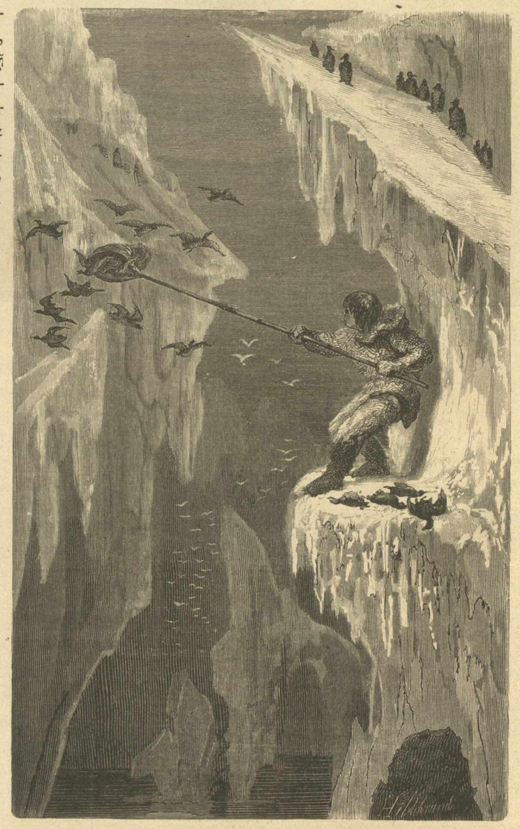

Ὁ Χὰνς θηρεύων πιγκουίνους.

Εἰσερχομένους εἰς τὸν λιμένα τοῦ Πρόβεν ὑπεδέχθησαν ἡμᾶς οἱ Γροιλανδοὶ πορθμεῖς περιπλέοντες ἐντὸς τῶν περιφήμων αὐτῶν καϊάκς, ἢ πλοιαρίων μακρῶν καὶ στενωτάτων, κατεσκευασμένων ἐκ ξύλου λεπτοτάτου, σκεπαζομένου διὰ δερμάτων φωκῶν, οὕτω θαυμασίως ἐῤῥαμμένων παρὰ τῶν γυναικῶν, ὥστε οὐδεμία σταγὼν ὕδατος δύναται ἵνα διέλθῃ διὰ τῶν ῥαφῶν. Τὸ κατάστρωμα εἶναι καταβερβυρσωμένον, ὡς ὁ πυθμήν. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ πλοιαρίου ἀπολείπεται ἄνοιγμα στρογγύλον, εἰς ὃ εἰσέρχεται τὸ ἥμισυ τοῦ σώματος τοῦ πορθμέως, περιεχόμενον κύκλῳ ὑπὸ περιβολῆς ξυλίνης, ἐφ' ἧς ὁ Γροιλανδὸς συσφίγγει τὸν σκύτινον αὐτοῦ χιτωνίσκον, ὅπως τὸ ὕδωρ μὴ εισέρῃ εἰς τὸν ἄντλον. Κυβερνῶσι δὲ οἱ Γροιλανδοὶ τὰ πλοιάρια ταῦτα διὰ μιᾶς μόνης κώπης δέκα ποδῶν τὸ μῆκος, ὡμαλισμένης εἰς ἑκατέραν ἄκραν, ἣν κρατοῦντες διὰ μέσου ἐμβάπτουσιν ἀμοιβαίως ἐπὶ τὰ δεξιὰ καὶ τὰ ἀριστερὰ, ἐλαύνοντες οὕτω τὸ πλοιάριον κοῦφον ὡς πτερὸν καὶ χαρίεν ὡς νησσάριον κολυμβῶν. Ὄντα δὲ ἀνερμάτιστα καὶ ἀμοιροῦντα τρόπιος, διολισθαίνουσι μόλις ἐπιψαύοντα τὰ ὕδατα. Τὸ ἄνω μέρος αὐτῶν εἶναι βαρύτερον τοῦ κάτω· διὸ εἶναι χρεία πολυχρονίου πείρας πρὸς τὸ κατευθύνειν αὐτὰ ὡς σκηνοβάται. Ἐπιβαίνων τοῦ ἐλαφροτάτου τούτου σκάφους ὁ Γροιλανδὸς, μετασχηματίζεται εἰς ζῶν ἀμφίβιον, παλαίων πρὸς ὑψηλότατα κύματα ὡς κῆτος, βυθιζόμενος καὶ ἀναδυόμενος, διαπερῶν μεγάλα διαστήματα ποτὲ μὲν κυνηγῶν τοὺς ἰχ'υας καὶ τὰς φώκας, ποτὲ δὲ μετακομίζων ἐπιστολὰς ἀπὸ τῆς ἑτέρας εἰς τὴν ἑτέραν δανικὴν ἀποικίαν. Ὑπεραγαπᾷ δὲ τὰ πνευματώδη ποτὰ, καὶ οὐδὲν ὅ,τι μὴ ἀπολαμβάνει τις παρ' αὐτοῦ προσφέρων ποτήριον οἰνοπνεύματος.

Οἱ κάτοικοι τῆς δανικῆς ἀποικίας τοῦ Πρόβεν ζῶσιν ἁπλῶς ἐκ τῆς ἁλιείας τῶν φωκῶν, ὧν ἐμπορεύονται τὰ δέρματα καὶ τὸ ἔλαιον. Αἱ καλύβαι αὐτῶν καὶ πᾶσα ἡ κώμη εἶναι ῥυπαρώταται. Διὸ ἐσπεύσαμεν ἵν' ἀπέλθωμεν ἐκεῖθεν τὴν ταχίστην.

Ἡ κώμη Οὐπερνάβϊκ.

Τῇ 12ῃ, παραλαβόντες αὐτόχθονά τινα ὁδηγὸν, ἐξεπλεύσαμεν τῆς νήσου Πρόβεν, καὶ ἐῤῥάσαμεν περὶ τὴν ἑσπέραν εἰς Οὐπερνάβϊκ, ἧς παντες οἱ ἐγχώριοι κάτοικοι συνέδραμον ἵνα ἴδωσιν ἡμᾶς ἀποβαίνοντας.

Ὁ προϊστάμενος τῆς δανικῆς ταύτης ἀποικίας ὑπεδέχθη ἡμᾶς φιλοφρόνως κατὰ τὸν ἀρχαῖον τῶν Σκανδιναύων τρόπον, καὶ ὡδήγησε πρῶτον ἡμᾶς εἰς τὸ πρεσβυτέριον τῆς ἀποικίας. Ἐκρούσαμεν τὴν θύραν, ἣν ἤνοιξεν ἡμῖν ἡ ὑπηρέτις, παχεῖά τις χαλκοφανὴς, ἡμίγυμνος Ἐσκιμὼς, ἔχουσα ἀναδεδεμένην πυκνὴν

ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τὴν μέλαιναν αὐτῆς κόμην, καὶ φοροῦσα μόνον βρακίον ἐκ δέρματος φώκης, καὶ ὑποδήματα ἐρυθρὰ, φθάνοντα μέχρι τῶν γονάτων. Διότι, ὡς αἱ κατὰ πάντα τὰ πλάτη ἀδελφαὶ αὐτῶν, αἱ Γροιλανδαὶ σπουδάζουσιν ἵν' ἀρέσκωσιν, ὑπεραγαπῶσαι τὰ λαμπρὰ συνήθη χρώματα, καὶ μάλιστα τὸ ἐρυθρόν. Διὸ, εἰ καὶ ἑκάστη χαρίζεται ἀνεμποδίστως ταῖς ἐπιθυμίαις κατὰ τὴν φαντασίαν αὐτῆς, ἐπιπολάζουσι μάλιστα ἐν Οὐπερναβίκ τὰ κόκκινα ὑποδήματα. Ἀδύνατον δὲ ἵνα ἐπινοήσῃ τις θέαμα γελοιότερον τοῦ παρεχομένου ὑπὸ τῶν ὑσειδῶν, κυανέων, λευκῶν, καὶ μάλιστα κοκκινοβαφῶν κνημῶν τῶν γυναικῶν τῆς κώμης ταύτης, αἵτινες περιεκάλυπτον ὡς μύκητες τὸν αἰγιαλὸν, ὅτε εἰσεπλέομεν.

Μετ' ὀλίγον ὁ ἀπεσταλμένος εἰς κήρυξιν τοῦ Εὐαγγελίου Κ. Ἀντὼν καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ εἰσῆλθον, καὶ ἀσπασάμενοι φιλοφρόνως, ἐκάλεσαν ἡμᾶς ἐπὶ πρόγευμα, ὅπερ βεβαίως ἤγαγεν ἂν ἡμᾶς εἰς λήθην τῶν ἀπὸ τοῦ πλοὺς κακοπαθειῶν, ἐὰν εἷς τῶν συνοδοιπόρων, ἀπαραίτητος βοηθὸς ἡμῶν, ὁ Κ. Γίβσων Κάθουερς, μὴ ἀπέθνησκε κατὰ τὴν νύκτα, καὶ μὴ ἠρχόμεθα παρακαλέσοντες τὸν ἱερέα ὅπως ἐνταφιάσῃ αὐτὸν τῇ ἐπαύριον.

Ἡ κώμη Οὐπερναβίκ κατοικεῖται ὑπὸ διακοσίων περίπου ἀνθρώπων, ὧν τινες περὶ εἴκοσιν εἶναι Δανοί. Ἐκ δὲ τούτων ἐξελεξάμην καὶ ἔλαβον τρεῖς κυνηγοὺς καὶ ἕνα διερμηνέα. Τῇ ἐπαύριον ἡ γοελέττα ἀνεπέτασε πάλιν τὰς λευκὰς αὐτῆς πτέρυγας, καὶ ἀνήχθη πελάγιος πρὸς βοῤῥᾶν. Ἤδη ἠσθανόμεθα διαῤῥηγνύμενον τὸν τελευταῖον δεσμὸν τὸν συνάπτοντα ἡμᾶς πρὸς τὸν λοιπὸν κόσμον, τὸν κόσμον τῶν ἐρώτων, τοῦ ἡλίου καὶ τῶν χλοερῶν λειμώνων. Διότι τὸ Οὐπερναβίκ σημαίνει τὰ ἔσχατα ὅρια τοῦ πεπαιδευμένου κόσμου καὶ τῆς εὐκόλου ναυτιλίας. Ἠρξάμεθα δὲ ἀληθῶς ἵνα κινδυνεύωμεν ἀπὸ τῆς ὥρας, καθ' ἣν ἐπαύσαμεν βλέποντες τὸν σταυρὸν τῆς ἐκκλησίας τῆς μικρᾶς κώμης.

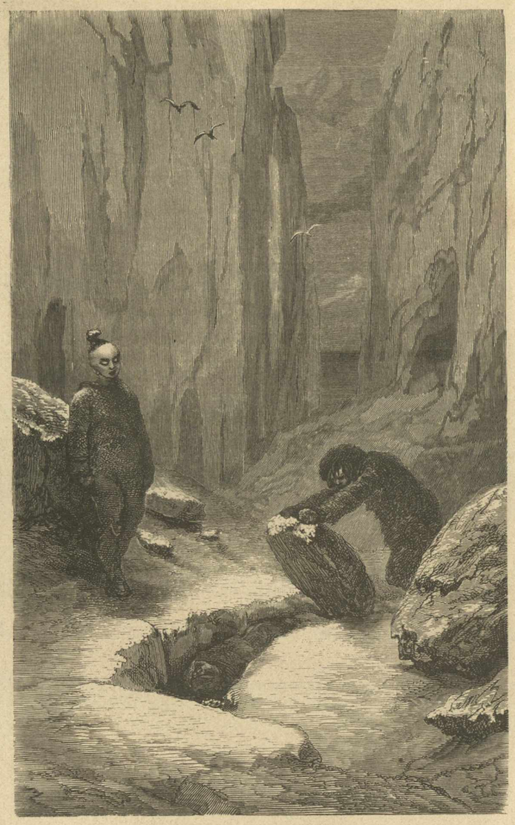

Ὁ Χὰνς ἐνταφιάζων τὴν πενθερὰν αὐτοῦ.

Πλοῦς τοῦ Βαφφινείου κόλπου.

Τοὐντεῦθεν εἴχομεν ἵνα παλαίσωμεν οὐ μόνον πρὸς παμμόρφους πάγους (iceberg, pack, floe), ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ ἐναντία ῥεύματα καὶ τοὺς ἀνέμους, οἵτινες, ὁρμώμενοι πανταχόθεν τοῦ ὁρίζοντος, συγκρούοντες καὶ συγχεόμενοι, συνέπιπτον δεινὸν ἀπεργαζόμενοι σάλον εἰς τὸ μέσον τοῦ Βαφφινείου κόλπου, εἰς ἐπίμετρον τῆς ἀπορίας τῶν πλεόντων ἐπὶ τὰ πρὸς βοῤῥᾶν ὕδατα, πρὸς τοὺς εἰς αὐτὰ φέροντας δηλαδὴ πορθμοὺς τοῦ Σμὶθ, τοῦ Ιones καὶ τῆς Λαγκαστρίας.

Διεπλέομεν ἤδη θάλασσαν, ἣν οὐδέποτε οὐδὲν πλοῖον διεπέρασε μὴ ἀπαντήσαν πλέοντας πάγους. Ἡ ὁμίχλη ἦτο οὕτω παχεῖα, ὥστε δυσκόλως ἠδυνατό τις ἵνα διακρίνῃ ὁλόκληρον τὸ πλοῖον. Μετ' ὀλίγον ἤρχετο ἵνα πίπτῃ χιὼν, καὶ ἡ χαλαζαέβρεμε, καὶ ὁ ἄνεμος ἐῤῥοίβδει καὶ ὠρύετο διὰ τῶν ἀρμένων τοῦ πλοίου, καὶ τὰ κύματα ἐξεπετάννυντο μεγάλα ἐφ' ἡμᾶς, κατακλύζοντα οὕτω τὰ πάντα, ὥστε ἐκινδυνεύομεν ἀδιαλείπτως ἵνα καταβυθισθῶμεν.

Ἀλλὰ τέλος, κατευνασθέντος τοῦ κλύδωνος, καὶ πρὸς τὸ τέλος τοῦ ἀκατασχέτου καὶ κινδυνώδους τούτου πλοὺς γενόμενοι, καθ' ὃν δὲν ἔπαυσα ἀκρώμενος, ἤκουσα πλησιάζοντα τὸν ῥόγθον οἷον ἐπὶ σκοπέλων ῥηγνυμένων κυμάτων, καὶ ἐν ἀκαρεῖ εἴδομεν διαγραφομένην ἀμυδρῶς ἐν μέσῃ τῇ ὁμίχλῃ πεμπλεγμένους τὴν ἀπροσδόκητον σωτηρίαν

— Ἐπὶ ξυροῦ ἀκμῆς! λέγει ὁ ἀείποτε ἀτάραχος καὶ ἀτρόμητος πηδαλιοῦχος Δόδγης.

— Ναὶ, ναί! ἐπὶ ξυροῦ ἀκμῆς, ἀπεκρίθη αὐτῷ, φρίττων ὡς βεβρεγμένη ὄρνις, ὁ Στάῤῥ.

Ὁ δὲ γηραιὸς μάγειρος, ὅστις προσετάχθη ἵνα δράμῃ καὶ αὐτὸς εἰς τὸ κατάστρωμα βοηθήσων, ἀγνοῶν ἔτι ὁποῖον διεφίγομεν κίνδυνον,

— Ἐπεθύμουν, ἔλεγε γογγύζων, νὰ μάθω πῶς δύναμαι νὰ ἑτοιμάσω τὸ γεῦμα τῶν Κυρίων, οὕτω συνεχῶς ἐνοχλούμενος.

Ὁ ἄθλιος ἐφαίνετο μὴ ἐννοῶν. ὅτι οἱ « κύριοι οὗτοι » παρ' ὀλίγον ἦλθον ἵνα μὴ ἔχωσι πλέον χρείαν μαγείρου.

Φθάσαντες τέλος σῶοι παρὰ τὸ ἀκρωτήριον Ὑόρκ, παρεπλέομεν τὰς ἀκτὰς, ζητοῦντες τοὺς αὐτόχθονας. Οἱ ἀναγνόντες τὴν διήγησιν τῆς ἀποστολῆς τοῦ ἰατροῦ Kane, ἐνθυμοῦνται βεβαίως ὅτι οὗτος μετεκόμισεν ἀπὸ τῶν καταστημάτων τῆς Γροιλανδίας νέον τινὰ Γροιλανδὸν κυνηγὸν, ὀνομαζόμενον Χάνς, ὅστις γενόμενος αὐτῷ πιστὸς ἐπὶ δύο ἔτη, ἐρασθεὶς νέας τινὸς Ἐσκιμὼς, κατέλιπεν αὐτὸν καὶ ἀπῆλθε διαζήσων παρὰ τοῖς Ἐσκιμὼς, οἵτινες κατῴκουν τὰς πρὸς ἄρκτον τῆς Βαφφινείας θαλάσσης ἀκτάς. Ὑποθέτοντες ὅτι, μ στὸς ἤδη γενόμενος τῆς ἑκουσίας φυγῆς, ἐκάθητο ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου Ὑόρκ, ἀναμένων παραπλέον τι πλοῦον, θελήσων ἵνα μετακομίσῃ αὐτὸν μετὰ τῆς οἰκίας αὐτοῦ εἰς τὴν πατρίδα, προέβημεν μέχρι βολῆς τυφεκίου πρὸς τὸ ἀκρωτήριον, ἐφ' οὗ εἴδομεν μετ' ὀλίγον σύλλογον ἀνθρώπων, οἵτινες ἐσήμαινον παντοιοτρόπως ὅπως ἐπιτρέψωσιν ἡμᾶς. Καταβὰς δὲ εἷς τινα λέμβον ἐπορεύθην πρὸς αὐτοὺς, καὶ ἐξεπλάγην ἰδὼν ἐνώπιόν μου τὸν Γροιλανδὸν Χάνς, αὐτὸν ἐκεῖνον ὃν ἐζήτουν, προσβλέποντα ἡμᾶς ἀσκαρδαμυκτί. Ἀνεγνώρισε δὲ ἐμὲ καὶ τὸν Κ. Σοντὰγ κάλλιστα, ἀναμιμνησκόμενος καὶ τὰ ὀνόματα ἡμῶν.

Ἡ ἐπὶ ἓξ ἔτη διατριβὴ αὐτοῦ μεταξὺ τῶν κατοίκων τῆς ἐρήμου ταύτης ἀκτῆς κατέστησεν αὐτὸν ὅμοιον ἐκείνοις, ἐλεεινὸν καὶ δυσειδέστατον. Εἵποντο δὲ αὐτῷ ἡ γυνὴ, ἐπωμιζομένη τὸ νεογέννητον αὐτῆς βρέφος ἐντὸς δεφματίνου σάκκου, ὁ ἀδελφὸς καὶ ἡ μητρυιὰ, γραῖα λαλιστάτη καὶ στερμολόγος. Πάντες δὲ ἦσαν ἐνδεδυμένοι ἐνδύματα δερμάτινα. Οἱ ναῦται προσέβλεπον αὐτοὺς περιεργότατα· διότι οὗτοι ἦσαν οἱ πρῶτοι ἄγριοι Ἐσκιμὼς, οὓς ἀπαντήσαμεν.

Ὁ Χὰνς διηγήθη ἡμῖν ὅτι ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἀνέμενεν ἐν τῇ ἐκ δέρματος αὐτοῦ καλύβῃ τὸ ἐλευθερῶσον αὐτὸν λίαν ἐπιπόθητον πλοῖον.

— Ὁ Χὰνς θέλει ἀρά γε νὰ ἔλθῃ μεθ' ἡμῶν;

Το ακρωτήριον τοῦ Ἀλεξάνδρου.

— Ναί.

— Μετὰ τῆς γυναικὸς καὶ τοῦ παιδαρίου;

— Ναί.

— Ἆρά γε θελήσει ἵνα ἔλθῃ χωρὶς αὐτῶν;

— Ναί.

Μὴ ἔχων σχολὴν ἵνα ἐξετάσω τὴν διάθεσιν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, καὶ γνωρίζων ἐξ ἀκοῆς ὅτι ὁ χωρισμὸς δύο συζύγων εἶναι πάντοτε λυπηρόν τι, προσηνεγκάμην πρὸς αὐτὴν ὡς πρὸς τὰς ἡμετέρας γυναῖκας, καὶ παρέλαβον αὐτὴν εἰς τὸ πλοῖον μετὰ τοῦ Χάνς, τοῦ παιδαρίου, καὶ πάντων τῶν σκευῶν.

Περὶ τὴν πέμπτην ὥραν ἐπανῆλθον εἰς τὴν γοελέτταν, ἥτις ἔχουσα βρέμοντα καὶ πεπρησμένα τὰ ἱστία, ἐφαίνετο δυσχεραίνουσα, ὡς δι' ἱμάντος κατεχομένη θηρευτικὴ κύων. Ἀφοῦ δὲ ἔθεσαν τὸν οἶακα πρὸς τὸν ἄνεμον, ἐστράφη χαριέστατα πρὸς τὴν ἄρκτον, καὶ ἔπλευσε, διανύουσα δέκα μίλλια ἀνὰ πᾶσαν ὥραν. Αἱ νῆσοι, τὰ ἀκρωτήρια, οἱ κόλποι, οἱ πλωτοὶ πάγοι ἠφανίζοντο κατὰ διαδοχὴν ὄπισθεν ἡμῶν, καὶ τὸ πλήρωμα μεθύον ἐκ τῆς θαυμαστῆς ταύτης εὐτυχίας, κατέστη εὐθυμότατον.

Ἐν ᾧ δὲ παρηρχόμεθα κατὰ διαδοχὴν τὰ συστήματα τῶν κρυσταλλίνων νήσων, παρετήρουν μετὰ περιεργείας τὴν ἀμέριμνον τόλμην τῶν ναυτῶν, μάλιστα δὲ τοῦ πηδαλιούχου Καρλεῦ, γηραιοῦ λάβρακος, ὅστις, θαλασσοπορήσας ἐν γαλήνῃ καὶ ἐν χειμῶνι κατὰ πάντα τὰ πλάτη, ἐπηδαλιούχει, καὶ ἐφαίνετο φιλοτιμούμενος ἵνα ἴδῃ πόσον τὸ πλοῖον ἐδύνατο ἵνα πλησιάσῃ τοῖς πάγοις μὴ ψαυον αὐτούς. Πολλάκις διηρχόμεθα διὰ στενωτάτων διόδων, καὶ ἡ γοελέττα, ἀντὶ τοῦ πλέειν μέσῃ τῇ χάρακι, ἤρχετο πλησιέστατα τοῦ ἑτέρου τῶν κρυσταλλίνων τοίχων τῆς διόδου, οὓς ἔψαυε παρερχομένη.

Ἀλλ' ὁ ἀχαλίνωτος οὗτος πλοῦς παρ' ὀλίγον ἦλθεν ἵν' ἀποβῇ ὀλέθριος. Ἔμπροσθεν ἡμῶν ὑψοῦντο ἤδη δύο ὑψηλαὶ κρυσταλλίνων νήσων κορυφαί, χωριζόμεναι μόλις ἀπ' ἀλλήλων διὰ διαστήματος εἰκοσιν ὀργυιῶν. Πρὸς ἀποφυγὴν αὐτῶν ἔπρεπεν ἵνα παρεκκλίνωμεν τῆς εὐθείας ὁδοῦ· διὸ ἠρώτησα αὐτὸν ἂν ἐνόμιζεν ὅτι ἠδύνατο ἵνα κυβερνήσῃ τὴν γοελέτταν ἀνὰ μέσον τῆς μεταξὺ τῶν δύο πάγων ὑπολειπομένης στενῆς διόδου. Ὁ δὲ, ὢν πάντοτε ῥιψοκίνδυνος, ἀνεδέχθη ἐφ' ἑαυτὸν πάντα. Ἀλλ' ἅμα τοῦ πλοίου εἰσδύσαντος εἰς τὴν στενὴν δίοδον, εἴδομεν περίφοβοι ὅτι αἱ δύο νῆσοι ἦσαν δύο τμήματα ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ὑπερμεγέθους πάγου, συνημμένα δι' ὑποβρυχίου τινὸς γεφύρας, πρὸς ἣν ἡ τρόπις τοῦ πλοίου προσέκρουεν ἤδη. Μὴ δυνηθέντες ἵν' ὑποχωρήσωμεν, ἐπετρέψαμεν τὴν σωτηρίαν ἡμῶν τῇ εἱμαρμένῃ. Ἀλλ' εὐτυχῶς ἡ μεταξὺ τῶν δύο νήσων στενὴ δίοδος ἔτυχε πλέον ἢ ἔλαττον πλωτὴ, καὶ μετά τινας οὐχὶ ἐλαφρὰς προσκρούσεις τῆς τρόπιδος πρὸς τὸν ὑποβρύχιον πάγον ἡ γοελέττα, ποτὲ μὲν διολισθαίνουσα ὡς ἐλκηθρον, ποτὲ δὲ πλέουσα, ἐξῆλθε τέλος ἀνέπαφος ἐκ τῆς ἐπικινδυνωδεστάτης ἐκείνης παγίδος.

Ἡ ἄρκτος ἐπιτίθεται κατὰ τοῦ κυνηγοῦ καὶ κατασπαράττει τὸν ἵππον αὐτοῦ.

Καθ' ὅλον τοῦτον τὸν πλοῦν οἱ νέοι ἡμῶν φίλοι Ἐσκιμὼς ἐψυχαγώγουν πολὺ τὸ πλήρωμα. Ἐπειδὴ οἱ ναῦται, φέροντες κάδους ὕδατος, σάπωνας, κτένας καὶ ψαλίδας, ἤρξαντο ἵνα προετοιμάσωσιν αὐτοὺς πρὸς τὰ ἐρυθρὰ ὑποκάμισα καὶ τοὺς ἄλλους καλλωπισμοὺς τοῦ ἡμέρου βίου.

Ἡ γυνὴ τοῦ Χάνς, ἣν αἱ προπαρασκευαὶ αὗται κατέστησαν τὸ πρῶτον εὔθυμον, λουομένη καὶ κτενιζομένη ἤδη ὑπὸ τῶν ναυτῶν, ἤρξατο ἵνα κραυγάζῃ τρέχουσα τῇδε κἀκεῖσε καὶ ἐρωτῶσα τὸν Χάνς ἂν ταῦτα πάντα ἦσαν θησκευτικὴ τελετὴ τῶν λευκῶν ἀνθρώπων· διότι ὡς γνωστὸν οἱ Ἐσκιμὼς οὐδέποτε λούονται ἢ πλύνονται καθ' ὅλον τὸν βίον.

Πρὸς τὸν ὄρθρον ὁ ἄνεμος, διασκεδάσας τὰς νεφέλας, ἔδειξεν ἡμῖν τὴν γῆν τοῦ ἀκρωτηρίου Ἀλεξάνδρου, οὗτινος αἱ ὑψηλότεραι ὀφρύες φυλάττουσι πρὸς τὰ δεξιὰ τὴν εἴσοδον τοῦ πορθμοῦ τοῦ Σμὶθ, πρὸς ὃν ἐπλέομεν. Ἀλλὰ πλησιάσαντες εἴδομεν τοὺς πάγους ἐπισεσωρευμένους κατὰ συστήματα ἀπέραντα καὶ οὕτω συμπαγῆ, ὥστε δὲν ἠδυνάμεθα πλέον ἵνα εὕρωμεν οὐδεμίαν δίοδον.

Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἀπηλλάχθημεν τῆς ἀπορίας ταύτης· διότι, ἐπισκήψαντος αἴφνης δεινοῦ χειμῶνος, ἠναγκάσθημεν ἵνα καταφύγωμεν, εἰ δυνατὸν, εἰς τὴν παραλίαν. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἦτο εὔκολον· ἐπειδὴ συμφόρημά τι πάγων, ὅπερ παρεπλεύσαμεν τὴν προτεραίαν νύκτα, διατεῖνον ἤδη ὑπὸ τὸν ἄνεμον, ἀπέκλειεν ἡμᾶς τῆς ἀποχωρήσεως καὶ ἐνεπόδιζε

τοῦ οὐριοδρομεῖν. Κατὰ τὴν 28ην καὶ 29ην ὁ ἄνεμος ἔπνευσε μανιωδῶς. Φυλαττόμενοι ὁ πωσοῦν ἀπὸ τῶν βράχων τῆς παραλίας, παρεπλέομεν αὐτὴν ζητοῦντες ἀγκυροβόλιον. Ὁ ἀφρὸς τῶν ἐπὶ τῶν σπιλάδων ῥηγνυμένων κυμάτων ἀνερρίπτετο ἐπὶ τοῦ καταστρώματος ἐν εἴδει ὑπερμεγεθῶν δραγμάτων, ἅτινα, πηγνύμενα ἐν ἀκαρεῖ, μετεσχηματίζοντο εἰς κρύσταλλα κρεμάμενα] ὡς σταλακτῖται ἀπὸ τῶν ἀρμένων μέχρι τοῦ καταστρώματος, ἐφ' οὗ ἠναγκάσθημεν ἵνα ἐπιχέωμεν τέφραν ἵνα μὴ ὀλισθαίνωμεν. Οἱ τὴν παραλίαν, προς ἣν κατεφύγομεν, ἀφορίζοντες φοβεροὶ σκόπελοι ἔχουσιν ὕψος σχεδὸν 1200 ποδῶν. Αἱ κορυφαὶ αὐτῶν καὶ τὰ ἐπικείμενα ὄρη εἶναι χιονόβλητα. Ὁ δὲ καταιγισμὸς, ἀφαρπάζων τὴν χιόνα τῶν κορυφῶν, κυλίει αὐτὴν κονιορτώδη καὶ ῥίπτει βαρεῖαν ὡς ῥαγδαίαν βροχὴν ἐφ' ἡμᾶς.

Ἀδύνατον ἵνα ἴδῃ τις θίαμα μεγαλοπρεπέστερον καὶ φοβερώτερον τῆς τρικυμίας ταύτης, ἥτις δὲν παύει ἐπιφερομένη ἐφ' ἡμᾶς μανιώδης. Αἱ λευκαὶ κλιτύες τοῦ ἀκρωτηρίου Ἀλεξάνδρου φωτιζόμεναι ὑπό τινος στυγνῆς λάμψεως διαγράφονται γραφικώταται ἐπὶ τοῦ μέλανος νέφους τοῦ καλύπτοντος τὸν πρὸς βορρᾶν οὐρανόν. Ὑπὲρ δὲ τῶν ὀφρύων τοῦ αἰγιαλοῦ κυλίονται ἄπειροι στρόβιλοι σωρευτῆς χιόνος, μανιωδῶς περιδινούμενοι ἐν τῷ ἀέρι. Πάντα δὲ τὰ στενὰ, καὶ πᾶσα χαράδρα καὶ πᾶν ἄγκος ἐκχέει εἰς τὸν ὠκεανὸν παχεῖς τηκομένης χιόνος χειμάῤῥους, οἵτινες, καταφερόμενοι σφοδρότατοι, ἀπεργάζονται γιγαντιαίους καταῤῥάκτας. Διὰ τῶν εὐμεταβόλων νεφελῶν οἱ μέλανες βράχοι φαίνονται καὶ πάλιν ἀφανίζονται. Οἱ δὲ πρὸς τὸν κόλπον καταφερόμενοι ὄγκοι κρυστάλλων καλύπτονται ὑπὸ περιλαμποῦς πέπλου, οὗτινος αἱ πτυχαὶ κυμαίνουσι σαλευόμεναι ὑπὸ τοῦ χειμῶνος.

Ὁ ἥλιος καταβαίνει βραδέως ὄπισθεν τοῦ ζοφώδους ὁρίζοντος. Ἡ θάλασσα διατελεῖ ὑπερβαλλόντος ἀγρία καὶ στυγνὴ, ἀποτελοῦσα περὶ τὸ ἀκρωτήριον ἀπεράντους ἀφροῦ ὄγκους, καχλάζοντας, καταποντιζομένους εἰς τὴν ἄβυσσον ἢ ἀναδυομένους πρὸς τὸν μέλανα οὐρανόν. Τὰ ἐκκεχυμένα καὶ δεινὰ νέφη φέρονται ὁρμηδὸν διὰ τοῦ οὐρανοῦ ὑπὸ τοῦ ὠρυομένου χειμῶνος. Ἡ γῆ καὶ ἡ θάλασσα βρυχῶνται ὑποκώφως· ὁ δὲ ἀὴρ ἀντηχοῖ κραυγὰς φρικώδεις καὶ θρήνους ἐμβάλλοντας εἰς ἀνίαν, ἀναμιμνήσκοντας τὴν βοὴν τῆς γεέννης, ἐξ ἧς ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν κεκολασμένων κύκλῳ ὁ φλωρεντῖνος ποιητὴς φοβηθεὶς ὠχρίασεν. Νέφη χιόνος καὶ ἀτμίδων, ὠθούμενα ὑπὸ δεινῶν καταιγισμῶν, ἀναβαίνουσι καὶ καταβαίνουσιν ἐμμανῶς προσκρουόμενα ἀλλήλοις.

Σοβούμενοι ἐπὶ μακρὸν ὑπὸ τοῦ φοβεροῦ τυφῶνος μόλις διεπράξαμεν τέλος τὴν τρίτην σεπτεμβρίου ἵνα κάμψωμεν τὸ δεινὸν ἀκρωτήριον τοῦ Ἀλεξάνδρου, θέλοντες ἵνα κατασταθῶμεν πρὸς διαχειμασίαν ἐπὶ τῆς πρὸς ἑσπέραν τετραμμένης ἀκτῆς τοῦ πορθμοῦ τοῦ Σμὶθ, ἔνθα εὐτυχῶς εὕρομεν ἀγκυροβόλιόν τι ἐπὶ τῆς περιοχῆς τοῦ κόλπου τοῦ Χάρστενε. Μόλις δὲ τὸ ὑπὸ τῆς μακρᾶς ἐκείνης τρικυμίας καταπεπονημένον πλοῖον ἐξησφάλισεν ἑαυτὸ ἐκεῖ, καὶ ὁ σωρὸς τῶν πάγων ἐστηρίχθη ἐπὶ τὴν εἴσοδον τοῦ ὅρμου καὶ κατέσχεν ἡμᾶς ἀποκεκλεισμένους. Ἐνταῦθα ἀνάγκη ἵνα διαχειμάσωμεν.

Αἱ ἀκταὶ τῆς περὶ τὸν πόλον πλωΐμου θαλάσσης.

Ὁ ὅρμος τοῦ Φούλκε.—Διαχειμασία.—Ἕλκηθρα καὶ κυνηγετικαὶ ἐκδρομαί.

Εἰς τιμὴν τοῦ φίλου μου Οὐΐλλιαμ Φούλκε, ἑνὸς τῶν ἐξοχωτάτων συνηγόρων τῆς Φιλαδελφίας καὶ τῶν ὠφελιμωτάτων προστατῶν τῆς ἐπιχειρήσεώς μου, ὠνόμασα τὸν ὅρμον εἰς ὃν κατεφύγομεν λιμένα τοῦ Φούλκε. Ἀπεῖχε δὲ οὗτος δεκαπέντε μίλλια τοῦ ἀκρωτηρίου τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ τριάκοντα ἓξ μίλλια πρὸς βορρᾶν τοῦ ὅρμου, ἔνθα διεχείμασεν ὁ Kane. Ἠλπίζομεν δὲ ὅτι κατὰ τὸ ἐπερχόμενον ἔαρ ταχέως ἐμέλλομεν ἵν' ἀπαλλαχθῶμεν τῆς ἐκ τῶν πάγων εἱρκτῆς, μὴ ἀναγκαζόμενοι ὡς ὁ ἰατρὸς Kane, ἵνα καταλίπωμεν ἐν αὐτοῖς δέσμιον διὰ παντὸς τὸ πλοῖον.

Πρὶν δὲ οἱ πάγοι καθείρξωσιν ἡμᾶς παντελῶς ἠρξάμην ἵνα διατάττω τὰ πάντα ἐν τῷ πλοίῳ πρὸς τὸ διαχειμάζειν. Καὶ ὁ μὲν Σονταγ, ὁ Ῥαδκλὶφφ καὶ ὁ Κνὸρ ἀνέλαβον τὰς ἐπιστημονικὰς ἐρεύνας· ὁ δὲ Ζένσεν, ὁ Χὰνς καὶ ὁ Πέτρος ἀνεδέχθησαν ἵνα ἐξέρχωνται καθ' ἑκάστην ἐπὶ θήραν. Τὰ ἱστία ἀφῃρέθησαν, αἱ δὲ κεραῖαι κατεβιβάσθησαν τῶν ἱστῶν, τὸ δὲ κατάστρωμα ἐστεγάσθη διὰ σανίδων πεπισσωμένων ἐν σχήματι οἰκίσκου, ἔχοντος τέσσαρα παράθυρα πρὸς ἀερισμὸν καὶ φωτισμόν.

Διηρχόμεθα ἤδη τὸν καιρὸν, ὅστις χωρίζει τὸ φῶς τοῦ θέρους ἀπὸ τοῦ ἀτελευτήτου σκότους τοῦ χειμῶνος, πρὸς ὃ ἡτοιμαζόμεθα ἵνα παλαίσωμεν γενναίως. Τέλος τῇ 15 ὀκτωβρίου ὁ ἥλιος ἠφανίζετο ἐπὶ τέσσαρας μακροὺς μῆνας ὄπισθεν τῶν πρὸς μεσημβρίαν λόφων, καὶ ἡ πένθιμος ἀρκτικὴ νὺξ, ἥτις διεδέξατο τὰς προδρόμους γιγαντιαίας σκιὰς, ἤγγειλεν ἡμῖν ὅτι ἤδη ἤμεθα μόνοι ἐν ταῖς ἐρημίαις τοῦ βορείου πόλου. Τὸ φέγγος τῶν ἀπολαμπόντων ἀστέρων ἀμαυροῦται, προσεγγιζούσης τῆς ψυχρᾶς βασιλισσης τοῦ σκότους, ἥτις ἐκτελεῖ τὴν μεγαλοπρεπῆ αὐτῆς περιοδαν κατὰ τὴν πομπικὴν νύκτα· αἱ δὲ ἀργυραῖ αὐτῆς πλοκαμίδες θωπεύουσαι κατευνάζουσι τὴν ὀργὴν τῶν κυμάτων.

Ὁ χειμὼν καὶ τὸ σκότος καταβαίνουσι βαθμηδὸν ἐφ' ἡμᾶς· ἀλλ' ἔχοντες ἐννέα ὡρῶν λυκόφως καθ' ἡμέραν, δυνάμεθα ἔτι ἵνα ἐργαζώμεθα πολλὰ ἔργα ἐν ὑπαίθρῳ. Ὁ νέος τρόπος τῆς ἐν τῷ πλοίῳ οἰκονομίας καὶ εὐταξίας προχωρεῖ θαυμασίως. Καὶ ἐπειδὴ τὰ πάντα ἤδη εἶναι διατεταγμένα ἐν τῷ πλοίῳ, μέλλω ἵνα ἐπιχειρήσω βραχείας τινὰς ἐκδρομὰς, ἐφ' ὅσον διαμένει ἔτι τὸ λυκόφως.

Τὴν ἑσπέραν ταύτην κατακλίνομαι χαίρων· διότι ἐξετέλεσα περιοδείαν λαμπρὰν ἐπὶ ὡραίου τινὸς ἑλκήθρου, ἑλκομένου ὑπὸ δώδεκα κυνῶν εὐρωστοτάτων καὶ ταχέων ὡς ἀστραπή. Τὸ γροιλανδικόν μου ἕλκηθρον ὀλισθαίνει ἐπὶ τῶν πάγων μετὰ ταχύτητος προξενούσης ἴλιγγον διανύον ἕνδεκα μίλλια ἐν διαστήματι 28 λεπτῶν! Ἡ μάστιξ τοῦ Ἐσκιμὼς ὁδηγοῦ εἶναι συνήθως μακροτέρα κατὰ τέσσαρας πόδας τῶν ἡνίων καὶ ἀπολήγει εἰς ταινίαν ἐκ νεύρου, δι' ἧς ὁ ἐπιτήδειος ὁδηγὸς πλήττει καθαιμάσσων τοὺς κύνας. — « Βλέπεις τὸν ἄτακτον τοῦτον κύνα; » μοὶ εἶπε καθ' ὁδὸν ὁ Γροιλανδὸς ὁδηγός μου. α Ἰδού σοι προσφέρω τὸ ὠτίον αὐτοῦ· » καὶ ἅμ' ἔπος ἅμ' ἔργον, ἡ μάστιξ συρίζει, ὁ ἰμὰς περιτυλίσσεται περὶ τὸ οὖς τοῦ ἀπειθοῦς κυνὸς, καὶ ἀφαιρεῖ αὐτὸ, ὡς ὀξυτάτη μάχαιρα.

Οὐδὲν δυσκολώτερον τοῦ ὁδηγεῖν τοὺς κύνας τούτους. Ἡ μάστιξ πρέπει ἵνα κροτῇ καὶ κτυπᾷ αὐτοὺς ἀδιαλείπτως· διότι ἄλλως, αἰσθανόμενοι τὴν ἀπειρίαν ἢ τὴν μαλακότητα τοῦ ὁδηγοῦ, παρεκτρέπονται εὐθὺς τῆς ὁδοῦ, ὁρμῶντες ἀτάκτως ἐπὶ πᾶν τὸ δυνάμενον ἵνα κορέσῃ τὴν ἀδηφαγίαν καὶ τὸ αἱμόδιψον αὐτῶν.

Ἀδύνατον ἵνα ἐπιχειρήσωμεν ἔτι οὐδεμίαν πρὸς βορρᾶν ἐκδρομήν. Διότι πλὴν τοῦ ὅρμου τοῦ Φούλκε ἡ θάλασσα δὲν ἐπάγη εἰσέτι, τὰ δὲ κύματα θραύονται ἔτι πρὸς τὸ ἀκρωτήριον τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τοῦ Ὄλσεν, ἅτινα ὁρίζουσι πρὸς μεσημβρίαν καὶ πρὸς ἄρκτον τὸν κόλπον τοῦ Χάρστενε. Διὸ διατελοῦμεν ἐπερχόμενοι καὶ κατοπτεύοντες τὴν χώραν ἐν ἑλκήθροις. Κατά τινα τοιαύτην ἐκδρομὴν ἐξιχνεύσαμεν θήλειαν ἄρκτον καὶ τὸν ἀρκτύλον αὐτῆς κοιμωμένους ἔν τινι χαράδρᾳ. Κύνες καὶ ἄνθρωποι δὲν ἠδυνήθημεν ἵνα κρατήσωμεν τῆς ἐπιθυμίας τοῦ θηρεῦσαι αὐτὰς, καὶ ὡρμήσαμεν ἐμμανῶς ἐπὶ τὰ ἄθλια ζῶα, ἅτινα ἐξυπνισθέντα ὑπὸ τῶν ὑλαγμῶν τῶν κυνῶν, ἀπῆλθον φεύγοντα περίτρομα πρὸς τὴν θάλασσαν, ὅπου ἤλπιζον ἵνα σώσωσιν ἑαυτά. Οἱ κύνες ἠκολούθουν αὐτοῖς τάχιστα· τὰ δὲ ἕλκηθρα, δρομαίως ἐφελκόμενα ἐπὶ τῆς σκληρυνθείσης χιόνος, ἀνεπήδων ἐπὶ τοὺς ἐπὶ τῆς παγείσης ἐπιφανείας προκύπτοντας ὀξεῖς σκόλοπας, ἀνατρέποντα συνεχῶς τοὺς κυνηγούς. Φοβούμενοι δὲ μὴ ἡ ἄγρα φθάσῃ ταχύτερον αὐτῶν εἰς τὴν παραλίαν ἔτρεχον μᾶλλον μᾶλλον λυσσαίνοντες, παροξυνόμενοι παντὶ τρόπῳ ὑπὸ τοῦ Χὰνς καὶ τοῦ Ζένσεν, ἐμπείρων ἤδη ἀπὸ πολλοῦ τῶν τοιούτων ὄντων.

Ἐντὸς ἑνὸς τετάρτου σχεδὸν διήλθομεν οὕτω ταχέως τὸν μεταξὺ τόπον, ὥστε ἀπείχομεν μόνον ὀλίγα τῶν δύο ἄρκτων μέτρα, αἵτινες ὅμως προτήγγιζον ἤδη εἰς τὴν θάλασσαν, τὴν μόνην αὐτῶν ἐλπίδα καὶ τὸ πεπρωμένον τῆς διώξεως τέρμα. Ἡ ἄρκτος ἐστάθη πρὸς στιγμὴν ἀναμένουσα τὸν ὑστεροῦντα σκύ-

Τὸ ἑλκήθρον.

μνον, μὴ θέλουσα ἵνα ἐγκαταλείψῃ αὐτὸν ἐκλελυμένον καὶ μὴ δυνάμενον ἤδη ἵνα τρέχῃ ὡς πρότερον, ἐπικαλούμενον δὲ τὴν μητέρα γοερῶς. Προήγετο δέ τις εἰς ἔλεον ἀκούων τὴν ἀθλίαν μητέρα καλοῦσαν αὐτὸ οἰκτρῶς, καὶ βλέπων τὸ δεινὸν αὐτῆς ἄλγος.

Ἡ ταλαίπωρος μήτηρ ᾐσθάνετο μὲν κάλλιστα τὸν κίνδυνον, ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο ἵνα φύγῃ χωρὶς τοῦ γεννήματος. Ὁ φόβος καὶ ἡ μητρικὴ φιλοστοργία ἐφαίνοντο παλαίοντα ἐπαλλὰξ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς. Διὸ νῦν μὲν ὥρμα πρὸς τὴν θάλασσαν μόνη, νῦν δ' ἐπανήρχετο πρὸς τὸν ὑστεροῦντα σκύμνον, καὶ ὤθει ἀναθαῤῥύνουσα διὰ τοῦ ῥύγχους τὸ ἤδη ἀποκαμνον ταλαίπωρον νεογνόν. Οἱ ἐχθροὶ προέβαινον πάντοτε ἐγκείμενοι καὶ πλησιάζοντες φοβεροί. Ὁ ἀπελπισμὸς τῆς ἄρκτου βλεπούσης τὴν ἀπορίαν τοῦ ταλαιπώρου σκύμνου, μηκέτι δυναμένου ἵνα βαδίζῃ, ἤγαγεν ἂν εἰς συμπάθειαν καὶ τοὺς μᾶλλον ἀπαθεῖς.

Φθάσαντες εἰς ἀπόστασιν πεντήκοντα μέτρων οἱ ὁδηγοί, ἀπαλλάττουσι τῶν χαλινῶν καὶ τῶν ὑποζυγίων τοὺς κύνας. Τὰ ἕλκηθρα ἵστανται αἴφνης· οἱ δὲ κύνες ἀπολυθέντες ὁρμῶσι πρὸς τὸ θήραμα ἐμμανῶς ὠρυόμενοι. Ἡ δὲ ἀθλία μήτηρ, ἀκούουσα πλησιέστατα τοὺς ὑλαγμοὺς τῶν αἱματοδίψων κυνῶν, καὶ ἐννοήσασα ὅτι τοῦ λοιποῦ ἦτο ἀδύνατον αὐτῇ ἵνα φύγῃ μετὰ τοῦ τέκνου, ἐπεστράφη ἐξ ἡμισείας, καὶ στηριχθεῖσα στερεῶς ἐπὶ τῆς χιόνος, ἡτοιμάσθη ὡς εἰς ἔσχατον ἀγῶνα, ἐν ᾧ ὁ ἀρκτύλος ἔτρεχε περὶ αὐτὴν βαρέως, καὶ τέλος κατέφυγεν ὑπὸ τὰ σκέλη αὐτῆς.

Ὁ Ζένσεν καὶ ὁ Χὰνς ἔλαβον ἐκ τοῦ ἑλκήθρου τὰς καραβίνας. Ἀλλ' οἱ κύνες συνεπυκνώθησαν οὕτω περὶ τὴν ἄρκτον, ὥστε δὲν ἠδύναντο ἵνα πυροβολῶσιν αὐτὴν μακρόθεν. Ἐλθόντες δὲ πλησιέστατα τοῦ θηρίου, ἐπυροβόλησαν αὐτὸ κατὰ τὸ στόμα καὶ τὸν ὦμον, βρυχησάμενον ὑπ' ὀργῆς καὶ πόνου. Ἀλλ' αἱ πληγαὶ δὲν ἦσαν καίριαι, καὶ ἡ μάχη διετέλει γινομένη δεινή, ὡς πρότερον. Ἡ χιὼν καθημάσσετο ἤδη, καὶ ναμάτιον ἐρυθρὸν ἔῤῥεεν ἐκ τῆς γνάθου τῆς ἄρκτου, ἕτερον δὲ ἐστάλαζεν ἐπὶ τοῦ λευκοῦ αὐτῆς δέρματος.

Μετ' ὀλίγον ὁ σκύμνος, διεσπαραγμένος καὶ ἀσπαίρων, ἐξέπνεεν· εἷς δὲ τῶν κυνῶν κατέκειτο νεκρός, καὶ ἄλλος κατέκλυζε τῷ ἐξ αὐτοῦ ῥέοντι κοκκίνῳ αἵματι τὴν πάχνην, ἐφ' ἧς ἐψυχοῤῥάγει ὑποστενάζων. Βολὴ τριῶν καραβινῶν ἔῤῥιψε τὸν κολοσσὸν ἐπὶ τὸν λαγόνα, καὶ οἱ κύνες ὥρμησαν ἐκ νέου εἰς μάχην. Ἡ δὲ ἄρκτος, εἰ καὶ ἐκλελυμένη ἐκ τῆς αἱμοῤῥαγίας, δὲν ἦτο ἔτι ἀπόμαχος. Ἀλλ' ἀνακαθίσασα ἠνάγκασε πάλιν τοὺς ἐφορμῶντας ἐχθροὺς ἵν' ἀναχωρήσωσι δρομαίως, καὶ ἐπανήγαγεν ὑφ' ἑαυτὴν τὸν σκύμνον, ὑπὲρ οὗτινος ἐκινδύνευε περὶ τῆς ζωῆς. Ἀλλ' ὁ ἀρκτύλος, ἐστραγγαλισμένος ἐξ ἡμισείας ὑπὸ τῶν κυνῶν καὶ κατατετραυματισμένος, ἀφῆκεν ἤδη τὴν ψυχήν.

Ἡ ταλαίπωρος μήτηρ, ἰδοῦσα αὐτὸν κατακείμενον ἀκίνητον, ἠμέλησε καὶ τῶν ἰδίων τραυμάτων καὶ τῶν ἀπὸ τῶν μαινομένων κυνῶν κινδύνων, οἵτινες διεσπάραττον αὐτὴν ἀπαυστί, καὶ ἤρξατο ἵνα λείχῃ τὸ τέκνον φιλοστοργότατα μὴ πειθομένη ὅτι τὸ τάλαν ἔπαυσε τοῦ ζῆν, καὶ ἐπειρᾶτο παντὶ σθένει ἵν' ἐπανορθώσῃ, σαίνουσα, θωπεύουσα καὶ παροξύνουσα αὐτὸ εἰς φυγήν. Ἀλλ' αἴφνης ἐφάνη ἐννοήσασα ὅτι τὸ τέκνον αὐτῆς δὲν εἶχε ἔτι χρείαν φυλακῆς, καὶ ἐτράπη δεινῶς ἐξωργισμένη πρὸς τοὺς φονεῖς αὐτοῦ, θέλουσα τότε πρῶτον ἵνα τιμωρήσῃ ἐκείνους, καὶ σώσῃ ἑαυτήν. Καὶ βλέπουσα ὅτι πλὴν τῶν κυνῶν εἶχε καὶ ἄλλους οὐχ ἧττον φοβεροὺς ἐχθρούς, τοὺς πυροβολοῦντας αὐτὴν ἀνθρώπους, ἀνατινάξασα τῇδε κἀκεῖσε πάντας τοὺς τὸ σῶμα αὐτῆς σπαράσσοντας κύνας, ὥρμησε δεινὸν βρυχωμένη ἐπὶ τὸν Χὰνς, ὅστις, ῥίψας τὸ ὅπλον, ἔφυγεν ὅλῳ ποδὶ μακράν. Ἀλλ' ἡ ἄρκτος, καὶ καταπεπληγωμένη, ἦτο ταχυποδεστέρα αὐτοῦ· ὁ δὲ Ἐσκιμὼς βεβαίως ἀπώλετο ἂν τότε, ἐὰν ὁ Σονταγ καὶ ὁ Ζένσεν, μὴ ἔφθανον πυροβολοῦντες εὐστόχως κατὰ τὸν νωτιαῖον μυελὸν τὸ θηρίον, ὅπερ κατέπεσε τέλος κατακλύζον αἵματι τὴν χιόνα.

Οἱ κύνες κατεβρόχθισαν αὐτὴν ἐν ἀκαρεῖ. Οἱ δὲ ὁδηγοί, σώσαντες, μετεκόμισαν εἰς τὸ πλοῖον τὸν σκύμνον, παρασχόντα ἡμῖν ἐξαίρετον δεῖπνον τῇ ἐπαύριον.

(Ἕπεται συνέχεια.)

ΓΑΛΛΙΚΗ ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ.

ΠΕΡΙ ΝΙΤΡΟΓΛΥΚΕΡΙΝΗΣ ΚΑΙ ΔΥΝΑΜΙΤΙΔΟΣ

Ἔκ τινος ἐσχάτως τῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν ἐπιστημῶν τῆς Γαλλίας κοινοποιηθείσης παρὰ τοῦ Κ. Βάρδω πραγματείας περὶ τῆς πρό τινων ἐτῶν διαδοθείσης νέας ἐκπυρσοκροτούσης οὐσίας, τῆς δυναμίτιδος (dynamite), λαμβάνομεν τὰ ἑξῆς.

Ἡ οὐσία αὕτη ἐξευρεθεῖσα ἐσχάτως ὑπὸ τοῦ Κ. Νογὲλ, Σουηδοῦ μηχανικοῦ, ἐγένετο ἤδη πολυτρόπως χρησίμη τῇ βιομηχανίᾳ. Ἀλλ' ἐπειδὴ βάσις αὐτῆς εἶναι ἡ νιτρογλυκερίνη, ἀναγκαῖον νομίζομεν ἵνα εἴπωμεν πρῶτον ὀλίγα τινὰ περὶ ταύτης.

Ἡ νιτρογλυκερίνη ἐξευρέθη ἐν ἔτει 1847 ὑπό τινος Ἰταλοῦ χημικοῦ Σοβρέρου. Εἶναι δὲ αὕτη ὑγρὸν ἐκπυρσοκροτοῦν ἀνάλογον ὁπωσοῦν πρὸς τὴν βαμβακοπυρίτιδα, ἣν πορίζομεθα διὰ τῆς ἐνεργείας ποσοῦ τινος νιτρικοῦ καὶ θειικοῦ ὀξέος εἰς τὴν γλυκερίνην, ἥτις εἶναι, ὡς γνωστόν, ὑγρὸν παχύ, ἐκπορευόμενον τῆς παρασκευῆς τῶν κηρίων καὶ τοῦ σάπωνος. Ἡ νιτρογλυκερίνη εἶναι οὐσία ἐλαιώδης, ὑπόξανθος, πολὺ βαρυτέρα τοῦ ὕδατος, ἀδιάλυτος ἐν αὐτῷ, ἀλλὰ διαλυομένη εὐκόλως ἐν τῷ αἰθέρι. Εἶναι δὲ ἡ νιτρογλυκερίνη ἐκ τῶν σφοδροτάτων δηλητηρίων, ἔχουσα τὴν ζαχαρώδη τῆς γλυκερίνης καὶ τὴν ὀξεῖαν τῶν ὀξειδίων γεῦσιν, ἐξ ὧν αὕτη παρασκευάζεται. Ὀλίγαι σταγόνες αὐτῆς ἐπιφέρουσιν ἐν ἀκαρεῖ θάνατον. Πήγνυται δὲ ἐν θερμοκρασίᾳ 5 βαθμῶν, καὶ ἀναφλέγεται πρὸς τὸ πῦρ ἀναδίδουσα παχὺν καπνόν. Ἀλλ' ἐὰν ὑποθερμάνωμεν πρῶτον, ὕστερον δὲ ψαύσωμεν αὐτὴν διά τινος φλέγοντος σώματος, ἢ ἐὰν κτυπήσωμεν σταγόνα αὐτῆς διὰ τῆς σφύρας ἐπὶ τοῦ ἄκμονος, ἐκπυρσοκροτεῖ σφοδρῶς, ὡς ἡ ἀναπτομένη πυρόκονις, ἀνατρέπουσα καὶ καταθραύουσα τὰ πάντα. Διὸ καὶ οἱ μηχανικοὶ μεταχειρίζονται αὐτὴν ἀπό τινος ἀντὶ πυροκόνεως ἐν τοῖς μεταλλείοις καὶ τοῖς λιθοτομείοις, εἰ καὶ ἡ χρῆσις αὐτῆς εἶναι εἰσέτι δυσκολωτάτη καὶ ἐπικινδυνωδεστάτη· διότι μόνη ἡ μετακίνησις καὶ μεταφορὰ αὐτῆς ἐπιφέρει πολλάκις αἰφνιδίας τὰς ἐκρήξεις, ἀφ' ὧν πολλὰ συνέβησαν μέχρι τοῦδε δυστυχήματα καὶ καταστροφαί.

Πρὸς ἀποφυγὴν τῶν ἀπροόπτων ἐκρήξεων τῆς νιτρογλυκερίνης ἐπειράθησάν τινες ἵνα καταστήσωσιν εὐμετακόμιστον αὐτὴν διαλύοντες ἐν τῷ αἰθέρι. Ἀλλ' αἱ ἐν New-Castle κατὰ τὸ ἔτος 1866 καὶ ἡ ἐν Κενιγσχήττε κατὰ τὸ 1868 συμβᾶσαι φοβεραὶ ἐκρήξεις, καθ' ἃς ἐφονεύθησαν πλῆθος ἀνθρώπων, κατέδειξαν τὸ ἀνεπαρκὲς τῆς νέας μεθόδου.

Ὁ Νογὲλ, ὅστις εἰσήγαγεν ἐν ἔτει 1864 τὴν νιτρογλυκερίνην εἰς τὸ ἐμπόριον, εὗρεν ἄλλον τινὰ τρόπον ἀποφυγῆς τῶν ἀπὸ τῆς χρήσεως αὐτῆς κινδύνων. Κατασκευάζει δηλαδὴ ἔκ τινος ἀργιλλώδους γῆς πλίνθους, δι' ὧν, ἀποῤῥοφώμενον τὸ ἐκπυρσοκροτοῦν ἔλαιον, δύναται ἵνα μετακομισθῇ ἀκινδύνως πανταχόσε. Τὴν ἐκ τῆς ἐκπυρσοκροτούσης νιτρογλυκερίνης πεποτισμένην ταύτην γῆν ὀνομάζομεν δυναμίτιδα. Ἡ δυναμῖτις τοῦ Κ. Νογὲλ περιέχει 70-75 περίπου ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν νιτρογλυκερίνης· ἡ δὲ τοῦ ἐκπυρσοκροτεῖν δύναμις αὐτῆς εἶναι φύσει ἀνάλογος πρὸς τὴν ἐν τῇ γῇ περιεχομένην νιτρογλυκερίνην.

Ἀλλ' ἐὰν ἡ ἄργιλλος τύχῃ λίαν ποτισθεῖσα, τὸ πλεονάζον ἔλαιον ἀποστάζει κατὰ τὴν μεταφοράν, ἐλευθεροῦται, αἱ δὲ ἀπὸ τῆς συγκρούσεως ἐκπυρσοκροτήσεις γίνονται πάλιν φοβεραί, ὡς πρότερον. Κατὰ τὸ ἔτος 1870 ἓξ εργοστάσια ἀνεῤῥίφθησαν εἰς τὸν ἀέρα ἐν Γερμανίᾳ ἔκ τινων λίαν ποτισθεισῶν τοιούτων πλίνθων. Ἀλλὰ φοβερωτάτη πασῶν τῶν ἐκρήξεων ἐγένετο ἡ τῆς Κολωνίας, καθ' ἣν ἐργάται περὶ τοὺς 200 ἐφονεύθησαν ἐν ἀκαρεῖ διασκορπισθέντες μακρὰν τοῦ ἐργοστασίου.

Ἐν τῷ παρόντι ἡ νιτρογλυκερίνη εἶναι ἰδίως χρησίμη ἐν ταῖς λιθοτομίαις καὶ μεταλλείοις, ὧν οἱ βράχοι εἶναι οὕτω σκληροὶ ἢ κάθυγροι, ὥστε δυσκόλως δύνανται ἵν' ἀνατιναχθῶσι διὰ τῆς συνήθους πυρίτιδος. Μάλιστα δὲ συνετέλεσε μεγάλως εἰς τὴν διάτρησιν πολλῶν ὑψηλῶν ὀρέων τῆς Εὐρώπης καὶ Ἀμερικῆς πρὸς κατασκευὴν σιδηροδρόμων.

Ὁ Κ. Ἄβελ, ὁ χημικὸς τοῦ ὑπουργείου τοῦ πολέμου, ἔκαμε πειράματα γεμίζων πυροβόλα μίγματος νιτρογλυκερίνης καὶ βαμβακοπυρίτιδος· ἀλλὰ μέχρι τοῦδε ἀγνοοῦμεν ὁποῖα ἐκ τῶν πειραμάτων αὐτοῦ ἐπορίσατο συμπεράσματα.

Ἡ οὐσία, ἣν ἡ νεωτέρα χημεία ὀνομάζει δυαλίνην, εἶναι μίγμα νιτρογλυκερίνης καὶ κυψελώσεως (cellulose)· ὁ δὲ καλούμενος λιθοθραύστης εἶναι μίγμα νιτρογλυκερίνης καὶ τῶν στοιχείων τῆς πυρίτιδος· ἤτοι ἐν 100 ἀτόμοις αὐτοῦ περιέχονται 42 ἄτομα νιτρογλυκερίνης, 25 νατρίου, 4 θείου καὶ 29 μίγματος κυψελώσεως καὶ ἄνθρακος. Ὁ λιθοθραύστης ἔχει τὴν αὐτὴν δύναμιν τῆς νιτρογλυκερίνης, τῆς δυναμίτιδος καὶ τῆς βαμβακοπυρίτιδος.

Εἰ καὶ εἶναι οὕτω κινδυνώδης, ἡ νιτρογλυκερίνη καταναλίσκεται μεγάλως ἀπό τινος χρόνου πρὸς τὰς χρείας τῆς βιομηχανίας. Τὰ φαινόμενα τῆς ἐκπυρσοκροτήσεως δηλοῦσι πάντοτε μεταβολὴν τῆς θερμότητος εἰς δύναμιν ἐνεργόν, καὶ τῆς ἐνεργοῦ δυνάμεως εἰς θερμότητα, ἀποδεικνύοντα θαυμασίως τὴν περὶ τοῦ μετασχηματισμοῦ τῶν δυνάμεων μεγάλην ἀρχήν, ἥτις κατέστη ἤδη βάσις καὶ ὁδηγὸς τῆς νεωτέρας ἐπιστήμης.

ΤΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΠΡΩΣΣΙΑΣ.

Γ'.

Ἡ Πρωσσία ἐπὶ τοῦ ἐπιλοχίου βασιλέως.

Ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον τῆς θυγατρὸς Βιλελμίνης ἐμίσει ὁ ἐπιλοχίας βασιλεὺς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Φρειδερῖκον, παῖδα μὲν ὡς ἀληθῶς ἄτακτον καὶ δυσεκβίαστον, ἔφηβον δὲ ὡς ἀγαπῶντα μὲν ὑπερβαλλόντως τὰ γαλλικὰ γράμματα καὶ τὴν φιλοσοφίαν, ἀποστρεφόμενον δὲ τὴν βάρβαρον καὶ στρατιωτικὴν πρωσσικὴν τυραννίαν. Ὁ Βάνδαλος ὠργίζετο ὅτι ἐγέννησεν υἱὸν Ἀθηναῖον. «Ὁ υἱός μου, ἔλεγε συνεχῶς, εἶναι σχολαστικὸς καὶ μικρόφρων. Ἀπομιμεῖται κατὰ πάντα τοὺς Γάλλους. Φεῦ τῶν ματαίων μου κόπων, ἐάν ποτε γένηται βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας!» Διότι ὁ παχὺς Γουλιέλμος ἐμίσει, ὡς εἴδομεν, εἴπερ τι καὶ ἄλλο τὰ γράμματα καὶ τοὺς Γάλλους.

Τὸ πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ μῖσος μετεβάλλετο ὁσημέραι εἰς μανίαν. Τὰ ἀλογήματα τοῦ νεανίσκου ἐνόμιζεν ἐγκλήματα, τὰ πλημμελήματα κακουργήματα, τοὺς δὲ ἀθώους αὐτοῦ ἔρωτας πορνείας βαβυλωνιακάς. Ἀπηγόρευσε δὲ αὐτῷ τὸ ἀναγινώσκειν. Καὶ ἂν ἔβλεπε τυχὸν ἔχοντα βιβλίον ἐν ταῖς χερσίν, ἐῤῥάπιζεν αὐτόν, καὶ ἁρπάζων τὸ βιβλίον ἔῤῥιπτεν εἰς τὸ πῦρ. Ὁ Φρειδερῖκος ἠγάπα τὴν μουσικὴν καὶ μάλιστα τὸν αὐλόν. «Ἀγνοῶ, λέγει, ἂν ὁ πατήρ μου συνέτριψε πλείονας αὐλοὺς ἢ βακτηρίας κατὰ τῆς ῥάχεώς μου.»

Διδάσκαλός τις τοῦ Βρανδεβούργου, κατασταθεὶς εἰς Πότσδαμ, εἶχε θυγατέρα ἐξόχου καλλονῆς καὶ μουσικῆς εὐφυΐας, καλουμένην Δωρίδα. Καθ' ἑκάστην ἑσπέραν ὁ νέος Φρειδερῖκος, πορευόμενος κρυφίως εἰς τὸν οἶκον τοῦ διδασκάλου, διῆγε μουσίζων, αὐτὸς μὲν αὐλῶν, τῆς δὲ Δωρίδος ᾀδούσης πρὸς τὸ κύμβαλον. Ἴσως δὲ ηὔλει ἐνίοτε ἐρωτικόν τι ὑπαινιττόμενος· ἀλλ' οὐδέποτε ἐφανέρωσεν ἔρωτα· διότι ὁ πατὴρ ἦτο πάντοτε παρών, καὶ ἐπετήρει αὐτοὺς αὐστηρότατα.

Ἀλλ' ὁ βασιλεύς, μαθὼν τὸ γινόμενον, κατέλαβεν αὐτὸν κατά τινα ἑσπέραν ἐπ' αὐτοφώρῳ μουσουργοῦντα ἐμπαθῶς μετὰ τῆς νεάνιδος, καὶ μετασχηματίσας τὸ ἀφελὲς τοῦτο νεανικὸν εἰδύλλιον εἰς ἀθέμιτον ἔρωτα, αὐτὴν μὲν ἐνέβαλεν εἰς φυλακήν, καὶ τῇ ἐπαύριον ἐμαστίγωσε διὰ δύο δημίων ἐν τῇ πλατείᾳ τοῦ Πότσδαμ, ὕστερον δὲ κατεδίκασεν ἵνα ἀλοᾷ κάνναβιν ἐπὶ τρία ἔτη ἔν τινι φυλακῇ τῆς πόλεως· τὸν δὲ Φρειδερῖκον ἐφυλάκισεν ἐπὶ ἓξ μῆνας.

Παρωξύνετο δὲ μάλιστα ἀναλογιζόμενος ὅτι ὁ Φρειδερῖκος διαδέξεται ποτὲ τὴν βασιλείαν· διὸ μετεχειρίζετο πάντα τρόπον ὅπως ἀναγκάσῃ αὐτὸν ἵνα παραιτηθῇ τῶν δικαίων ὑπὲρ τοῦ νεωτέρου αὐτοῦ ἀδελφοῦ. Ἀλλ' οὔτε αἱ πληγαί, οὔτε αἱ ἀπειλαὶ κατίσχυσαν τῆς ἐπιμονῆς τοῦ Φρειδερίκου. Τέλος δέ, «Ἔστω, εἶπέ ποτε πρὸς τὸν ἐγκείμενον καὶ βιάζοντα πατέρα ὁ Φρειδερῖκος· ἐὰν θέλῃς ἵν' ἀποκηρύξω τὸν θρόνον ὑπὲρ τοῦ ἀδελφοῦ, κήρυξόν με πρῶτον νόθον δημοσίᾳ· διότι ἄλλως οὐδέποτε κατανεύσω τοῦτο.»

Ἐκμανεὶς ὑπὸ τῶν λόγων τούτων ὁ βασιλεὺς προέβη μέχρι φόνου, καὶ λαβὼν τῆς κόμης, εἵλκυσεν αὐτὸν βιαίως πρὸς τὸ παράθυρον, καὶ ἐπειρᾶτο ἵν' ἀποπνίξῃ αὐτὸν κατὰ τὸν τρόπον τῶν Τούρκων, διὰ τῆς ταινίας τοῦ παραπετάσματος. Ὁ δὲ μέλλων Φρειδερῖκος ὁ Μέγας βεβαίως ἀπέθνησκε τότε, ἐὰν μὴ ὁ χρωματοτρίπτης, προσδραμὼν πρὸς τὰς κραυγὰς τοῦ πνιγομένου, προὔφθανεν ἵν' ἀποσπάσῃ αὐτὸν τοῦ βρόχου.

Ἔκτοτε ὁ Φρειδερῖκος ἐνενόησεν ὅτι δὲν ἠδύνατο τοῦ λοιποῦ ἵνα ζῇ ἐν τῷ πατρικῷ οἴκῳ, καὶ ἔκρινεν ἵνα δραπετεύσῃ. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς παρῄνεσέ πως αὐτῷ εἰρωνικῶς τὴν φυγήν. Ἐὰν ὁ πατήρ μου, ἔλεγε, μ' ἐξυλοκόπει, ὡς ἐγὼ σέ, ἀπὸ πολλοῦ θὰ ἤμην ἤδη μακράν. Ἀλλὰ σὺ εἶσαι ἀφιλότιμος καὶ ἄνανδρος.»

Ὁ Φρειδερῖκος ἐφανέρωσε τὴν προαίρεσιν τῷ ἰδίῳ ὑπασπιστῇ Κέϊττ, καὶ τῷ φίλῳ αὐτοῦ ὑπολοχαγῷ Κὰττ, οἵτινες ὑπέσχοντο ἵνα λιποτακτήσωσι μετ' αὐτοῦ. Ἐδανείσατο δὲ παρά τινος Ἰουδαίου ἑκατοντάδας τινὰς δουκάτων, καὶ οἱ ἵπποι ἦσαν ἕτοιμοι. Ἀλλ' ἐπιστολή τις, ἣν ἔγραψε πρὸς τὴν ἀδελφὴν, ἀγγέλων αὐτῇ ὅτι ἔκρινε τέλος ἵνα φύγῃ τὸν ἐπάρατον πατρικὸν οἶκον, ἐμπεσοῦσα εἰς τὰς χεῖρας τοῦ βασιλέως, ἀπεκάλυψε τὴν συνωμοσίαν. Ἐν ᾧ δὲ ἡτοιμάζοντο ἵν' ἀπέλθωσι, τρεῖς στρατηγοί, ἐνεδρεύοντες κατ' ἐπιταγὴν τοῦ βασιλέως, συνέλαβον τοὺς φυγάδας καὶ ἤγαγον αὐτοὺς πρὸς αὐτόν.

— «Διὰ τί ἐλειποτάκτησας;» ἐρωτᾷ οὗτος μένεα πνέων τὸν Φρειδερῖκον.

— «Διότι προσφέρεσαι πρὸς ἐμὲ οὐχὶ ὡς πρὸς υἱόν, ἀλλ' ὡς πρὸς τὸν ἔσχατον τῶν δούλων!»

— «Ποῦ ἤθελες ἵν' ἀπέλθῃς;»

— «Εἰς τὸ Ἀλγέριον.»

— «Εἶσαι ἄρα ἁπλῶς ἄτιμος λειποτάκτης! ἢ ἀγνοεῖς ὅτι εἶσαι ἀξιωματικὸς τοῦ πρωσσικοῦ στρατοῦ;»

— «Τιμὴν ἔχω ὅσην καὶ σύ,» ἀποκρίνεται αὐτῷ ὑπερηφάνως ὁ Φρειδερῖκος. Ἄλλως τε ἔπραξα τοῦτο πεισθεὶς τοῖς σεαυτοῦ λόγοις!»

Πρὸς ταῦτα ὁ βασιλεὺς ξιφουλκήσας ὥρμησεν ἐμμανῶς ἐπὶ τὸν Φρειδερῖκον, καὶ ἂν μὴ ὁ στρατηγὸς Μόζελ ἦτο παρών, βεβαίως διήλασεν αὐτὸν τῷ ξίφει. Ἀλλὰ μὴ δυνηθεὶς τότε ἵνα φονεύσῃ αὐτόν, ἔλαβε πάλιν τὴν βακτηρίαν, καὶ ἐξεδικήθη πλήττων αὐτὸν οὕτως ἀνηλεῶς κατὰ τὸ πρόσωπον, ὥστε τὸ αἷμα ἔῤῥεε κρουνηδὸν ἐκ τῶν πληγῶν.

Περὶ δὲ τὴν ἑσπέραν ὁ βασιλεὺς ἔπεμψεν αὐτὸν πεφυλαγμένον ὑπὸ πολλῶν στρατιωτῶν εἰς τὸ φρούριον τοῦ Κουστρίνου. Ἀλλὰ μαθὼν τῇ ἐπαύριον ὅτι ὁ Φρειδερῖκος ὀλίγον πρὸ τῆς φυγῆς ἔπεμψε μετὰ τῆς πρὸς τὴν ἀδελφὴν Βιλελμῖναν ἐπιστολῆς κιβώτιον περιέχον τὰς ἀποῤῥήτους αὐτοῦ ἐπιστολάς, ὅπως φυλάξῃ αὐτάς, ἔδραμε μαινόμενος εἰς τὸ βασίλειον. «Τὸ πρόσωπον τοῦ βασιλέως, λέγει ἡ μαργράφη Βαραΐθ, ἦτο οὕτως ἠλλοιωμένον ὑπὸ τῆς λύσσης, ὥστε ἐνεποίει φόβον τοῖς προσβλέπουσιν. Ἡ ὄψις κατέστη μέλαινα· οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ ἤστραπτον, τὸ δὲ στόμα ἤφριζεν. — Ὄλεθρε κακοῦργε (infame canaille)! μοὶ λέγει, τολμᾷς ἵνα φανῇς ἐνώπιόν μου! Ποῦ εἶναι αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ λειποτακτήσαντος ἀδελφοῦ σου;» Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἔλαβέ με τῆς μιᾶς χειρός, καὶ ἐνέτριψε τοσούτους καὶ τοιούτους κονδύλους κατὰ τὸ πρόσωπον, ὥστε ἔπεσον ὑπτία καὶ ἀναίσθητος. Τότε ἡ βασίλισσα, ἡμιθανὴς καὶ αὐτὴ καὶ περίτρομος, ἐζήτησε καὶ ἔφερε τὸ κιβώτιον. Ὁ δὲ βασιλεύς, θραύσας αὐτὸ χαμαί, ἔλαβε τὰς ἐπιστολὰς καὶ ἐξῆλθε κραυγάζων·

«Ἆ, ἆ! ἰδοὺ λοιπὸν αἱ ἀποδείξεις τῶν κακουργημάτων τοῦ ὀλέθρου τούτου! Δι' αὐτῶν δύναμαι τέλος ἵν' ἀποκεφαλίσω αὐτόν, καὶ ἀπαλλάξω οὕτω τὴν Πρωσσίαν τοῦ ἀνθρωπομόρφου τούτου τέρατος!»

Καὶ τοῦτο δὲν ἦτο ματαία ἀπειλή. Ἐπειδή, ὡς Πέτρος ὁ πρῶτος τῆς Ῥωσσίας, ὁ Γουλιέλμος ἔκρινεν ἵνα καταστήσῃ καὶ αὐτὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐκποδών. Ἀλλὰ τὸ κακούργημα τοῦ φοβεροῦ Κζάρου ἐδικαίου τοὐλάχιστον ἡ ἀτίθασσος καὶ βάρβαρος τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ φύσις. Διότι ἐν ᾧ ὁ Κζάρος, λαβὼν ἀμαυράν τινα ἔννοιαν προκοπῆς, ἐφιλοτιμεῖτο ἵνα παιδεύσῃ τὴν τότε βάρβαρον Ῥωσσίαν, ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀλέξις ἐμίσει τὴν παιδείαν καὶ τὸν ἥμερον βίον, ὃν ὁ πατὴρ αὐτοῦ, πολλὰ μοχθήσας, ἐπέθηκέ πως πρὸς βίαν τοῖς Ῥώσσοις. Ἐνῷ δὲ ὁ πατὴρ Πέτρος ἔτεινε βαίνων πρὸς τὴν Εὐρώπην, ὁ υἱὸς Ἀλέξις, ἀντιπράττων, ἐνέμενε καὶ ἠπείλει ἵνα ὠθήσῃ πάλιν τὴν Ῥωσσίαν πρὸς τὴν Ἀσίαν, τὴν παλαιὰν δηλαδὴ μοναστικὴν καὶ βάρβαρον Μοσκοβίαν, ἧστινος ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἔταμεν ἤδη τὸν μακρὸν πώγωνα διὰ τοῦ στόματος τῆς μαχαίρας. Διότι ὁ Κζάρος δικαίως ἐφοβεῖτο μή, αὐτοῦ ἀποθανόντος, ὁ υἱὸς καταστρέψῃ τὸ ἔργον τοῦ πατρός, τὴν ἀρχομένην δηλαδὴ παιδείαν τῆς Ῥωσσίας, καὶ προέβλεπεν ὅτι οἱ λαοὶ αὐτῆς, ἐὰν λάβωσι τὸν υἱὸν αὐτοῦ βασιλέα, ἔμελλον ἵνα μεταβληθῶσι πάλιν ὡς πρότερον εἰς ἀγέλας ἀγρίων θηρίων. Διὸ ἔκρινεν ἵνα θανατώσῃ αὐτόν, καὶ ὡς ἄλλος Ἀβραάμ, προσενέγκῃ αὐτὸν κριὸν ὁλοκαυτούμενον ὑπὲρ τῆς Ῥωσσίας. Πρὸς τοῦτο παρέδωκεν αὐτὸν οὐχὶ τῷ δημίῳ, ἀλλά τινι χειρουργῷ, ὅστις, προστάξαντος αὐτοῦ, ἤνοιξε διὰ τοῦ φλεβοτόμου τὰς τέσσαρας φλέβας τοῦ υἱοῦ, δεδεμένου τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας, καὶ ἀφῆκεν αὐτὸν ἵν' ἀποθάνῃ ἐξ ἀναιμίας.

Ὁ φόνος οὗτος τοῦ Κζάροβιτζ Ἀλέξιδος ἦτο πολιτικὴ φλεβοτομία, δι' ἧς ὁ Κζάρος ἠθέλησεν ἵνα θεραπεύσῃ οὕτως εἰπεῖν τὴν νοσοῦσαν Ῥωσσίαν ἐν τῷ διαδόχῳ.

Ἀλλ' ὁ Γουλιέλμος ἐβδελύττετο τὸν υἱόν, καὶ ἤθελεν ἵν' ἀπαλλαχθῇ αὐτοῦ διαδόχου ὄντος, οὐχὶ ὡς ἀποστρεφομένου, ὡς ὁ Κζάροβιτζ, τὴν παιδείαν, ἀλλὰ τοὐναντίον ὡς ὑπερθαυμάζοντος αὐτὴν καὶ νεωτερίζοντος κατὰ πάντα. Διότι προέβλεπεν ὅτι ὁ καλλωπιστὴς οὗτος (petit-maître), ὡς ὠνόμαζεν αὐτόν, ἔμελλεν ἵνα ταράξῃ καὶ μετακινήσῃ τὴν στρατιω-

τικὴν καὶ εὐθύγραμμον Πρωσσίαν, ἣν αὐτὸς ἤγειρεν ὁμοίαν πρὸς στρατῶνα· ὅτι ἔμελλεν ἵν' ἀνοίξῃ θυρίδας ἐν τῷ στρατῶνι τούτῳ, καὶ εἰσάξῃ εἰς αὐτὸν τὸν λοιμὸν τῶν ἐπιστημῶν καὶ τὴν ἀπὸ τῶν γραμμάτων διαφθοράν καὶ ἀκολασίαν, ἅτινα ὠνόμαζε κῶμον τοῦ νοός· ἔμελλεν ἵνα πρωτιμήσῃ τὴν, ὡς ὁ Βολταῖρος, ὑπονοσοῦσαν καὶ καχεκτικὴν φιλοσοφίαν ἀντὶ στρατιώτου ἔχοντος ἑπτὰ ποδῶν τὸ ὕψος, ὡς ὁ Μέγας Ἰωσήφ! Καὶ ὁ μὲν Πέτρος ὁ Μέγας, θανατώσας τὸν υἱόν, διέφθειρε τὸ παρελθόν· ὁ δὲ Γουλιέλμος, θανατῶν τὸν υἱὸν αὐτοῦ, ἤθελεν ἵν' ἀποκεφαλίσῃ τὸ μέλλον, ἢ τὴν ἀπειλοῦσαν τὴν Πρωσσίαν ὕβραν τῆς παιδείας.

Ἀχθεὶς εἰς τὸ φρούριον τοῦ Κουστρίνου ὁ Φρειδερῖκος ἐνεβλήθη εἴς τινα στενωτάτην εἱρκτὴν, φωτιζομένην ὑπὸ στενῆς σιδηροφράκτου θυρίδος. Τῇ ἐπαύριον ὁ βασιλεὺς συνεκάλεσε πολεμικὸν δικαστήριον στρατηγῶν, ὅπως κρίνῃ τὸν συνταγματάρχην Φρὶτζ, λειποτακτήσαντα. Μάτην δὲ οἱ ὑπουργοὶ καὶ οἱ στρατηγοὶ ὑπεμίμνησκον αὐτὸν ὅτι ὁ διάδοχος τῆς βασιλείας ἦτο ἀπαράβιαστος καὶ ἄσυλος· ἐπειδὴ ὁ Γουλιέλμος εὗρεν εὐφυᾶ τινα λόγον ὅπως φρενώσῃ αὐτὸν νομίμως. Διεῖλε δηλαδὴ αὐτὸν εἰς δύο ἄνδρας κεχωρισμένους ἀλλήλων. Ὁ διάδοχος δηλαδὴ Φρειδερῖκος ἦτο ἅμα καὶ συνταγματάρχης ἑνὸς τάγματος τῶν δ μαγῶν (dragons). Καὶ τοῦ μὲν ἄνακτος δ διάγμου, ἀνυπευθύνου ὄντος νόμῳ γενέσεως ἐφείδετο· ἀλλ' ὁ λειποτακτήσας συνταγματάρχης, ὢν δικάσιμος κατὰ τὸν στρατιωτικὸν νόμον, ἔπρεπεν ἵνα ὑποστῇ τὴν κατὰ νόμον ποινήν. Θέλων ἄρα ἵν' ἀποκεφαλίσῃ τὸν υἱόν, ὑπετίθετο αὐτὸν δικέφαλον. Καὶ τῆς μὲν βασιλικῆς αὐτοῦ κεφαλῆς ἐφείδετο, ἡ δὲ τοῦ συνταγματάρχου ἐπελεκίζετο.

Τὸ δικαστήριον συνῆλθε, καὶ ἀκούσαν τὸν κατηγορούμενον, ἐπ.ψήφιζεν ἤδη, ὅτε ὁ πρόεδρος, ὁ γέρων πρίγκηψ τῆς Ἀνχάλτης, ῥίψας τὴν σπάθην αὐτοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης, ὤμοσεν ὅτι ἀποκόψει τὰ ὦτα τοῦ τολμήσοντος ἵνα καταδικάσῃ εἰς θάνατον τὸν ἄνακτα. Οἱ δικασταὶ συνεκινήθησαν ὑπὸ τοῦ λόγου τούτου, καὶ οὕτω ὁ Φρειδερῖκος ἀπελύθη παμψηφεί.

Ἀλλ' ὁ Γουλιέλμος ἠκύρωσε τὴν κρίσιν καὶ ἀνήγαγε τὴν δίκην εἰς ἄλλο δικαστήριον, συνιστάμενον ἐκ στρατηγῶν σοφωτέρων περὶ τὸ δόγμα τῶν δύο φύσεων καὶ τὴν δικανικὴν τέχνην τοῦ μεταβαλεῖν τὸν διάδοχον εἰς συνταγματάρχην. Οἱ δεινοὶ οὗτοι θεολόγοι κατεψηφίσαντο τοῦ Φρειδερίκου θάνατον, ψαλμῳδοῦντες, ὡς ὁ Δαβὶδ «Τέκνον μου Ἀψαλών!»

Ὁ Φρειδερῖκος κατεδικάσθη λοιπὸν εἰς θάνατον, καὶ ὁ βασιλεὺς ἔμενεν ἄκαμπτος τρὸς τὰς δεήσεις τῆς μητρὸς καὶ τῶν συγγενῶν αὐτοῦ, οἵτινες ἔσπευσαν ἵν' ἐπικαλέσωνται ὑπὲρ αὐτοῦ τοὺς βασιλεῖς τῆς Εὐρώπης. Πρὸς τὸ ἄκουσμα τοῦτο ὁ μὲν βασιλεὺς τῆς Σουηδίας ἐ ἀράχθη, ὁ δὲ βασιλεὺς τῆς Πολωνίας καὶ ἡ Ὁλλανδία διεμαρτύραντο, ὁ δὲ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας ἠπείλησε καὶ ἐφανέρωσε διὰ τοῦ πρεσβευτοῦ αὐτοῦ τῷ Γουλιέλμῳ, ὅτι ὁ διάδοχος τῆς βασιλείας ἠσφαλίζετο ὑπὸ τοῦ γερμανικοῦ συντάγματος, καὶ ὁ Φρειδερῖκος, μετέχων τῆς αὐτοκρατορίας, δὲν ἐδύνατο ἵνα δικασθῇ παρ' ἄλλου ἢ παρὰ τῆς Διαίτης.

Ὁ Γουλιέλμος ἀνέῳριξε τὸ πρῶτον πρὸς ταύτην τὴν παρείσακτον ἐπιείκειαν. Καὶ ἐπειδὴ ἐκτὸς τῶν ὁρίων της χώρας αὐτοῦ, κατεῖχε καὶ τὴν Παλαιὰν λεγομένην Πρωσσίαν, φέουδον κυριακὸν καὶ αὐτόνομον, ἐν ᾗ αὐτὸς εἶχε παντελῆ δεσποτικὴν δικαιοδοσίαν· ἠξίου, ὅτι εἶχεν ἐξουσίαν ἵνα θανατώσῃ ἐν αὐτῇ, κεκλεισμένων τῶν θυρῶν, τὸν υἱόν, ἄσυλον μὲν ὄντα ἐν Βερολίνῳ, πρωτευούσῃ πόλει τῆς Νέας, ἀγχόνης δ' ἄξιον ἐν Κενιγσβέργῃ τῇ πρωτευούσῃ τῆς Παλαιᾶς Πρωσσίας.

Ἀλλ' ἡ ἐξουσία τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας, καίτοι λίαν ἐλαττωθεῖσα κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν, ἦτο ἔτι ἱκανὴ πρὸς τὸ τιμωρῆσαι τὸν βασιλίσκον της Πρωσσίας. Ὅπερ ἐννοήσας ὁ Γουλιέλμος ὑπήκουσε τέλος γογγύζων πρὸς τὰ τοῦ αὐτοκράτορος προστάγματα, καὶ ἔδωκεν ἄκων τῷ υἱῷ συγγνώμην. Ἀλλά, μὴ δυνάμενος ἵνα φονεύσῃ τὸν Φρειδερῖκον, ἠθέλησε τοὐλάχιστον ἵνα οὗτος ὑποστῇ τὸν ἀπὸ τοῦ προσεγγίζοντος θανάτου τρόμον, καὶ τέλος ἴδῃ ἑαυτὸν θανατούμενον ἐν τῇ ἀγαπητῇ αὐτῷ καὶ ἐμψύχῳ εἰκόνι τοῦ Κάττ.

Ἐκ τῶν δύο συναιτίων τῆς φυγῆς αὐτοῦ ὁ Keitt ἔφυγεν εἰς Ὁλλανδίαν. Ἀλλ' ὁ νέος Κὰττ, εἰ καὶ παρῳνήθη, δὲν ἠδυνήθη ἵν' ἐφύγῃ ἐν καιρῷ. Ἦχθη δὲ εἰς τὸν Γουλιέλμον, ὅστις ἀφεῖλεν αὐτῷ τοῦ στήθους τὸν σταυρὸν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, ἐξυλοκόπησε φροδρότατα, καὶ ἀνατρέψας κατεπάτησεν αὐτόν.

Κληθεὶς εἰς τὸν αὐτὸν σύλλογον τῶν στρατηγῶν, τὸν καταδικάσαντα τὸν Φρειδερῖκον, ὁ Κὰττ κατεδικάσθη ὑπ' αὐτοῦ εἰς διὰ βίου δεσμὰ ἔν τινι κατέργῳ. Ἡ κρίσις τοῦ δικαστηρίου ἐστάλη πρὸς τὸν βασιλέα, ὅστις τοσοῦτον ἐξεμάνη πρὸς τὴν ἐπιείκειαν τοῦ δικαστηρίου, ὥστε ἐξῆλειψεν αὐτὴν ἐμμανῶς καὶ παρέγραψε ταῦτα·

«Τὸ ὑπὸ τοῦ βασιλέως καταταθὲν δικαστήριον κατεδίκασε τὸν λοχαγὸν Κὰττ εἰς δεσμὰ διὰ βίου, ὁμολογήσαντα καὶ ἐξελεγχθέντα (confessus et convictus) ὅτι ἥμαρτε περὶ τὸν βασιλέα. Ἀλλ' ἡ Α. Μεγαλειότης δὲν δύναται ἵνα ἐννοήσῃ διὰ τί τὸ δικαστήριον ἐποιήσατο κρίσιν φιλάνθρωπον περὶ κακουργήματος οὕτω δεινοῦ καὶ ἀνοσίου. Ἡ Α. Μεγαλειότης βλέπει ἐκ τούτου ὅτι εἶναι ἀδύνατον ἵνα ἔχῃ τοῦ λοιποῦ πίστιν πρὸς τοὺς ἀξιωματικοὺς αὐτῆς. Καὶ ἐπειδὴ ἡ Α. Μεγαλειότης ὁ βασιλεὺς αὐτὸς ἐφοίτησεν εἰς διδασκαλεῖον, ἔμαθε τὴν λατινικὴν γλῶσσαν, καὶ γνωρίζει τὴν παροιμίαν fiat justitia et pereat mundus (γενηθήτω δικαιοσύνη καὶ ἀπολέσθω ὁ κόσμος), ἔκρινεν, ὅπως μὴ εἰς τὸ μέλλον ἄλλος τις τῶν ἀξιωματικῶν, πράξας ἀνόσιόν τι ὅμοιον ἔργον, δυνηθῇ ἵνα εἴπῃ ὅτι «ἐπειδὴ ὁ δεῖνα ἀπηλλάχθη χαίρων, μέλλω βεβαίως ἵνα ἀπαλλαχθῶ καὶ ἐγὼ», ὁ βασιλεὺς ἀναγκάζεται ἵνα μεταβάλῃ αὐτὸς τὴν κρίσιν τοῦ δικαστηρίου, καὶ παραδειγματίσῃ κατὰ τὸ ἀκριβοδίκαιον. Εἰ δὲ καὶ κακοῦργος, οἷος ὁ Κὰττ, ἔπασχεν ἄξια ὧν ἔπραξεν, ἐὰν ἐβασανίζετο πρῶτον διὰ πεπυρακτωμένων λαβίδων, ὕστερον δὲ ἠγχονᾶτο, ὁ βασιλεὺς, τὸ μὲν κηδόμενος τῶν συγγενῶν αὐτοῦ, τὸ δὲ θέλων ἵν' ἐπικουρήσῃ τὴν ποινὴν, κηρύττει ὅτι ὁ Κὰττ πρέπει ἵν' ἀποκεφαλισθῇ. — Γεγραμμένον ἐν Βερολίνῳ τῇ 2α σεπτεμβρίου τοῦ 1730.

Ὁ ἀποκεφαλισμὸς τοῦ Κὰττ ἔμελλεν ἵνα γένηται ἐν Κουστρίνῳ, καὶ ἐσκηνοβατήθη ὑπ' αὐτοῦ τοῦ βασιλέως, ὡς ὑπό τινος δημίου, ὅπως καταπλήξῃ τὸν ἐκεῖ φυλαττόμενον Φρειδερῖκον. Τῇ προτεραίᾳ τῆς τιμωρίας ὁ Φρειδερῖκος μετεκομίσθη ἐκ τοῦ ἄνω στενοῦ οἰκήματίου ἐν ᾧ διετέλει φυλατόμενος, εἰς θάλαμον μόνον ἔχοντα ἐπιπλονμίαν κλίνην, καὶ παράθυρον σιδηρόφρακτον κεκαλυμμένον ὑπὸ μεγάλων παραπετασμάτων, ἀνοῖγον εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ φρουρίου.

Καθ' ὅλην τὴν νύκτα ἤκουε τὰ σφυροκοπήματα τῶν δημίων, οἵτινες καθίστων ἀναμφιβόλως ἐν τῇ πλατείᾳ τὴν λαιμητόμον. Καὶ ἐπειδὴ ἠγνόει ὅτι ὁ βασιλεὺς ἔδωκεν ἤδη αὐτῷ συγγνώμην, ἐνόμιζεν ὅτι ἤγγικεν ἡ ἐσχάτη αὐτοῦ ὥρα. Τὸ φῶς ἀνέτειλεν ἀμαυρὸν, ὁποῖον εἶναι συνήθως ἐν τῇ βορείᾳ Γερμανίᾳ κατὰ τὰς πρωΐας τῶν ἡμερῶν τοῦ νοεμβρίου, αἵτινες ἀναβύδουσι τὸ κρύος τοῦ τάφου.

Περὶ τὴν αὐγὴν ὁ φρούραρχος τῆς ἀκροπόλεως στρατηγὸς Λοέπελ εἰσῆλθεν εἰς τὸν θάλαμον, καὶ ἀνήγειρεν ἐκ τῆς κλίνης τὸν ἀγωνιῶντα Φρειδερῖκον. Ἐξ δὲ στρατιῶται περιεκύκλωσαν αὐτὸν, καὶ ἔδιασαν ἵνα σταθῇ πρὸ τοῦ παραθύρου. Τὰ πένθιμα παραπετάσματα, ἀποσπασθέντα αἴφνης, ἐξεκάλυψαν ἱσταμένην ἐν τῷ μέσῳ τῆς πλατείας, καὶ ἀντικρὺ τοῦ παραθύρου, ὅπου ἵστατο ὁ Φρειδερῖκος, τὴν φοβερὰν λαιμητόμον, περιεστρωμένην διὰ μελάνων ὑφασμάτων.

Τὰ τύμπανα ἐκτύπησαν, καὶ μετ' ὀλίγον ἐφάνη ὁ Κὰττ ἀναβαίνων τὰς βαθμίδας τῆς λαιμητόμου, ἐνδεδυμένος ὡς ὁ Φρειδερῖκος, ἀκολουθούντος μετ' αὐτοῦ τοῦ δημίου. Διὰ τῆς ὁμίχλης τοῦ νοεμβρίου ὁ Φρειδερῖκος ἐδυνήθη οὕτως ἵνα ἴδῃ ἐαυτὸν ὡς ἐν τινι σκιᾷ ὀνειροφαντασίᾳ ἀναβαίνοντα τὴν κλίμακα τῆς λαιμητόμου. Ἡ λύπη αὐτοῦ ἦτο ὑπερβάλλουσα, καὶ ἐστέναζε, καὶ, σχηματιζόμενος ἀπονενοημένος, ἐπεχείρει ἵνα ἐμποδίσῃ τὴν τιμωρίαν τοῦ προσφιλοῦς αὐτῷ Κάττ. «Παύσατε τὸν φόνον, ἐβόα πρὸς τοὺς δημίους. Ἀφετέ με ἵνα γράψω πρὸς τὸν βασιλέα μίαν λέξιν, μίαν μόνην! Ἐὰν μὴ ἔκρινεν ἵνα θανατώσῃ καὶ ἐμὲ, παραιτοῦμαι τῶν πρὸς τὴν διαδοχὴν δικαίων, ἐὰν ὁ βασιλεὺς δῷ συγγνώμην τῷ Κάττ!» Καὶ τρεπόμενος πρὸς τὸν ἄδακρυν καὶ ἀφύβως τὴν λαιμητόμον ἀτενίζοντα φίλον αὐτοῦ, οὗτινος ἤδη ὁ δήμιος περιεκάλυπτε τοὺς ὀφθαλμοὺς, «Ὦ φίλτατε! οὐδέποτε ἀπαλγήσω τὸν θάνατόν σου! ἀνεβόα οἰμώζων. ἀγαπητὲ Κάττ! ἆρά γε συγχωρεῖς μοι; Εἰπὲ ὅτι μοι συγχωρεῖς! Ἄ! εἴθε ἔπασχον τοῦτο πρὸ σοῦ!» καὶ ἔτεινεν αὐτῷ τὰς χεῖρας περιαλγῶς.

Ὁ δὲ, ἀθυμῶν τὸ καθ' αὑτὸν, ἠσπάζετο αὐτὸν λέγων φιλοφρόνως· — «Κύριέ μου, μυριάκις ἄν, εἰ δυνατὸν, ἀπέθνησκον ἀσμένως ὑπὲρ σοῦ! Εὐτύχει! Ἀποθνήσκω χαίρων! Δέν σοι μνησικακῶ!»

Ἐν τούτῳ ὁ ταλαίπωρος Κὰττ, προσπεσὼν εἰς τὰ γόνατα, ἔτεινε τὴν κεφαλὴν πρὸς τὸν δήμιον, ὅστις κατέβαλεν αὐτὴν διὰ μιᾶς πληγῆς. Ὁ Φρειδερῖκος ἔῳριξε πρὸς τὸ ὀδυνηρὸν θέαμα, καὶ ἠθέλησεν ἵν' ἀπορρίψῃ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ. Ἀλλ' οἱ περὶ αὐτὸν ἓξ στρατιῶται προσετάχθησαν ἵνα κατέχωσιν αὐτὸν ἀκίνητον πρὸ τῆς ἀποκοπείσης ταύτης κεφαλῆς, ἥτις τέλος ἐκυλίσθη παρὰ τοὺς πόδας τοῦ ἄνακτος, καὶ τὸ αἷμα ἀνεπέμφθη μέχρις εἰς αὐτόν. Ὁ Φρειδερῖκος ἤρξατο ἵνα κραυγάζῃ γοερῶς· ἀλλ' ὁ φρούραρχος ἔστεξε τὴν βοὴν αὐτοῦ ἐμφράττων διὰ ῥινομάκτρου τὸ στόμα. Τέλος δὲ, ληφθεὶς ὑπὸ σπασμῶν, ἔπεσε λειποθυμήσας εἰς τὰς ἀγκάλας τῶν στρατιωτῶν.

Ἡ τραγῳδία ἔλαβε τέλος· ἀλλὰ τὸ προσκήνιον ἔμενε μετέωρον εἰς τὸ αἱματόφυρτον θέατρον. Διότι, ὅτε ὁ Φρειδερῖκος ἠνοίξε πάλιν τοὺς ὀφθαλμούς, εἶδε τὸ ἠκρωτηριασμένον σῶμα τοῦ Κὰττ ἐξηρτημένον τῶν κιγκλίδων τοῦ παραθύρου, οὗτινος ἀφῃρέθησαν τὰ παραπετάσματα· διότι ὁ βασιλεὺς ἐπέταξεν ἵνα τὸ πτῶμα τοῦ ἀποκεφαλισθέντος διαμένῃ ὁρατὸν ἀπὸ τοῦ θαλάμου τοῦ Φρειδερίκου. Ἀλλ' οὗτος, καταληφθεὶς τέλος ὑπὸ σφοδροῦ πυρετοῦ, ἤρξατο ἵνα παραφρονῇ, καὶ ὁ φρούραρχος ἀνεδέχθη ἵνα κατιδιβάσῃ τὰ παραπετάσματα.

Τὰ τοιαῦτα παθήματα μαλακίζουσιν ἡ σκληρύνουσι διὰ παντὸς τὴν καρδίαν. Ὁ Φρειδερῖκος ἀπηλλάχθη τῆς δεινῆς ταύτης πείρας ἔχων σιδηρᾶν τὴν καρδίαν· διότι τὸ τελευταῖον αὐτοῦ δάκρυον ἐρέυσε κατὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ Κάττ. Ἅμα δὲ ἀναγορευθεὶς βασιλεὺς, ἀπέπτυσε τὰς γενναίας τῆς νεότητος ὁρμὰς, καὶ ἐγένετο λίαν ἀχάριστος περὶ πάντας τοὺς παλαιοὺς φίλους, μάλιστα δὲ πρὸς τὸν Keith, ὅστις οὐδὲ ἵνα ἐπανέλθῃ κατώρθωσεν ἐκ τῆς ἐξορίας, καὶ εἰδεν ἐπαλλήλους τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ ἀποζληθέντας τῆς αὐλῆς. Ἡ δὲ ἀτυχὴς νεᾶνις, ἥτις κατηγχύνθη ῥαπισθεῖσα αὐτοῦ ἕνεκα ἐν τῇ πλατείᾳ τοῦ Πότσδαμ, ἔλαβεν ἀντὶ τούτου μισθὸν ἐπετήσιον ἑξήκοντα σκούδων!

Μετὰ τὸν ἀποκεφαλισμὸν τοῦ Κὰττ ὁ Φρειδερῖκος ἔμεινε δεσμώτης ἐν Κουστρίνῳ. Ἀπηγορεύθη δὲ αὐτῷ αὐστηρῶς τὸ λαλεῖν τοῦ λοιποῦ γαλλιστὶ, καὶ ἐλάμβανε πρὸς διατροφὴν δώδεκα μόνον σολδία καθ' ἑκάστην. Κατὰ πᾶσαν δὲ ἑσπέραν ὁ φρούραρχος ἤρχετο περὶ τὴν ἐννάτην εἰς τὸ οἰκημάτιον αὐτοῦ ἵνα σβέσῃ τὸν λύχνον. Ἀλλ' ὅμως μετά τινας μῆνας ἡ στενωτάτη αὐτοῦ φυλακὴ ἐπλατύνθη· διότι οἱ δεσμοφύλακες ἐνενόησαν τέλος ὅτι φυλάττουσι τὸν μέλλοντα αὐτῶν κύριον.

Τέλος ὁ τοῖχος τῆς φυλακῆς διερράγη, καὶ οἱ φυλάττοντες περιεώρων αὐτὸν ἀναγινώσκοντα τὸν Βολταῖρον, αὐλοῦντα, καὶ τρώγοντα τοὺς πλακοῦντας καὶ τὰ ὄψα, ἅτινα οἱ περὶ τὴν πύλιν εὐγενεῖς ἔπεμπον αὐτῷ προθύμως. Τέλος δὲ ἐπετράπη ποτὲ αὐτῷ ἵνα ἐξέλθῃ πρὸς τὴν ἑσπέραν, ἐνδεδυμένος ἱμάτια ξένα, ὅπως πορευθῇ εἴς τινα ἐν τῷ φίκῳ τοῦ βαρῶνος τοῦ Τάμσελ νυκτερινὴν συναναστροφήν. Ἐνὶ λόγῳ ἠδύνατο ἵνα τρώγῃ, ὅτε ἐπείνα, ἵνα ἀναγινώσκῃ καὶ αὐλῇ, μὴ φοβούμενος μὴ ἀγροικός τις χεὶρ συντρίψῃ τὸν αὐλὸν εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. Ὁ δίος οὗτος ἦτο εὐτυχὴς πρὸς ὃν ἔζη πρότερον· καὶ οὕτως, ἐμβαλὼν αὐτὸν εἰς φυλακὴν ὁ πατὴρ κατέστησεν αὐτὸν ἄκων ἐλεύθερον. Ἀλλὰ μετὰ δεκαοκτὼ μῆνας ὁ βασιλεὺς κατήγαγεν αὐτὸν εἰς Βερολίνον, ἀπέδωκε τὸ τάγμα αὐτοῦ, καὶ νυμφεύσας αὐτὸν πρὸς γ ρμανίδα ἄνασσαν, ἐδωρήσατο βασίλειον πρὸς κατοίκησιν, τὸ Βρουσβάϊγ, ἔνθα ἠδυνήθη τέλος ἵνα διαζῇ ἐλεύθερος.

Ἐν τούτῳ δὲ ὁ Γουλιέλμος ἐγήρασκε καὶ παρήκμαζε πρὸ ὥρας· τὸ δὲ σκληρὸν αὐτοῦ ἦθος ἠμβλύνετο ὁσημέραι. Τὸ θηρίον, ἀποστερούμενον τῶν ὀδόντων, μετεβάλλετο εἰς πατριάρχην· ἡ δὲ φοβερὰ αὐτοῦ ῥάβδος ἐσχόλαζεν ὡς ἡ ποιμαντικὴ ῥάβδος τοῦ γηραιοῦ βοσκοῦ· καὶ ὅπερ προεμήνυεν ὅτι ἤγγιζε τέλος ὁ θάνατος, ἡ φιλαργυρία αὐτοῦ οὐ μόνον ἠφανίζετο, ἀλλὰ καὶ ἐξέκλινεν εἰς μεγαλοδωρίαν καὶ ἐλευθερότητα. Διότι ἡμέραν τινὰ ἐδωρήσατο ἑκατὸν χιλιάδας σκούδων τοῖς ἐν Βερολίνῳ νοσοκομείοις. Κατὰ δὲ τὴν τελευταίαν παράταξιν, ἀντὶ τοῦ ξυλοκοπῆσαι κατὰ τὸ σύνηθες τοὺς στρατιώτας, διεμοίρασεν αὐτοῖς χρυσᾶ δουκάτα.

Ἀλλὰ τέλος ἔπαυσεν ἐξερχόμενος εἰς τὰ γυμνάσια καὶ διῆγε τὸν βίον ἑλκόμενος διὰ τῶν διπλόρμων τῶν βασιλείων ἐν τινι εὐκυλίστῳ καθέδρᾳ ὑδροπικοῦ. Ἀλλ' εἰ καὶ ἡ ἀσθένεια κατεκοίμισε τὴν ἔμρυτον αὐτοῦ μανίαν, ἀνεζωπυρεῖτο ἐνίοτε αὕτη θηριώδης, καὶ ὁ γηραιὸς λύκος ἀποθνήσκων ἔδρεμεν, ἐδείκνυε τοὺς ὀδόντας, καὶ ἐπειρᾶτο ἵνα δάκῃ.

Τέλος κατέλαβεν αὐτὸν φαντασία τις θηριώδης, καὶ ἔστειλε τοὺς ζητήσοντας τὴν βασίλισσαν, ἥτις εὗρεν αὐτὸν κατακεκλιμένον ἔν τινι μαρμαρίνῃ νεκροθήκῃ, ἣν ἠγόρασεν ὑπὲρ ἑαυτοῦ. Παρ' αὐτῷ δὲ ἵστατο ἄλλος μικρότερος σαρκοφάγος ὑπὲρ τῆς βασιλίσσης, καὶ προσέταξεν αὐτὴ ἵν' ἀνακλιθῇ ἐν αὐτῷ καὶ δοκιμάσῃ τὸ καθ' αὐτὴν τὸ τελευταῖον αὐτῆς οἰκητήριον. Ἡ ταλαίπωρος βασίλισσα ἐνόμισεν ὅτι ἤγγικεν ἡ τελευταία αὐτῆς ὥρα, καὶ ὑπήκουσεν ἡμιθανὴς, νομίζουσα ὅτι δὲν ἔμελλεν ἔτι ἵνα ἐξέλθῃ τοῦ τάφου.

Ὁ Γουλιέλμος ἐφρόνει ὅτι ἔμελλεν ἵνα κληρονομήσῃ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν νόμῳ γενέσεως. Προσεκάλεσε δὲ ὅπως παρασκευάσῃ αὐτὸν πρὸς τὸν θάνατον τὸν ἱερολόγον Κολὼφρ, δεινὸν καὶ αὐστηρότατον θεολόγων, ὅστις οὐδόλως ἐφείσατο αὐτοῦ. Ἐπειδὴ ἀνέμνησεν αὐτοῦ τὴν δεινὴν δεσποτείαν, τὴν τυραννίαν, καὶ βιαιοπραγίαν πρός τε τοὺς οἰκείους καὶ τοὺς ὑπηκόους αὐτοῦ· τὰς ἀναγκαστικὰς ἀπογραφὰς στρατιωτῶν καὶ τῶν γιγάντων, τὰς λεηλασίας τῶν μοναστηρίων, καὶ τοὺς φόρους, δι' ὧν κατέθλιψε τὸν λαόν.

Ἀλλὰ πρὸς πᾶσαν μέμψιν, πρὸς πᾶσαν κατηγοραν ὁ Γουλιέλμος ἀπελογεῖτο προφέρων εἰς τὸ μέσον τὴν πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ φυλαχθεῖσαν ἐκ τοῦ γάμου πίστιν, ὡς ἐλεφάντινόν τινα μυστικὸν πύργον ταύτην προβαλλόμενος, ὃν μάτην ἐπολιόρκει ὁ δαίμων. «Μάλιστα, ἀπεκρίνετο ἰσχυριζόμενος πρὸς τὸν ἱερέα, ὁμολογῶ πάντα ταῦτα. Ἀλλ' ἆρά γε ἐγαμοκλόπησά ποτε; Ἆρά γε ἔλυσα ἅπαξ τὴν τῆς συζεύξεως πίστιν; Οὐδέποτε. Κληρονομήσω ἄρα τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν.»

(Ἕπεται συνέχεια.)

ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΗΜΕΡΑΙ

Η ΑΥΤΟΨΙΑ

Πρό τινων ἐτῶν, πάσχων ὑπὸ νευρικῆς ἰσχιάδος, ἐνοσηλευόμην ἐν τινι τῶν ἐν Λουγδούνῳ νοσοκομείων, ἔνθα, διαμείνας ἐπὶ μακρὸν, ἐγενόμην οἰκειότατος τοῖς εἰς αὐτὸ φοιτῶσι μαθηταῖς τῆς ἰατρικῆς. Κατὰ τὸν παρελθόντα σεπτέμβριον μηνὶ ἅμα καὶ διδάσκαλοι συνεβουλεύοντο ἀδιαλείπτως ἀλλήλοις περί τινος ἀσθενοῦς, κειμένου ἐν τῇ κλίνῃ ἀρ. 9, καὶ πάσχοντος σπανίαν τινὰ τοῦ σπληνὸς ἀσθένειαν.

— Ὁ ἀριθμὸς 9 βαίνει σήμερον δυστυχῶς ἐπὶ τὸ βέλτιον, ἔλεγεν ὁ καθηγητὴς ὑποστενάζων, καὶ ἴσως... ἀναλάβῃ...

— Φεῦ τῆς ἀτυχίας! ἔλεγον ὑποστενάζοντες καὶ οἱ μαθηταὶ ἀνὰ πᾶσαν καλλιτέραν περὶ τοῦ ἀσθενοῦς ἀγγελίαν.

Ἀλλὰ μετά τινας ἡμέρας ὁ καθηγητὴς παρίσταται αἴφνης τοῖς μαθηταῖς ὑπερχαίρων.

— Ὁ ἀριθμὸς 9 διάκειται χεῖρον, καὶ ἴσως αὔριον δυνηθῶμεν ἵνα κάμωμεν τέλος τὴν αὐτοψίαν τῆς σπουδαίας ταύτης ἀσθενείας.

Οἱ μαθηταὶ συνῆλθον τῇ ἐπαύριον προθυμούμενοι ἵνα ἴδωσι τὴν αὐτοψίαν. Ἀλλ' ὅτε ὁ νεκρὸς ἐφέρετο εἰς τὸ ἀμφιθέατρον, παρίσταται ὁ ἀδελφὸς τοῦ ἀποθανόντος, καὶ τρεπόμενος πρὸς τὸν καθηγητὴν λέγει αὐτῷ ὀργίλως.

— Λοιπὸν, οὗτοι θεραπεύετε ἐνταῦθα τοὺς ἀσθενεῖς;

— Ἐπράξαμεν τὸ ἐφ' ἡμῖν, κύριε· ἢ ἀγνοεῖτε ὅτιὁ ἀποθανὼν ἔπασχεν ὑπὸ τεσσάρων θανασίμων ἀσθενειῶν.

— Εἶμαι πεπεισμένος ὅτι, ἂν ὁ ἀδελφός μου ἦτο ἐν ἄλλῳ νοσοκομείῳ, ὡς συνεβούλευον αὐτῷ, δὲν ἀπέθνησκεν.

— Κύριε, ἐπαναλέγω ὅτι ἐπράξαμεν πᾶν τὸ ἐφ ἡμῖν, ὅπως σώσωμεν αὐτόν. Ἀλλὰ τὸ γενόμενον οὐκ ἀπογίνεται. Ἐνομίζομεν ὅτι ὁ ἀποθανὼν δὲν εἶχε συγγενεῖς, καὶ ἠτοιμαζόμεθα ἵνα κάμωμεν τὴν αὐτοψίαν. Ἀλλ' ἐπειδὴ εἶσθε ἀδελφὸς αὐτοῦ, πρέπει ἵνα ὑπογράψητε τὰ ἔγγραφα ταῦτα. Θέλετε καὶ τὴν αὐτοψίαν;

— Τὴν αὐτοψίαν; Ὡς μὴ ἤρκει ὅτι κατεβασανίσατε αὐτὸν ζῶντα· ἀλλὰ θέλετε ἵνα κακοποιήσητε αὐτὸν καὶ ἀποθανόντα! γνωρίσατε καλῶς! ὅτι οὐδενὶ ἐπιτρέψω ἵνα ψαύσῃ οὐδὲ μίαν τρίχα τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀδελφοῦ μου!!!

— Ἠρώτησα ἂν θέλητε τὴν αὐτοψίαν, διότι συνήθως οἱ συγγενεῖς τῶν ἀποθανόντων ἀπαιτοῦσι τοῦτο ὑπὲρ τῆς ἐπιστήμης.

— Τί με ὠφέλησεν ἡ ἐπιστήμη ὑμῶν, ἀφοῦ δὲν ἠδυνήθη ἵνα σώσῃ τὸν ἀδελφόν μου;

— Ἀλλ' ἡ αὐτοψία εἶναι πολλάκις χρησιμωτάτη πρὸς τοὺς συγγενεῖς, λέγει αὐτῷ πονηρῶς ὑπομειδιῶν ὁ ἰατρός.

— Πῶς πρὸς τοὺς συγγενεῖς;

— Πολλάκις ἡ ἀσθένεια, ἐξ ἧς ἀποθνήσκει τις, ἐμφωλεύει λανθάνουσα καὶ ἐν τοῖς σώμασι τῶν συγγενῶν αὐτοῦ.

— Οὕτως... ὥστε... κατὰ τὸ λεγειν ἡμῶν... ἡ ἀσθένεια, ἐξ ἧς ἀπέθανεν ὁ ἀδελφός μου, δύναται ἴσως ἵνα ἐμφωλεύει καὶ ἐν ἐμοί;

— Δὲν διισχυρίζομαι τοῦτο. Ἀλλ' ἴσως...

— Ἀλλὰ νομίζετε ὅτι τοῦτο εἶναι δυνατόν;...

— Διὰ τοῦτο πολλοὶ οὐ μόνον δὲν ἀνθίστανται πρὸς τὴν αὐτοψίαν τῶν νεκρῶν συγγενῶν, ἀλλὰ καὶ ἀπαιτοῦσιν αὐτὴν παρα τῶν ἰατρῶν...

— Ἤκουσα ὅτι ἡ αὐτοψία γίνεται τεμνομένου τοῦ σώματος εἰς τέσσαρα.

— Ὦ ὄχι! Κάμνομεν μικράν τινα τομὴν τριῶν ἑκατοστομέτρων...

— Καὶ πῶς δύναταί τις ἵνα παρατηρήσῃ καλῶς τὴν ἀσθένειαν διὰ τοιαύτης μικρᾶς τομῆς;

— Ἀκριβέστατα... πρὸς ὠφέλειαν καὶ ὁδηγίαν τῶν ἐπιζώντων.

— Τότε λοιπὸν κόψατε αὐτὸν, ἂν θέλητε, εἰς μυρία τεμάχια.

Η ΕΥΓΝΩΜΟΣΥΝΗ.

—

Ῥωμαντική τις νεᾶνις ἀνήρχετο παρὰ τὸν πατρικὸν οἶκον τὴν ὄχθην τῆς Μάρνης, προσποιουμένη μὲν ὅτι ἀνεγίνωσκε βιβλίον τι, ἀληθῶς δὲ βλέπουσα πρὸς τὴν ἀντιπέραν ὄχθην τὸν γείτονα αὐτῆς, νέον εὐειδῆ ζωγράφον, γυμνάζοντα μέγαν τινὰ κύνα τῆς Νέας Γῆς.

Αἴφνης ἡ νεᾶνις, διερχομένη διά τινος ἀποκρήμνου ἀτραποῦ, πίπτει εἰς τὸν ποταμὸν εἴτε ἑκουσίως, εἴτε ἀληθῶς ὀλισθήσασα, καὶ πληγωθεῖσα παρ' ὀλίγον ἐπνίγετο.

Μετ' ὀλίγον ἡ ἐρωτόληπτος νεᾶνις, σωθεῖσα, ἦλθε ἀναίσθητος εἰς τὸν πατρικὸν οἶκον. Ἀλλὰ μόλις ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τρεπομένη πρὸς τὸν παρακαθήμενον πατέρα.

— Ἀγαπητέ μοι πάτερ! λέγει αὐτῷ, ἂν ἀληθῶς μὲ ἀγαπᾷς, βεβαίως ἐπιτρέψεις μοι ἵνα νυμφευθῶ τὸν σωτῆρά μου.

— Τοῦτο εἶναι τῶν ἀδυνάτων, τέκνον μου, λέγει αὐτῇ ἀταράχως ὁ πατήρ.

— Ἄ! εἶσαι σκληρυκάρδιος. Θέλεις λοιπὸν νὰ ἀπελπίσῃς ἡμᾶς ἀμφοτέρους, κραυγάζει ἱκετεύουσα αὐτόν.

— Ὁ γάμος οὗτος εἶναι ἀδύνατος, τέκνον, λέγει πάλιν πρὸς αὐτὴν μειδιῶν ὁ πατήρ.

— Διὰ τί; Μὴ διότι ὁ σωτήρ μου δὲν εἶναι πλούσιος;

— Ὄχι.

— Μή διότι εἶναι ζωγράφος;

— Ὄχι.

— Μή διότι ἀγαπᾷ ἄλλην;

— Ὄχι. Ἀλλὰ διότι ὁ σωτήρ σου εἶναι ἁπλῶς ὁ κύων τῆς Νέας Γῆς τοῦ γείτονος, ὅστις, ἀντὶ τοῦ κινδυνεῦσαι αὐτὸς, προὐτίμησεν ἵνα σε σώσῃ διὰ τοῦ κυνός.

*
* *

Ἐν τῇ ἐν Νεοβοράκῳ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Εὐαγγελιστοῦ ὁ ἱερεὺς Μὰκ Μαὼν ἐδίδασκεν ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος ἀπὸ ἡμισείας ἤδη ὥρας, ὅτε εἷς τῶν παρεστώτων, διακόπτων αὐτὸν, προσφέρει γραμμάτιον τι εἰς ἀνάγνωσιν. Ὁ ἱεροκήρυξ, ἀναγνώσας τὸ περιεχόμενον, λέγει πρὸς τὸ ἀκροατήριον· « Ἐὰν μεταξὺ ὑμῶν ἦναι κυρία τις ὀνομαζομένη Κ. Κούρτις, παρακαλῶ αὐτὴν ἵνα ἐλθῃ μετ' ἐμοῦ εἰς τὸ σκευοφυλάκιον τῆς ἐκκλησίας, ἵνα μάθῃ τί συνέβη ἐν τῷ οἴκῳ αὐτῆς, ἀφότου ἀνεχώρησε πρὸ μιᾶς ὥρας. »

Πρὸς ταῦτα μία τῶν παρευρισκομένων κυριῶν ἀνίσταται, καὶ διαπερᾷ τὴν ἐκκλησίαν, ἀκολουθοῦντος κατόπιν τοῦ ἱερέως Μὰκ Μαών. Ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ἡ κυρία καὶ ὁ ἱερεὺς ἐπανέρχονται, καὶ οὗτος ἐρωτᾷ πάλιν ἐὰν μεταξὺ τῶν ἀκροατῶν μὴ ἦναι καὶ ἄλλη τις κυρία ὀνομαζομένη Κούρτις. Μηδενὸς δ' ἀποκρινομένου, ὁ ἱερεὺς Μὰκ Μαών, ἀναλαβὼν τὸν λόγον, ἐφανέρωσεν ὅτι τὸ τέκνον τῆς Κ. Κούρτις ἐκάη ζῶν ἐν τῇ ἀπουσίᾳ αὐτῆς.

Πρὸς τὴν ἀγγελίαν ταύτην κυρία τις τῶν παρισταμένων ἐλειποθύμησεν ἀφεῖσα φωνὴν γοεράν. Ἦτο δὲ αὕτη ἡ Κ. Κούρτις, ἥτις, ἀγνοοῦσα περὶ τίνος προὔκειτο καὶ αἰδουμένη τὸ δημόσιον, δὲν ἠθέλησεν ἵνα φανερώσῃ ἑαυτήν.

ΑΓΓΛΙΚΑΙ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ.

—

Ὁ τελευταῖος πόλεμος ἐπήνεγκε μεγάλας μεταβολὰς εἰς τὴν ἐκτύπωσιν τῶν ἀγγλικῶν ἐφημερίδων. Ἰδοὺ ὁ πίναξ τῶν καθ' ἑκάστην ἐκδιδομένων ἐκτύπων τινῶν ἐξ αὐτῶν.

Ὁ Ἡμερήσιος τηλέγραφος ἐκδίδεται εἰς 170 000 ἔκτυπα.

Ἡ Σημαία εἰς 140 000.

Τὰ Ἡμερήσια Νέα εἰς 90 000.

Ὁ Χρόνος εἰς 70 000.

Ὁ πρωϊνὸς Κήρυξ εἰς 6000.

Ὁ Ταχυδρόμος εἰς 3500.

Ἀλλὰ πασῶν τῶν ἀγγλικῶν ἐφημερίδων ἡ μᾶλιστα διαδεδομένη καὶ εὐημεροῦσα εἶναι νῦν ἡ ἑβδομαδικὴ ἐφημερὶς Lloyds weekly News, ἐκτυπουμένη εἰς ἓν ἑκατομμύριον ἐκτύπων!

Ὁ εὐτυχὴς κύριος τῆς ἐφημερίδος ταύτης. ἠναγκάσθη, μὴ ἐπαρκούντων εἰς τοιαύτην χάρτου κατανάλωσιν τῶν συνήθων χαρτοποιῶν τῶν ἐφημερίδων, ἵνα κατασκευάσῃ ἴδιον μέγιστον χαρτοποιεῖον ἐν Λοττιγσβοῦρνε τοῦ κομητάτου Κέντ, καὶ ἀγοράσῃ πολλὰς γαίας ἐν Ἀλγερίᾳ πρὸς φυτοκομίαν τοῦ φυτοῦ σπάρτου, ἐξ οὗ, μετακομιζομένου δι' ἀτμοπλοίων κατασκευασθέντων καὶ ἀποτεταγμένων μόνον πρὸς τοῦτο, κατασκευάζεται ὁ ἄπειρος τῆς ἐφημερίδος χάρτης.

ΔΥΟ ΦΙΛΟΙ.

—

Ὁ Κόσμος τῶν Παρισίων δημοσιεύει χαίρων τὴν μετάφρασιν τῆς ἐπιστολῆς, ἣν ὁ σουλτάνος Ἀβδοὺλ Ἀζὶζ ἔγραψεν ἐσχάτως πρὸς τὸν πάπταν Πῖον ἔννατον, εὐχαριστῶν αὐτῷ ὑπὲρ τοῦ ἐκτάκτου πρέσβεως, ὃν οὗτος ἔπεμψεν ἐσχάτως εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἡ πρὸς τὸν πάπταν ἐπιστολὴ τοῦ σουλτάνου ἐπιγράφεται· « Πρὸς τὸν μεγαλειότατον, μεγαλοπρεπέστατον καὶ οἰκειότατον φίλον Πῖον τὸν ἔννατον!

ΚΥΝΩΝ ΕΥΦΥΙΑ.

—

Ἡ ἐφημερὶς τοῦ Παναμᾶ Ἀστὴρ ἀναφέρει τὸ ἑξῆς παράδειγμα τῆς ἀξιοθαυμάτου εὐφυΐας τῶν κυνῶν τῆς Νέας Γῆς.

Ὅταν κύων τις τῆς Νέας Γῆς θελήσῃ ἵνα διαπεράσῃ ποταμὸν ἢ λίμνην, ἐν οἷς συνήθως πλεονάζουσιν οἱ κροκόδειλοι, ἀνέρχεται πρῶτον τὴν ὄχθην ἐπὶ μακρὸν ὁλακτῶν παντὶ σθένει.

Οἱ κροκόδειλοι, ἢ καϊμάνς, οἵτινες ὑπεραγαπῶσι τὴν σάρκα τῶν κυνῶν, ἀκούοντες τοὺς ὀλαγμοὺς, ἀκολουθοῦσι κολυμβῶντες κατόπιν αὐτοῦ, καὶ ἐνεδρεύουσι κατὰ τὸν τόπον, ὅπου νομίζουσιν ὅτι ὁ κύων μέλλει ἵνα διαπεράσῃ τὸν ποταμόν.

Ὁ κύων βλέπει ἐκ τοῦ πλήθους τῶν γνάθων, αἵτινες ἐνεδρεύουσι φοβεραὶ ὄπισθεν τῶν καλαμώνων, ὅτι οἱ κροκόδειλοι συνήχθησαν ἅπαντες εἰς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν τόπον, καὶ ἑτοιμάζονται ἵν' ἁρπάσωσιν αὐτὸν κολυμβῶντα.

Ἀλλὰ τότε τὸ νοῆμον ζῶον παύει αἴφνης τοῦ ὀλακτεῖν, κατέρχεται τὴν ὄχθην τρέχον, καὶ σπεύδει ἵνα διαπεράσῃ κολυμβῶν τὸν ποταμὸν ἢ τὴν λίμνην, πρὶν ἢ οἱ κροκόδειλοι ἐννοήσωσι τὸ πονηρὸν αὐτοῦ κατόρθωμα.

Θήρα ἱπποποτάμων.

ΔΥΟ ΜΙΚΡΟΙ ΚΑΚΟΥΡΓΟΙ.

—

Ἐν τινι παιδοτροφείῳ τοῦ Ῥοσσβούργ δύο παιδία, ὁ Φίλιππος Σέριδαν καὶ Ἄτδυ Στούαρτ, μνησικακοῦντες πρός τινα συμμαθητὴν καὶ φίλον ὀνομαζόμενον Μόρφυν, προσεκάλεσαν μειλιχίως παρά τινα βαθὺν λάκκον, κεκρυμμένον ὑπὸ τῶν φύλλων, ὃν ἔσκαψαν ἐργαζόμενοι ἐπὶ μίαν ὅλην ἡμέραν.

Τὸ ταλαίπωρον παιδίον προσελθὸν ἐρρίφθη εἰς τὸν λάκκον ὑπὸ τῶν δύο συμμαθητῶν, οἵτινες σπεύδοντες ἐπλήρουν αὐτὴν χώματος. Ὁ μικρὸς Μόρφυ νομίζων ὅτι ἔπραττον τοῦτο ἐν μοίρᾳ παιδιᾶς, τὸ μὲν πρῶτον ἐγέλα, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον βλέπων ὅτι τὰ χώματα, πληρώσαντα ὑπὲρ τὸν ἥμισυ λάκκον ἐνεπόδιζον ἤδη αὐτὸν τοῦ ἀναπνέειν, τοὺς δὲ συμμαθητὰς διατελοῦντας ἵνα γεμίζωσι τὸν λάκκον ἐν τάχει, ἤρξατο ἵνα κραυγάζῃ γοερῶς, ἀλλὰ μάτην· διότι ὁ τόπος τοῦ κακουργήματος ἦτο μακρὰν τοῦ παιδοτροφείου, τέλος δὲ αἱ φωναὶ αὐτοῦ ἠφανίσθησαν ὑπὸ τὴν γῆν. Καὶ ἐπειδὴ ἐπειρᾶτο παντὶ σθένει ἵνα ἀνατινάξῃ τὴν γῆν, ὁ ἕτερος τῶν μικρῶν κακούργων ἐθανάτωσεν αὐτὸν διαρρήξας διά τινος ὀγκώδους λίθου τὸ κρανίον.

Πληρώσαντες δὲ τὴν τάφρον καὶ ῥίψαντες ἐπ' αὐτῆς ξηρά τινα φύλλα ἐπανῆλθον εἰς τὸ ἄσυλον μὴ ἀγγείλαντες μηδενὶ τὸ πραχθέν.

Ἀλλὰ τοῦ ἀποτροπαίου τούτου δράματος ἐγένετο μάρτυς παιδίον τι, ὅπερ προσδραμὸν πρὸς τὰς κραυγὰς εἶδε κεκρυμμένον ὄπισθεν δένδρου τὸν ἐνταφιασμὸν τοῦ συμμαθητοῦ.

Οἱ δύο οὗτοι κακοῦργοι συλληφθέντες ὡμολόγησαν τὸ ἔγκλημα αὐτῶν οὐδεμίαν δείξαντες μετάνοιαν.

ΑΜΡΙΚΑΝΙΚΑ ΗΘΗ.

Κυρία τις κοσμίως ἐνδεδυμένη, ἡ Ἄννα Κέϋ, παρέστη ἐσχάτως τοῖς δικασταῖς τῆς ἀστυνομίας τῆς Βριστόλης, κατηγορουμένη, ὡς καταταράξασα πρὸς τὴν ἑσπέραν τὴν συνοικίαν διὰ τῶν κραυγῶν αὐτῆς.

Ἀπολογουμένη ἐφανέρωσε τοῖς δικασταῖς ὅτι ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, ἀπορῶν χρημάτων πρὸς τὸ κορέσαι τὴν φιλοποσίαν αὐτοῦ, ἐπώλησεν αὐτὴν τινὶ τῶν φίλων, ὅστις ἐπέμενεν ἵν' ἀγάγῃ αὐτὴν πρὸς βίαν.

Ὁ ἀγοραστὴς, ἐρωτηθεὶς, ἀπεκρίθη ὅτι ἔπραξε τοῦτο, μαθὼν παρά τινος φίλου ὅτι ὁ κατηγορούμενος ἐπώλησε πρό τινων ἐτῶν καὶ τὴν πρώτην αὐτοῦ γυναῖκα ἀντὶ 30 λιρῶν.

*
* *

Ἑπταετής τις κορασὶς κάθηται ἐπὶ τῶν γονάτων τοῦ πατρὸς, ὅστις ἀσπάζεται αὐτὴν φιλοστόργως.

Αἴφνης ἡ κορασὶς σκυθρωπάζει καὶ λέγει ἀφελῶς καὶ χαριέντως πρὸς τὸν πατέρα·

— Μὲ ἀγαπᾷς λοιπὸν πολὺ, πάτερ!

— Ἀμφιβάλλεις;

— Ἀλλ' ὄχι τόσον, ὅσον ἐγὼ σέ.

— Καὶ διὰ τί λέγεις τοῦτο;

— Ἄ! διότι σὺ μὲν ἔχεις—(μετροῦσα ἐπὶ τῶν μικρῶν αὐτῆς δακτύλων), — ἕν, δύο τρία, τέσσαρα παιδία, — ἐγὼ δὲ ἔχω ἕνα μόνον πατέρα.